

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ,
VERGİ UYGULAMALARI KARŞISINDAKİ
DURUMU VE BİR UYGULAMA

ABDÜLKADİR ŞAHİN

9625020081

DANIŞMAN: PROF. DR. RECEP PEKDEMİR

İstanbul, 2007

ÖZ

Uluslararası ticari ilişkilerin ve yabancı sermaye hareketlerinin artması sonucu dövizde dayalı işlemler gün geçtikçe artmaktadır. Dövizde dayalı işlemler nedeni ile işlem tarihi ile ödeme tarihi arasında kur değişimlerinin bir sonucu olarak da kur farkları kaçınılmaz olmaktadır. Bu çalışmada kur farklarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin 21 no. lu “Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı” (TMS 21) ile mevcut muhasebe uygulamalarının farklı ve uyumlu yönleri açıklanmıştır. Ayrıca kur farklarının Türk Mevzuatındaki yeri incelenmiştir.

Genel olarak dövizde dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi açısından mevcut uygulama ile 21 nolu TMS standardı arasında önemli bir fark bulunmadığı; ancak, kur değişim etkilerinin raporlanması açısından bazı farklar olduğu görülmektedir. Burada asıl sorunun mevzuat birliği olmamasından kaynaklandığı ve dolayısıyla kurumlar arasında uygulama farklılıkları olduğu söylenebilir. Uygulama ve mevzuattaki bu farklılıkların ortadan kaldırılmasında, Türkiye Muhasebe Standartlarının uygulanmaya başlamasının büyük fayda sağlaması beklenmektedir.

Uluslararası muhasebe standartlarıyla tam uyum içinde olan Türkiye Muhasebe Standartlarının etkin ve geniş bir kesimde kullanılmaya başlaması, Avrupa Birliği uyum çalışmaları açısından da büyük önem arz etmektedir. Son olarak Mevcut uygulamada kur farklarının maliyete dahil edileceği ya da giderleştirileceği hususunun seçimlik hak olarak verilmesi mali tabloların güvenilirliği ve yeknesaklığı açısından olumsuzluklara neden olmaktadır. Standartta bu konuda somut belirlemeler yapıldığından daha güvenilir ve yeknesak mali tabloların hazırlanması ve sunulması da mümkün olacaktır.

ABSTRACT

Due to increasing global trading and mobility of foreign capital, foreign currency transactions are rising day by day. In the process of foreign currency exchange, changes in foreign exchange rate between date of transaction and date of payment result unavoidable exchange differences. This study aims to explain accounting and reporting procedure of exchange differences regarding topic of numbered 21 **“Effects of Changes in Foreign Exchange Rate Concerning Accounting Standard of Turkey”** (TMS 21). Also subject of exchange differences in Turkish regulation was examined.

Generally, there is no major difference between current regulation application and accounting standard of Turkey of numbered 21 in terms of recognition of foreign currency exchange transactions. However, some differences can be observed, in terms of reporting of effects of changes in foreign exchange rate. Due to lack of unified regulation, the main problem come into existence. Therefore, reality of different type of applications between corporations can be mentioned. Having started applying Accounting Standards of Turkey can massively help for removal of different applications and regulations.

Having started effectively and widely applying Accounting Standards of Turkey harmonious with International Accounting Standards is crucially important in aspects of adaptation to European Union for Turkey. Finally, in the current applications, choice of adding exchange differences up to the cost or choice of recognition as an expense of exchange differences are being given as right. As a result, this application cause negative effect in terms of credibility and unity of financial statements. Having done concrete specifications about this topic in the standard, more credible and unified financial statements can be submitted.

ÖNSÖZ

Ülkemizde kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesi konusunda 31.12.2005 Tarih ve 26040 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 13 Sıra No.lu Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Tebliği ile “Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21)” yayınlanmış olup, bu konuda uluslararası muhasebe standartlarıyla uyum açısından önemli bir adım atılmıştır. Bu çalışmanın amacı, yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve kur farklarının raporlanmasına ilişkin 21 no.lu Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı’nı incelemek ve konunun ülkemiz mevzuatı içindeki yerini araştırmaktır. Bu kapsamda adı geçen standardın mevcut muhasebe uygulamaları üzerindeki etkilerinin ortaya konulması ve uygulama sürecindeki etkinliğinin artırılmasına yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Bu çalışmaya görüşleri ve yardımları ile katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Recep Pekdemir’e çok teşekkür eder, bu çalışmanın tüm ilgililere yararlı olmasını dilerim.

Abdülkadir ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1

1. TEMEL KAVRAMLAR VE KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1.1. Temel Kavramlar	03
1.1.1. Döviz ve Efektif.....	03
1.1.2. Kur	04
1.2. Kur Farklarını Meydana Getiren İşlemler.....	04
1.2.1. Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemler Yapılması.....	05
1.2.2. Yurt Dışındaki Bir İşletmeye Yatırım Yapılması	06
1.3. Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması.....	08
1.3.1. Uluslararası Muhasebe Standartları'na Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi	08
1.3.2. Türkiye Muhasebe Standardı No.21: Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı	09
1.3.2.1. Standardın Amaç ve Kapsamı	10
1.3.2.2. Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin	

Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması	12
1.3.2.3. Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerden Kaynaklanan Kur Farklarının Raporlanması	16
2. TÜRK MEVZUATINDA KUR DEĞİŞİM ETKİLERİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER	
2.1. Kur Farklarının Sermaye Piyasası Mevzuatı Açısından İncelenmesi	25
2.1.1. Parasal Kalemlerin Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farkları.....	27
2.1.2. Mali Duran Varlıklar Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farkları	27
2.1.3. Maddi Duran Varlık İktisabından Kaynaklanan Kur Farkları	28
2.1.4. Stokların Yabancı Kaynaklarla Finanse Edilmesi Nedeni İle Oluşan Kur Farkları	29
2.1.5. Yabancı İşletmede Net Yatırımla İlgili Kur Farkları	29
2.2. Kur Farklarının Bankacılık Mevzuatı Açısından İncelenmesi.....	30
2.3. Kur Farklarının Türk Vergi Mevzuatı Açısından İncelenmesi	31
2.3.1. Kur Farklarının Vergi Usul Kanunu Açısından İncelenmesi.....	31
2.3.1.1 Kasa ve Bankaların Değerlemesi ve Kur Farkları	31
2.3.1.2. Dövizli Menkul Kıymetlerin Değerlemesi	32
2.3.1.3. Dövizli Borç ve Alacakların Değerlemesi	33
2.3.1.4. Yabancı Para Cinsinden Senede Bağlı Alacak ve Borçlarda Reeskont Uygulaması	34
2.3.1.5. Avansların Değerlemesi ve Kur Farkı	36
2.3.1.6. Sabit Kıymetlerin İktisabında Ortaya Çıkan Kur Farkları	39
2.3.1.7. Stokların İktisabında Ortaya Çıkan Kur Farkları	40

2.3.2. Kur Farklarının Kazanç Vergileri Açısından İncelenmesi.....	41
2.3.2.1. Örtülü Sermayeye İlişkin Kur Farkları.....	42
2.3.2.2 Yatırım İndirimi Uygulamasında Kur Farkları.....	43
2.3.2.3. Götürü Gider Uygulamasında Kur Farkları.....	44
2.3.2.4. Vergilendirilmeyecek Kur Farkları	45
2.3.3. Kur Farklarının Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından İncelenmesi.....	46
2.3.4. Kur Farklarının Damga Vergisi Kanunu Açısından İncelenmesi	49
2.3.5. Kur Farklarının Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Açısından İncelenmesi.....	50
2.3.5.1. Döviz Endeksli Satışlardan Kaynaklanan Kur Farkları	50
2.3.5.2. Diğer Yabancı Paraya Dayalı İşlemlerden Kaynaklanan Kur Farkları.....	51
2.3.5.3. Stokların Finansmanından Kaynaklanan Kur Farkları	52
2.3.5.4. Maddi Duran Varlık İktisabı Nedeni İle Ortaya Çıkan Kur Farkları	53
2.3.5.5. Dövizli Menkul Kıymetlerin Değerlemesi Nedeni İle Ortaya Çıkan Kur Farkları	53

3. KUR DEĞİŞİM ETKİLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE RAPORLANMASINA İLİŞKİN UYGULAMA ÖRNEĞİ

3.1. Yabancı Paraya Dayalı Satış İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması.....	55
3.2. Yabancı Paraya Dayalı Mal Alım İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması.....	57
3.3. Yabancı Paraya Dayalı Duran Varlık Yatırım İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması.....	58
3.4. Yurt Dışındaki Bir İşletmeye Yatırıma İlişkin Parasal Kalemlerden Doğan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması.....	60
3.5. Firmanın Döviz Cinsinden Olan Diğer Varlık ve Borçlarının Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması	61
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	64
KAYNAKÇA	71
EKLER	
Ek-1: Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21) Hakkında Tebliğ	76
Ek- 2: Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21) Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ Sıra No: 55.....	94
ÖZGEÇMİŞ	96

ŞEKİLLER

Şekil 1-yabancı Para Birimine Dayalı İŞlemlerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

KISALTMALAR

BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
DVK	: Damga Vergisi Kanunu
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
IAS	: International Accounting Standard - Uluslararası Muhasebe Standardı
IASB	: International Accounting Standards Board- Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
IASC	: International Accounting Standards Committee- Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi
IASCF	: International Accounting Standards Committee Foundation - Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı
KDV	: Katma Değer Vergisi
KDVK	: Katma Değer Vergisi Kanunu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
LIBOR	: London Interbank Borrowing Offer Rate – Londra Bankalar Arası Telkif Oranı
m	: madde
MSUGT	: Muhasebe Standartları Uygulama Genel Tebliği
SIC	: Standing Interpretation Committee- Standart Yorumlama Komitesi
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TMUDESK	: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜRMOB	: Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

İşletmeler arasındaki ticari ilişkiler, günümüz ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak hızla artmaktadır. Ülkeler arası ticaret ve yatırımların doğal bir sonucu olarak da dövize dayalı işlemler ağırlık kazanmaktadır. Ulusal para biriminin diğer para birimleri karşısındaki değişimleri nedeniyle oluşan kur farkları, farklı muhasebe uygulamaları ve vergisel yaklaşımlara neden olmaktadır.

Sadece yurt dışındaki işletmelerle olan ticari ilişkiler sonucu değil, firmaların yurt içinde dövize dayalı işlemlerinin artması, dövizli borç-alacak ilişkisi içine girmeleri ve özellikle yüksek enflasyon dönemlerinde dövizli bir yatırım ve korunma aracı olarak değerlendirmeleri sonucunda kur farkları ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde de özellikle 1980’li yıllardan itibaren işletmelerin yurtdışında şube, iştirak, bağlı ortaklık ya da iş ortaklıkları biçiminde yatırımlarının ve dövize dayalı işlemlerinin yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca yüksek enflasyon etkisiyle de firmaların finansal tablolarını yabancı para birimine çevirdikleri bilinmektedir. Gerek finansal tabloların yabancı para birimine çevrilmesi gerekse dövize dayalı işlemler nedeniyle oluşan kur farklarının, finansal tablolara ne şekilde yansıtılacağı ve hangi kurun esas alınacağı başta olmak üzere birçok konuya açıklık getirmek gerekmektedir. Öte yandan kur farklarının vergisel boyutu da tartışmalara açık bir konu olagelmıştır.

31.12.2005 Tarih ve 26040 Sayılı Remi Gazete’de yayınlanan 13 Sıra No.lu Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu Tebliği ile “Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21)” yayınlanmış olup, ülkemizde kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesi konusunda uluslararası muhasebe standartlarıyla uyum açısından önemli bir adım atılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve kur farklarının raporlanmasına ilişkin 21 no.lu Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nı incelemek ve konunun ülkemiz mevzuatı içindeki yerini araştırmaktır. Bu kapsamda adı geçen standardın mevcut muhasebe uygulamaları üzerindeki etkilerinin ortaya konulması ve uygulama sürecindeki etkinliğinin artırılmasına yönelik öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde temel kavramlar, kur değişim etkilerini meydana getiren işlemler, kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması TMS 21'e göre incelenmiştir. Konunun genişliği göz önünde bulundurularak, finansal tabloların yabancı para birimine çevrimi konusu inceleme kapsamı dışında bırakılmıştır.

İkinci bölümde kur değişimi etkilerinin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına yönelik Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Vergi Usul Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu ve Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği çerçevesinde yapılan düzenlemeler ele alınmıştır.

Çalışmanın birinci ve ikinci bölümünün oluşturulmasında, yerli ve yabancı kaynakların taranmasıyla elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır. Tarama çalışması, konuyla ilgili mevzuat, üniversite ve mesleki kuruluşlarca yayımlanan kitap ve süreli yayınlar, internet ortamındaki veri tabanları ve çeşitli makaleler çerçevesinde yapılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise, yabancı paraya dayalı işlemler sonucu ortaya çıkan kur farklarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin bir örnek uygulamaya yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca, konuyla ilgili Türkiye Muhasebe Standartları'nın mevcut muhasebe ve vergi uygulamaları karşısındaki durumu değerlendirilmeye çalışılmıştır.

1. TEMEL KAVRAMLAR VE KUR DEĞİŞİM ETKİLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1.1. TEMEL KAVRAMLAR

1.1.1. Döviz ve Efektif

Döviz en geniş anlamda başka bir ülkenin para birimi olarak tanımlanabilir.¹ Döviz sözcüğü dilimize Fransızca’ daki “deviser” sözcüğünden geçmiş olup genel anlamda uluslararası ödemelerde kullanılan ödeme araçlarının tümünü ifade etmektedir.² Bu anlamda yabancı para cinsinden düzenlenmiş olan çek, poliçe, bono, tahvil gibi tüm menkul değerler ve ödeme belgeleri “döviz” tanımı içine girerken banknot şeklinde yabancı paralar “efektif” olarak tanımlanmaktadır.³ TMS 21 Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardında ise döviz, yabancı para tanımı çerçevesinde, işletmenin geçerli para biriminden farklı para birimi olarak tanımlanmıştır. (TMS 21- m. 8)

Muhasebe literatüründe çevirme, dönüştürme veya değiştirme (efektif bozdurma) işlemini ifade için; Türkçeye esasında İtalyanca “cambio” sözcüğünden girmiş olan ve değiştirme anlamına gelen “kambiyo” terimi kullanılmaktadır.⁴

---

¹Ümit GÜCENME , **Uluslararası Muhasebede Teknik Sorunlar**, Marmara Yayınları, Bursa, 1998, s.45

² Halil SEYİDOĞLU, **Uluslararası İktisat**, Güzen Yayınları, İstanbul, 1991,s.115

³ Necdet ŞENSOY, **Yabancı Paralı İşlemler Muhasebesi**, Marmara Üniv İİBF Muhasebe Finansman A.B.D Yayın No 1994-2, İstanbul, 1994, s.1

⁴ SÜMEN,Y, Muhasebe-2, Trabzon,2005, s. 46,’den aktaran , Ahmet Vecdi CAN, Haluk BENGÜ, “Kambiyo Kar ve Zararının Saptanmasında Stok Değerleme Yöntemlerinden Faydalanılması”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Sayı:2 , Haziran-2006, s.111

1.1.2. Kur

Yabancı bir ülke para biriminin, ulusal para cinsinden değeri “kur” olarak ifade edilmektedir.⁵ Kur aynı zamanda bir ülkenin yabancı ülkelerden alabileceği mal ve hizmetin ulusal para cinsinden fiyatını gösteren en önemli değişkendir⁶. TMS 21 Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardında ise döviz kuru, “iki para biriminin değişim oranı” olarak tanımlanmıştır. (TMS 21- m.8)

Kur, döviz ya da efektif değerler açısından ayrı ayrı ortaya çıkmaktadır. Döviz veya efektif alışlarında uygulanan kura alış kuru, satışlarında uygulanan kura ise satış kuru denilmektedir⁷.

İki ayrı ülke para birimlerinin üçüncü bir ülkenin kambiyo piyasasında birbirleri karşısındaki değerine ise “**çapraz kur**” denilmektedir⁸. Örneğin, ulusal para birimine göre hesaplanan 1 Euro = 1,21 ABD Doları veya 1 İngiliz Sterlini = 1,7552 ABD Doları vb. çapraz kurlara örnek olarak gösterilebilir.

1.2. KUR FARKLARINI MEYDANA GETİREN İŞLEMLER

Kur farkları, bir ülke parasının diğer ülke paraları karşısındaki değerinde meydana gelen değişimleri ifade eder.⁹ Yabancı paraya dayalı bir işlemde kaynaklanan parasal bir kalemin işlem tarihi ile ödeme tarihi arasında döviz kurunda değişim olduğunda, kur farkı oluşmaktadır. (TMS 21- m.28)

Kur farkları, işletmelerin yabancı para birimine dayalı işlemlerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan işletmelerin yabancı para birimine dayalı işlemlerini iki ana grupta sınıflandırılabilir. Bu faaliyetler şu şekildedir:¹⁰

- Yurtiçi yabancı para birimine dayalı işlemler,
- Yabancı Ülkedeki Faaliyetler.

---

⁵ Abitter ÖZULUCAN, “Yabancı Paralı Ticari İşlemlerde Kur Farklarının KDV Kanununa Göre İncelenmesi, ve Dönem İçi, Dönem Sonu Muhasebe Kayıtları,” **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:15, Temmuz 2002, s.97

⁶ Ö. Faruk ÇOLAK, **Para-Banka Sözlüğü**, İmge Kitabevi, Ankara, 1987, s.39.

⁷ Vecdi ÜNAY, **Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilme Usulleri**, Es Yayınları, 1989, s.7

⁸ Vecdi ÜNAY, a.g.e., s.9.

⁹ Zeki DOĞAN, “Kur Farklarının Vergi Kanunlarımız Karşısındaki Durumu”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı:58, Ekim 1997, s.60

¹⁰ Orhan ÇELİK, **Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi**, Turhan Yayınevi, Ankara, 2002, s.56

1.2.1. Yurtiçinde Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin Yapılması

İşlemlerin yabancı para cinsinden yapılması gereği aşağıdaki durumlarda ortaya çıkmaktadır:

- a) Fiyatı yabancı para birimi cinsinden belirlenmiş mal ve hizmetlerin alım satımı,
- b) Değeri yabancı para birimi cinsinden belirlenmiş olan fonların borç alınması veya borç verilmesi,
- c) Yabancı para cinsinden düzenlenmiş bir sözleşmeye taraf olmak,
- d) Diğer bazı sebeplerle değeri yabancı para cinsinden belirlenmiş varlıkların edinilmesi, elden çıkarılması; borçlanması veya borçların ödenmesi.¹¹

Yabancı para birimine dayalı işlemler, ticari mal veya hizmet alım-satımından kaynaklanabileceği gibi, sabit kıymet yatırımları karşılığı dövizle dayalı krediler ya da borçlanmalardan da kaynaklanabilmektedir. Firmalar dövizli borçlarından dolayı, döviz değişimlerinden kaynaklanan olumsuz farklardan korunabilmek için, varlıklarının bir kısmını da dövizli yatırımlara dönüştürmektedirler. Böylece yabancı para birimine dayalı işlemlerin sadece mal veya hizmet ya da sabit kıymet yatırımlarından değil, dövizle dayalı menkul kıymet yatırımlarından da oluştuğu görülmektedir.

Finansal tablolar, farklı para birimleri ile ifade edilmiş hesaplarla düzenlenemeyeceğinden, ithalat ve ihracat işlemleri farklı para birimiyle faturalanmış bir işletme, işlemlerini defterlerine kayıt etmeden önceden önce tutarları yerli para birimine çevirmek zorundadır. Dış ticaret işlemlerinin uluslararası bir nitelik taşıması nedeniyle, bu durumda döviz çevirisi zorunlu hale gelmektedir.¹²

İşlemler, işletmenin yerli para birimi veya geçerli para birimi cinsinden yapıldığı zaman hiçbir muhasebe sorunu yoktur. Hatta işlemler yabancı para birimi cinsinden yapılmış olsa bile vade söz konusu değilse yine sorun çıkmamaktadır. Yabancı para birimi cinsinden yapılan peşin alışverişlerde yabancı para, işlem

---

¹¹ Necdet ŞENSOY, a.g.e., s.6.

¹² Ümit GÜCENME, a.g.e., s.47.

tarihinde geçerli olan kurdan geçerli paraya çevrilerek kaydedilir. Birden fazla kur söz konusu ise, bunlardan hangisinin seçileceğinin belirlenmesi yeterlidir. Ancak yabancı para cinsinden yapılan işlemin vadeli olması ve döviz kurunun sabit olmaması halinde kur farkları ortaya çıkmaktadır¹³.

1.2.2. Yurt Dışındaki Bir İşletmeye Yatırım Yapılması

İşletmeler, farklı bir ülkede ve para biriminde faaliyette bulunan yabancı işletmelere bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı şeklinde yatırımlar yapabilir ya da yurt dışında şubeler açabilir.

Bağlı ortaklık TMS 28’de “İşletmenin, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, (ana ortaklık olarak bilinen) başka bir işletme tarafından kontrol edilen işletmeler¹⁴” şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşıldığı üzere herhangi bir yatırımın bağlı ortaklık olarak tanımlanabilmesi için “kontrol gücü” önem arz etmektedir. Yatırım yapan bir işletmenin elinde bulundurduğu oy oranı %50 den fazla ise kontrol gücüne sahip olduğu varsayılır ve yatırımcı işletme “ana ortaklık”, yatırım yapılan işletme ise “bağlı ortaklık” olarak adlandırılır. Böyle durumlarda ana ortaklık ve bağlı ortaklıkları bir ekonomik bütün olarak ele alan konsolide finansal tabloların hazırlanması gerekir.¹⁵

İştirak ise, TMS 28’de “yatırımcı işletmenin, adi ortaklık gibi tüzel kişiliği olmayan işletmeler de dahil olmak üzere, iş ortaklığı veya bağlı ortaklık niteliğinde olmayan, ancak üzerinde önemli etkisinin bulunduğu işletmeler” (TMS 28- m.2) olarak tanımlanmaktadır. Aynı standarda göre *önemli etki*, “yatırım yapılan işletmenin finansal ve faaliyetle ilgili politikaların belirlenmesi kararlarına katılma gücü olup bu politikaları tek başına ya da bir başka taraf ile ortak kontrol etme gücünü ifade etmemektedir.” (TMS 28 – m.2) Bir yatırımcının doğrudan ya da dolaylı olarak (örneğin bağlı ortaklıkları vasıtasıyla) yatırım yapılan işletmenin oy hakkının % 20 ya da daha fazlasını elinde tutması durumunda, aksi açıkça ortaya

---

13 Necdet ŞENSOY, a.g.e., s.6.

14 TMSK, TMS 28: “İştiraklerdeki Yatırımlara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı”, m.2, **Resmi Gazete**, Tarih: 27.12.2005, Sayı: 26036, <http://www.tmsk.org.tr/>, (Erişim: 05.01.2006).

15 Yavuz ÇİFTÇİ, “Türk Muhasebe Hukukunda İştiraklerdeki Yatırımların Değerlemesiyle İlgili Düzenlemelerin Uluslar arası Düzenlemelerle Karşılaştırılması”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı:3, Ocak 2001, s.93.

konulamadığı sürece, söz konusu yatırımcının önemli etkisi bulunduğu kabul edilir.(TMS 28- m.6)

Buna göre, yatırımcı %50'den fazla oy oranına sahip olması durumunda kontrol gücünü elinde bulundurmaktadır ve yatırım bir bağlı ortaklıktır. Yatırımda %20-50 oranlarında oy oranına sahip olması durumunda ise yatırımcı, kontrol gücüne sahip değildir. Ancak önemli etkinin varlığı kabul edilir ve yatırım bir iştirak niteliği kazanır.

TMS 31'de iş ortaklığı “iki veya daha fazla tarafın, müşterek kontrole tabi bir ekonomik faaliyeti gerçekleştirmesini sağlayan sözleşmeye bağlı girişim”; müşterek kontrol ise, “bir ekonomik faaliyet üzerindeki kontrolün sözleşmeye dayalı olarak paylaşılması” olarak tanımlanmaktadır. Müşterek kontrolün, “sadece ekonomik faaliyetle ilgili stratejik finansal ve faaliyetle ilgili kararların, kontrolü paylaşan tarafların (ortak girişimciler) oy birliği ile mutabakatını gerektirdiği durumlarda var olduğu kabul edilir.¹⁶”

İşletmeler, bezen faaliyetlerini genişletilebilmek amacıyla yurt içi ve yurt dışında şubeler kurabilirler. Bu birimler, ticari işletmeden farklı ve bağımsız kuruluşlar değildir ve merkeze tabidir. Şöyle ki¹⁷;

- Şubenin kar veya zararı merkeze aittir,
- Şubenin mal varlığı merkeze aittir,
- Şube işletme politikası bakımından merkeze bağlıdır,
- Şubenin teşkilatlanması esas itibariyle merkeze aittir,
- Şube dış ilişkilerinde sınırlı bir bağımsızlığa sahiptir,
- Şube merkezin yaptığı muamelelerde benzer muameleler yapmaya yetkili olmalıdır,
- Merkez ve şube aynı gerçek ya da tüzel kişiye ait olmalıdır.

---

16 TMSK, TMS 31: “İş Ortaklıklarındaki Paylara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı”, m.3, **Resmi Gazete**, Tarih: 31.12.2005, Sayı: 26040, <http://www.tmsk.org.tr/>, (Erişim: 05.01.2006).

17 Celal GÖLGE, “Ticari İşletmenin Merkez ve Şubesinin Tayini Sorunu”, <http://adliyem.sitemynet.com/merkezsube.htm> (Erişim: 12.01.2006)

Bağlı ortaklık, iştirak, iş ortaklığı ya da şube olarak yapılan yurt dışı yatırımların tamamı muhasebe kayıtlarını kurulduğu ülkedeki para birimi ile tutar ve finansal tablolarını da bu para birimi ile hazırlar. Buna bağlı olarak işletmenin yatırım yaptığı yabancı işletmelerin finansal tabloları ana işletmenin raporlama para biriminden farklı para birimi esas alınarak hazırlanır. Bunun yanısıra; bu işletmelerin, farklı ülkelerde faaliyet gösteren yabancı işletmelerinin finansal tablolarını konsolide ederek, bu finansal tabloların tek bir para birimi ile ifade edilebilir duruma getirilmesi gerekir¹⁸. Yabancı işletmelerin finansal tablolarının raporlama para birimine dönüştürülmesi sonucu ise dönüştürme kur farkları ortaya çıkacaktır.

1.3.KUR FARKLARININ MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE RAPORLANMASI

1.3.1. Uluslararası Muhasebe Standartları'na Göre Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee-IASC), kurulduğu 1973 yılından 2001 yılına kadar, 41 adet uluslararası muhasebe standardı (International Accounting Standard-IAS) yayımlamıştır. Mayıs 2000'de yapılan genel kurulda, IASC'ın Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı (IASCF) haline dönüştürülmesi ve uluslararası muhasebe standartlarına ilişkin çalışmaları yürütmek üzere Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB)'nin oluşturulmasına karar verilmiştir. Nisan 2001'den itibaren IASB, taslak ve standartları geliştirme, yayımlama ve Standart Yorumlama Komitesi'nin (Standing Interpretation Committee-SIC) yorumlarını onaylama görevini üstlenmiştir. Bu tarihten itibaren, IASB tarafından bazı IAS'lar değiştirilmiş ve düzenlenmiş, bazılarında değişiklik yapılması veya yerine yeni standartların çıkarılması önerilmiş; ayrıca daha önce standart yayımlanmamış konularda standartların hazırlanması çalışmaları başlatılmıştır¹⁹.

---

¹⁸ Orhan ÇELİK, a.g.e, s. 62

¹⁹ IASB, <http://www.iasb.co.uk>, (Erişim: 10.11.2006).

IASB tarafından kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin ilk çalışmalar Kasım 1977’de bir standart taslağının yayınlanmasıyla başlatılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda 1983 yılında IAS 21 “Kur Değişiminin Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi” 1.1.1985’te yürürlüğe girmek üzere onaylanmıştır. Söz konusu standart, içeriğinde birçok değişiklik yapılarak Kasım 1993’te IAS 21 “Kur Değişiminin Etkileri” başlığıyla 1.1.1995’ten itibaren yürürlüğe girmek üzere yayımlanmıştır. IAS 21 son olarak, IASB tarafından Kasım 2003’te revize edilerek 1.1.2005’ten geçerli olmak üzere yürürlüğe konulmuştur²⁰. IAS 21’den aynen tercüme edilerek yayınlanan TMS 21 aşağıda ayrıca inceleneceğinden, IAS 21’in oluşum sürecine ilişkin bilgiyle yetinilmiştir.

1.3.2. Türkiye Muhasebe Standardı No.21: Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı

Ülkemizde muhasebe ve denetim alanındaki karmaşaya son vermek ve uluslararası muhasebe standartlarıyla uyumlu ulusal standartlar oluşturmak amacıyla, 9 Şubat 1994 tarihinde Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) tarafından Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur.²¹

Standartların hazırlanması amacıyla TMUDESK tarafından komiteler kurulmuş ve yapılan çalışmalar sonucu 19 adet Türkiye Muhasebe Standardı (TMS) yayımlanmıştır. Bu standartlardan biri de, TMS 12: Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi standardıdır²². Ancak bu standartlar, kanunla desteklenmediği ve dolayısıyla yaptırım gücü olmadığından tavsiye niteliğinde kalmış, yaptırım gücü olmamıştır.²³

15.12.1999 Tarih ve 4487 Sayılı Kanun’la kurulan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), TMUDESK tarafından yayımlanmış bulunan “Türkiye Muhasebe Standartlarını” taslak metin olarak kabul ederek, kamuoyunun görüşüne

---

20 DELOITTE TOUCHE TOHMATSU, IASPLUS, <http://www.iasplus.com>, (Erişim: 15.11.2006).

21 <http://www.turmob.org.tr/tmudesk/tmudesk.html> (Erişim: 15.11.2006)

22 TMUDESK, **Türkiye Muhasebe Standartları 2001**, TÜRMOB Yayınları No:166, Ankara, 2001, s.219.

23 Ümit GÜCENME GENÇOĞLU, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamaları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007, s.5

sunmuştur.²⁴ Ancak, daha sonra dünyadaki genel eğilime uygun olarak, uluslararası muhasebe standartlarının “set olarak” alınması konusunda TMSK tarafından ilke kararı alınmıştır²⁵.

Yapılan çalışmalar sonucunda, “Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21) 31.12.2005 Tarih ve 26040 Sayılı Resmi Gazete’de 13 Sıra No.lu Tebliğ ekinde yayınlanarak, 31.12.2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerli olmak üzere yürürlüğe girmiştir. Aşağıda, TMS 21’de kur değişiminin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına yönelik esaslar incelenmiştir.

1.3.2.1. Standardın Amaç ve Kapsamı

Bu Standardın amacı, yabancı para işlemlerin ve yurtdışındaki işletmelerin finansal tablolara nasıl dahil edileceğini ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevrileceğini düzenlemektir.(TMS 21- m.1)

Standarda göre, gerek yabancı para birimine dayalı işlemlerin gerekse yabancı para birimi ile hazırlanmış finansal tabloların raporlama para birimine dönüştürme işleminde temel unsurlar; hangi döviz kurunun dönüştürmede kullanılacağı ve döviz kurlarının değişmesi sonucunda ortaya çıkan kur farklarının finansal tablolara nasıl yansıtılacağıdır. Bu iki temel unsur, döviz kuru değişimleri konusunda standardın öngördüğü ilkelerin içeriğini belirlemektedir.²⁶

Standart, işletmelerin yabancı para birimine dayalı faaliyetlerini iki ana grupta toplamıştır:

- İşletmenin yabancı para birimine dayalı olarak gerçekleştirdiği işlemler,
- İşletmenin yabancı ülkedeki faaliyetleri.

Yabancı para bir işlem, standartta, yabancı para biriminde gerçekleştirilmiş ya da ödemenin yabancı para biriminde gerçekleştirilmesini gerektiren bir işlem olup, aşağıdaki işlemleri de kapsadığı ifade edilmiştir: (TMS 21- m. 20)

²⁴ <http://www.tmsk.org.tr/taslak2.html> (Erisim: 16.11.2006)

²⁵ Nalan AKDOĞAN, (2004), “Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Muhasebe Uygulamalarına Getireceği Değişiklikler ve Vergi İlişkisi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C.6, S.3, Eylül 2004, s.21.

²⁶ Orhan ÇELİK, a.g.e. s.148.

- (a) İşletmenin, fiyatları yabancı bir para biriminde belirlenen mal ve hizmetleri alıp satması;
- (b) İşletmenin, borç ya da alacak tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması ya da borç vermesi; veya
- (c) İşletmenin, yabancı bir para birimi cinsinden varlık iktisap etmesi ya da elden çıkarması ile bu tür yükümlülüklerin doğması veya ifa edilmesi.

Yurtdışındaki işletme ise standardın “tanımlar” kısmında, “raporlayan işletmenin, kendisinininkinden farklı bir ülke ya da para biriminde faaliyette bulunan, bir bağlı ortaklığı, iştiraki, iş ortaklığı ya da şubesi” olarak tanımlanmıştır. Yurt dışı yatırımlara ilişkin finansal tabloların ise, yatırım yapan ana ortaklığın raporlama para birimine dönüştürülmesi gerekmektedir.

Bu tanımlamalar çerçevesinde standart aşağıdaki durumlarda uygulanmaktadır:

- (a) Yabancı para işlemlerin ve yabancı para cinsinden bakiyelerin muhasebeleştirilmesinde;
- (b) İşletmenin finansal tablolarına konsolidasyon, oransal konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi uygulanarak dahil edilen yurtdışındaki işletmelerin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun raporlama para birimine çevrilmesinde; ve
- (c) İşletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesinde.

Esas olarak yabancı para birimine dayalı işletme faaliyetleri olan bir takım işletme faaliyetleri bu standardın kapsamında yer almaz. Bunlardan en önemlisi ve işletmelerin döviz kuru değişimleri sonucunda karşı karşıya kaldıkları döviz kuru riskinin büyüklüğünü doğrudan etkileyen işlem, finansal korunma işlemlerinin (hedging işlemleri) muhasebeleştirilmesidir. İşletmelerin döviz kuru değişimleri karşısında, yabancı para birimine dayalı faaliyetlerinden kaynaklanan risklerden korunmak için yaptığı finansal korunma işlemlerin muhasebeleştirilmesi, bu tür finansal korunma işlemlerini konu alan ilgili Türkiye Muhasebe Standardının

öngördüğü ilkeler çerçevesinde yapılır. Standartta öngörülen bu ilkenin istisnası, işletmelerin yabancı ülkelerde faaliyet gösteren yabancı işletmelere yaptığı net yatırımını finanse etmek için kullandığı yabancı para birimine dayalı borçların döviz kuru değişimleri karşısında ortaya çıkacak risklerden korunması için yapılan finansal korunma işlemleridir. Bu amaçla yapılan finansal korunma işlemleri sonucu ortaya çıkan kur farkları, standardın öngördüğü ilkeler çerçevesinde muhasebeleştirilir.²⁷

Yabancı para kalemler için yapılan finansal riskten korunma muhasebesi standardın kapsam dışında tutulmasının yanı sıra, yabancı para işlemlerden kaynaklanan nakit akışlarının Nakit Akış Tablosundaki sunumu ve yurtdışındaki işletmenin nakit akışlarının çevrimi de standardın kapsamı dışında tutulmuştur.(TMS 21- m.7) Yabancı ülkelerdeki faaliyetlerden kaynaklanan nakit akışlarının sunumu ve yabancı para birimi ile hazırlanmış nakit akım tablolarının raporlama para birimine dönüştürülmesi TMS-7 Nakit Akış Tablolarına İlişkin Türkiye Muhasebe Standardının öngördüğü ilkeler çerçevesinde yapılmalıdır²⁸

1.3.2.2. Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

Bir yabancı para işlemi ilk muhasebeleştirme sırasında; yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak muhasebeleştirilir İşlem tarihi ise Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına göre ilk defa kaydedilmesi gerektiği tarih olarak belirlenmiştir (TMS 21- m.21)

Standart'ta, geçerli (spot) kur, “hemen teslim anındaki geçerli olan döviz kuru” olarak tanımlanmıştır. Spot kur, hemen teslim anındaki kur olarak tanımlanmış ise de uygulamada çok farklı kurlarla karşılaşılabilir. Örneğin yıl içinde herhangi bir günde TC Merkez Bankasının Döviz Alış, Döviz Satış, Efektif Alış, Efektif Satış gibi ilan edilen ve objektifliği kabul edilen kur kotasyonları olabileceği gibi, her bankanın uyguladığı alış ve satış kurları olabilir. Bu konuda standartta somut bir belirleme

---

²⁷ Ercan BAYAZITLI, “ TMS-12 Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardına Göre Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Ocak 2003, s.16.

²⁸ Ercan BAYAZITLI, a.g.m.,s.17

yapılmamış olmakla birlikte işletme açısından kendi işlemi ile bağlantı kurulabilen gerçekçi kur geçerli kurdur. Örneğin bankalar kurları kendileri belirlemektedir.ve bu kurları uygularlar. Bankada yapılan işlem banka kuruyla kayda alınabileceği gibi, TC Merkez Bankası tarafından belirlenen işlem tarihindeki kurlarda olabilir²⁹. Standart, geçerli kurun hangi kur olacağı konusunda uygulama kolaylığı getirmek amacıyla, işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun, örneğin haftanın ya da ayın ortalama kurunun, o dönem içinde her bir yabancı para biriminde gerçekleşen işlemlerin tümü için kullanılmasını öngörmüştür. Ancak, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda dönem içinde ortalama kurun kullanılmayacağı açıklanmıştır.(TMS 21- m.22) Bu nedenle döviz kurunda önemli ölçüde dalgalanma olduğu durumlarda uygulanacak kur dönemin ortalama kuru yerine her bir işlemin gerçekleştiği tarihteki kur olacaktır.

Geçerli para birimi ise dar anlamda işletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimi olarak ele alınmakla birlikte geçerli para birimi standartta geniş bir şekilde aşağıdaki gibi yer almıştır. (TMS 21- m.9)

Bir işletmenin faaliyette bulunduğu temel ekonomik çevre, genel olarak nakit yarattığı ve harcadığı çevredir. Bir işletme, geçerli para biriminin tespitinde aşağıdaki faktörleri dikkate alır:

(a) Geçerli para birimi:

(i) Mal ve hizmetlerin satış fiyatlarını en çok etkileyen para birimidir (mal ve hizmetlerin satış fiyatlarının çoğunlukla bağlı olduğu ve gerçekleştiği para birimidir); ve

(ii) Rekabet unsurları ve yasal düzenlemeleriyle mal ve hizmetlerin satış fiyatlarını en çok etkileyen ülkenin para birimidir.

(b) Mal ve hizmetlere ilişkin işçilik, ham madde ve diğer maliyetleri en çok etkileyen para birimidir (sıklıkla, bu tür maliyetlerin oluştuğu ve ödendiği para birimidir).

Aşağıdaki faktörler de bir işletmenin geçerli para birimine ilişkin kanıt

---

²⁹ Remzi ÖRTEN, Hasan KAVAL, Aydın KARAPINAR, **Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları**, Gazi Kitabevi, Mart, 2007, s.331.

sağlar:(TMS 21- m.10)

- (a) Finansman faaliyetlerinden (borçlanma aracı ya da özkaynağa dayalı finansal araçlar gibi) yaratılan fonların para birimi.
- (b) İşletme faaliyetlerine ilişkin tahsilatların tutulduğu para birimi,

Bir işletmenin geçerli para birimi işletme ile ilgili temel işlemleri, olayları ve koşulları yansıtır. Dolayısıyla, bir kere belirlendikten sonra, işletmeyi etkileyen temel işlemler, olaylar ve koşullar değişmediği sürece geçerli para birimi değişmez.(TMS 21- m.13)

Eğer geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi ise, işletmenin finansal tabloları “TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama” Standardına göre yeniden düzenlenir. Bir işletme, bu Standarda göre belirlenen geçerli para biriminden farklı bir para birimini (ana şirketin geçerli para birimi gibi) geçerli para birimi olarak benimseyerek TMS 29’a göre finansal tablolarını yeniden düzenlemekten kaçınma yoluna gidemez.(TMS 21- m. 14)

İşletmenin geçerli para biriminde değişiklik olması durumunda işletme, değişim tarihinden itibaren ileriye dönük olarak yeni geçerli para birimi için geçerli çevrim işlemlerini uygular.(TMS 21 m.35) Bir işletmenin geçerli para birimi, işletme için temel oluşturan işlemleri, olayları ve koşulları yansıtır. Dolayısıyla, geçerli para birimi belirlendikten sonra sadece bu işlemler, olaylar ve koşullarda değişiklik olması durumunda değiştirilebilir. Örneğin, mal ve hizmetlerin satış fiyatını en çok etkileyen para birimindeki bir değişiklik işletmenin geçerli para birimini değiştirmeye sebep olabilir.(TMS 21- m.36) Geçerli para birimindeki değişikliğin etkisi ileriye dönük olarak muhasebeleştirilir. Diğer bir deyişle, işletme tüm kalemleri yeni geçerli para birimine değişim tarihindeki döviz kurunu kullanarak çevirir. Çevrim sonrası oluşan tutarlar parasal olmayan kalemler için tarihi maliyet olarak dikkate alınır. Yurtdışındaki işletmenin çevriminden doğan ve özkaynaklarda sınıflandırılan kur farkları, faaliyetin elden çıkarıldığı tarihe kadar kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilmez.(TMS 21- m.37)

Standart, yabancı paraya dayalı işlemlere ilişkin ilk muhasebeleşme işleminde, işlem tarihi ile işlem tarihindeki geçerli kur ya da uygulama kolaylığı

açısından ortalama kur ile muhasebeleştirme yapılabileceğini açıklarken işlemi, parasal ya da parasal olmayan kalem ayırımına tabi tutmamıştır.

Standardın öngördüğü ilkeler çerçevesinde, tüm yabancı para birimine dayalı işlemler, işlemin yapıldığı tarihteki geçerli kur kullanılarak işletmenin raporlama para birimine dönüştürülerek muhasebeleştirilmesine karşın, yabancı para birimine dayalı olan ve işlemin yapıldığı tarihteki geçerli kur kullanılarak raporlama para birimine dönüştürülen bu kalemlerin bilanço tarihinde finansal tablolarda raporlanması parasal kalem parasal olmayan kalem olmasına göre farklı şekilde yapılır.³⁰

Standartta, bilanço tarihinde yabancı paraya dayalı işlemlerin finansal tablolara yansıtılmasına ilişkin esasları aşağıdaki şekilde açıklanmıştır. (TMS 21-m.23)

- (a) Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir;
- (b) Tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir; ve
- (c) Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler gerçeğe uygun değer belirlendiği tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilir.

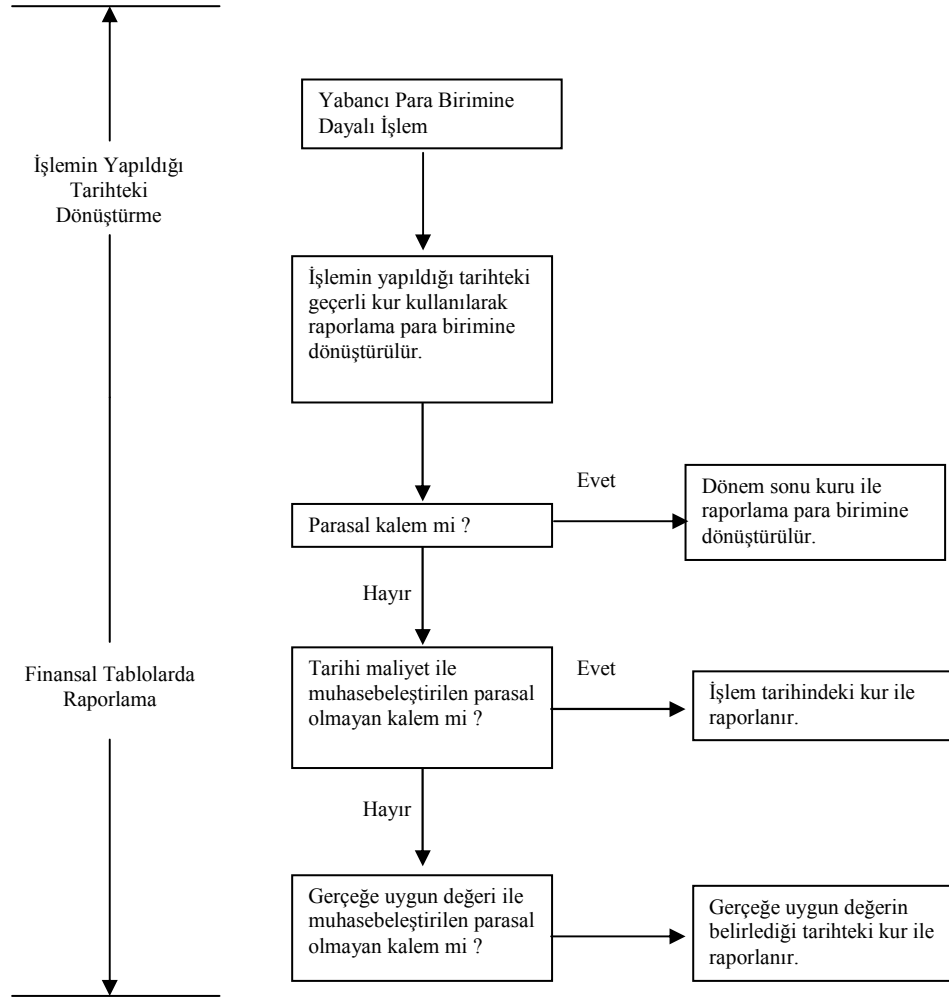
Standart, gerçeğe uygun değeri “Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutar” olarak tanımlanmıştır (TMS 21- m.8).

Yabancı para birimine dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasına ilişkin esaslar aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

---

30 Orhan ÇELİK, a.g.e, s.151.

Şekil 1: Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

Kaynak: Orhan ÇELİK, a.g.e., 152.

1.3.2.3. Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerden Kaynaklanan Kur Farklarının Raporlanması

Yabancı para cinsinden işlemler sonucunda oluşan kur farkları genel kural olarak kazanç ya da zarar olarak dönemin gelir tablosunda raporlanır. Yabancı paraya dayalı varlıklarda kur farkından artış kara, azalışlar zarara neden olurken,

kaynaklarda artışlar zarara, azalışlar kara neden olmaktadır.³¹ İşlem gerçekleştiği hesap döneminde sonuçlanıyor ise, tüm kur farkı aynı dönemde muhasebeleştirilir.(Gelir tablosuna dahil edilir). Fakat işlem izleyen bir muhasebe döneminde kapanıyorsa, kapanma tarihine kadar her bir dönemde oluşan kur farkı ilgili olduğu dönemde tahakkuk ettirilir.³²

İşlem tarihi ile ödeme veya tahsilat tarihinin aynı hesap döneminde olması veya farklı hesap dönemlerde olması, diğer bir deyişle, işlemin sonuçlanmış işlem ve sonuçlanmamış işlem olması bu genel kuralın uygulanmasına engel değildir . Burada sonuçlanmış işlem ile sonuçlanmamış işlem arasındaki ayırım, kur farklarının tahakkuk eden kısmı ile ilgilidir. Yabancı para birimine dayalı işlemlerden kaynaklanan kur farklarının finansal tablolarda raporlanmasında, kur farkının sonuçlanmış veya sonuçlanmamış işlemden kaynaklanıp kaynaklanmadığının; diğer bir deyişle, kur değişimlerinden kaynaklanan kazanç veya kayıpların gerçekleşmiş veya gerçekleşmemiş kazanç veya kayıp olmasının standardın amaçları açısından önemli değildir. Standardın öngördüğü ilke, kur değişim etkilerinin işletmelerin finansal tablolarında dönemler itibariyle tam olarak raporlanmasıdır. Bu şekilde raporlama, finansal tablo kullanıcılarına işletmelerin faaliyet sonuçları hakkında daha fazla bilginin sunulmasını sağlar³³.

Ancak standarda ilişkin kur farklarının kazanç ya da zarar olarak gelir tablosunda raporlanmasına ilişkin istisna getirilmiştir. Şöyle ki, bir işletme, yurtdışındaki işletmeden alacak ya da borç niteliğinde parasal bir kaleme sahip olabilir. Öngörülebilir bir gelecekte gerçekleşmesi planlanmayan ya da beklenmeyen bir kalem, özünde, işletmenin yurtdışındaki işletmedeki net yatırımının bir parçasıdır. Bu tür parasal kalemler uzun vadeli alacakları ya da kredileri içerebilir. Ticari alacak ya da borçları içermez.(TMS 21- m.15)

Yabancı işletmelerdeki net yatırımlara ilişkin parasal kalemlerden kaynaklanan kur farkları bu yatırımlar elden çıkarılıncaya kadar finansal tablolarda

---

³¹ Necdet SAĞLAM, Osman SAĞLAM “TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri” **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Ed. Necdet SAĞLAM, Salim ŞENGEL, BünyaminÖZTÜRK, Maliye ve Hukuk Yayınları, Mart, 2007, s.681.

³² Gürbüz GÖKÇEN, Başak Ataman AKGÜL,Cemal ÇAKICI, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006., s.193.

³³ Orhan ÇELİK, a.g.e., s.153

gelir veya gider olarak tahakkuk ettirilmeden “Birikmiş Kur Farkları” başlığı altında özkaynaklar kapsamı içinde gösterilir. Yabancı işletmelerdeki net yatırımların satışı yapıldığında, ilgili kur farkları gelir tablosuna yansıtılır³⁴. Gelir tablosuna yansıtılan kur farkı tutarı, elden çıkarılan net yatırım oranı kadar olacaktır.³⁵

Parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da özkaynaklarda muhasebeleştirilir. Buna karşın, parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, kar ya da zararda muhasebeleştirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da kar ya da zararda muhasebeleştirilir. (TMS 21- m 30) Diğer Standartlar bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. Örneğin TMS 16, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesini gerektirir. Böyle bir aktifin yabancı para cinsinden olması durumunda yeniden değerlendirilmiş tutar değerlemenin yapıldığı tarihteki kurdan çevrilir ve oluşan kur farkı özkaynaklarda muhasebeleştirilir. (TMS 21- m.31)

Kur farklarının ilgili dönem gelir tablosuna yansıtılıp yansıtılmayacağı hususunda diğer bir etken ise, diğer standartların bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesini öngörmesidir. Maddi Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardına (TMS.16) göre borçlanma maliyetlerinin işletmece inşa edilen maddi duran varlık kaleminin defter değerinin bir unsuru olarak muhasebeleştirilmesine ilişkin ilkeler “TMS 23 Borçlanma Maliyetleri” Standardı ile belirlenmiştir.³⁶ Yine TMS 16, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesini gerektirir. Böyle bir aktifin yabancı para cinsinden olması durumunda, yeniden değerlendirilmiş tutar değerlemenin yapıldığı tarihteki kurdan çevrilir ve oluşan kur farkı özkaynaklarda muhasebeleştirilir.(TMS 21- m.31)

---

34 Feriştah SÖNMEZ, “12 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı – Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi” **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl:13, Sayı:64, Temmuz-Ağustos-Eylül, 2003, s.136-137.

35 Ercan BAYAZITLI, a.g.m., s.19.

36 TMSK, TMS 16: “Maddi Duran Varlıklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı”, m. 22, **Resmi Gazete**, Tarih: 31.12.2005, Sayı: 26040, <http://www.tmsk.org.tr/>, (Erişim: 05.01.2006).

Stoklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-2)'ye göre ise TMS 23 Borçlanma maliyetleri standardı, borçlanma maliyetlerinin stokların maliyetine dahil edildiği sınırlı koşulları belirlemiştir. Buna göre özellikli varlık niteliğinde olan ve satılabilir duruma getirilmesi uzun bir süreyi gerektiren stoklar için katlanılan borçlanma maliyetleri istenirse stok maliyetine verilebilir.³⁷

Kur farkları varlık maliyetine dahil edilmesi konusunda görüldüğü üzere TMS 23 etkin rol oynamaktadır. Borçlanma maliyetinin aktifleştirilmesi ya da gider olarak finansal tablolara yansıtılması 09.11.2005 tarih- 25988 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için yürürlükte olduğu şekliyle öncelikle varlığın, özellikli varlık olup olmaması önem taşımaktadır.

Standartta finansman giderlerinin bir varlığın maliyeti olarak aktifleştirilebilmesi alternatif yöntem olarak sunulmuş ve Özellikli Varlık (Qualified Asset) kavramı tanımlanmıştır. Özellikli varlık amaçlandığı şekilde kullanıma hazır hale getirilmesi için uzun zaman gerektiren aktifler olarak tanımlanmıştır. Stoklar, üretim tesisleri, enerji üretim santralleri, yatırım malları ve bu kapsamdaki varlıklardır.³⁸ Diğer yatırımlar ile sürekli olarak veya kısa bir süre içerisinde büyük miktarlarda tekrarlanarak üretilen stoklar özellikli varlık değildir. Elde edildiklerinde amaçlanan kullanıma veya satışa hazır olan varlıklar da özellikli varlık sayılmaz.³⁹ Ancak 15.07.2007 tarih- 26853 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve yürürlük tarihi 31.12.2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerini içeren 46. No.lu Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 23) Hakkında Tebliğ ile özellikli varlıkların neler olduğu açık bir şekilde sayılmıştır. İlgili Tebliğ uyarınca aşağıdakilerden herhangi biri koşullara bağlı olarak, özellikli varlık olabilir:

(a) Stoklar,

(b) İmalat tesisleri,

---

37 TMSK, TMS 2: "Stoklara İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı", m. 17, **Resmi Gazete**, Tarih: 15.01.2005, Sayı: 25701, <http://www.tmsk.org.tr/>, (Erişim: 05.01.2006).

38 Figen ZAİF AYIKOĞLU, "Finansman Giderleri İle İlgili Yasal Düzenlemeler ve Uluslararası Muhasebe Standartları ile Muhasebe Temel Kavramları Açısından İncelenmesi" **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Haziran 1999, sayfa: 101

39 TMSK, TMS 23: "Borçlan Maliyetleri", m. 7, **Resmi Gazete**, Tarih: 09.11.2005, Sayı: 25988, <http://www.tmsk.org.tr/>, (Erişim: 05.01.2006).

- (c) Enerji üretim tesisleri,
- (d) Maddi olmayan duran varlıklar,
- (e) Yatırım amaçlı gayrimenkuller.

Finansal varlıklar ve kısa süre içerisinde üretilen veya imal edilen stoklar özellikli varlık değildir. Elde edildiklerinde amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale gelen varlıklar da, özellikli varlık olarak kabul edilmemektedir.

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde temel yöntem, borçlanma maliyetinin oluştuğu dönemde gider olarak finansal tablolara yansıtılmasıdır. Borçlanmanın niteliği ve yöntemi, temel yöntem için bir önem arz etmemektedir. Ancak borçlanma maliyetleri ile ilgili olarak uygulanan muhasebe politikaları finansal tablo dipnotlarında açıklanmalıdır.

Borçlanma maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde alternatif yöntem ise, bir özellikli varlığın satın alınması, inşası veya üretimi ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetinin bir unsuru olarak aktifleştirilir. Borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetinin bir unsuru olarak aktifleştirilmediği sürece, oluşturdukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.(TMS 23- m.11)

Alternatif yöntemine göre; bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgisi bulunan borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetine dahil edilir. Bu tür maliyetler güvenilir bir biçimde ölçülebilmeleri ve gelecekteki ekonomik yararlarından işletmenin faydalanabilmesinin muhtemel olması durumunda, özellikli varlığın maliyetine dâhil edilir. Bunun dışındaki borçlanma maliyetleri oluşturdukları dönemde gider olarak muhasebeleştirilir.(TMS 23- m.12)

Bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilgili olan borçlanma maliyetleri, özellikli varlıkla ilişkili harcamaların hiç yapılmamış olması durumunda ortaya çıkmayacak borçlanma maliyetleridir. Bir işletme, münhasıran bir özellikli varlığın elde edilmesi amacı ile borçlanmışsa, o varlıkla ilgili olan borçlanma maliyetleri kolaylıkla belirlenebilir.(TMS 23- m.13) Ancak, Belirli borçlanmalar ile bir özellikli varlık arasındaki doğrudan bir ilişkinin tanımlanmasında ve ilgili harcamanın hiç yapılmaması halinde kaçınılabilecek borçlanmaların belirlenmesi zor olabilir. Örneğin; bu tür bir güçlük, finansman

faaliyetlerinin tek bir merkezden yürütüldüğü durumlarda meydana gelir. Bir şirketler topluluğunun, borçlanma ihtiyaçları için çok sayıda değişik faiz oranlı borçlanma araçları kullandığı ve bu fonları değişik esaslara göre grup şirketlerine kullandırdığı durumlarda da güçlükler ortaya çıkar. Diğer zorluklar ise, yüksek enflasyonlu ekonomilerde faaliyet gösteren bir grubun, döviz üzerinden veya dövize endeksli olarak kullandığı krediler ile döviz kurlarında dalgalanmalar olduğu durumlarda ortaya çıkar. Sonuç olarak, özellikli varlıklarla doğrudan ilişkili borçlanma maliyetlerinin tutarını belirlemek zordur ve yorum yapılmasını gerektirir(TMS 23- m.14).

Bir işletmenin genel amaçlı olarak borçlandığı fonların bir kısmının, bir özellikli varlığın finansmanı için kullanıldığı durumlarda; aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili varlığa ilişkin yapılan harcamalara uygulanacak bir aktifleştirme oranı yardımı ile belirlenir. Bu aktifleştirme oranı, özellikli varlık alımına yönelik yapılmış borçlanmalar hariç olmak üzere, işletmenin ilgili dönem süresince mevcut tüm borçlarına ilişkin borçlanma maliyetlerinin ağırlıklı ortalamasıdır.

Bir dönemde aktifleştirilebilecek borçlanma maliyetleri tutarıyla ilgili sınır, ilgili dönemde işletme tarafından yüklenilen borçlanma maliyetlerinin toplam tutarıdır.⁴⁰ Özetle, bir dönem boyunca aktifleştirilen borçlanma maliyetlerinin tutarı, ilgili dönem boyunca oluşan borçlanma maliyetlerinin tutarını aşamaz.(TMS 23 - m.17)

Söz konusu standardın hükümleri uyarınca aktifleştirme işleminin başlatılabilmesi için şu koşullardan en az birinin gerçekleşmesi gereklidir:

- Özellikli bir varlık için bir harcama yapılmışsa,⁴¹
- Borçlanma maliyetleri tahakkuk etmişse,
- Özellikli varlığın amaçlandığı şekilde kullanılabilir ya da satılabilir hale gelebilmesi için herhangi bir işlem yapılmışsa

---

⁴⁰ Cemal İBİŞ, “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt :3 , Sayı:4, Aralık 2001, s.7.

⁴¹ Harcamadan kasıt, varlıkla ilgili herhangi bir ödemenin yapılmasıdır.

Örneğin söz konusu varlık bir üretim tesisi ise inşaattan önce arazi ile ilgili işlemlerin yapılmaya başlanması, varlığın amaçlandığı şekilde kullanılmaya ya da satışa hazır hale gelebilmesi için yapılan işlemdir.⁴² Ancak, bir arazinin herhangi bir faaliyet olmaksızın inşaat amacıyla elde tutulması durumunda o dönemde katlanılan borçlanma maliyetleri aktifleştirilemez.⁴³

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için gerekli işlemler uzun süreli kesintiye uğradığında borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilir.(TMS 23 - m.23) Borçlanma maliyetleri, bir varlığın, amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına uzun süreli ara verildiği bir dönemde oluşabilir. Bu tür maliyetler kısmen tamamlanmış varlıkların elde tutulmasından kaynaklanan maliyetler olup, aktifleştirilmeleri mümkün değildir. Ancak önemli, teknik ve idari çalışmalara devam edildiği bir dönemde normal olarak borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. İşlemlerdeki geçici gecikmenin, varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli işlemlerin kaçınılmaz bir parçası olduğu durumlarda da borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine ara verilmez. Örneğin, bir stok kaleminin olgunlaşması için ihtiyaç duyulan ek süre boyunca veya yüksek su seviyesinin alışılacağı bir olay olduğu coğrafi bir bölgede yapılmakta olan bir köprü'nün inşaatının yüksek su seviyesi nedeniyle gecikmeye uğradığı ek sürelerde borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine devam edilir. (TMS 23- m.21)

Bir varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir. (TMS 22- m.22)

Normal şartlar altında, bir varlığın fiziken inşasının tamamlanması; olağan idari işlemler devam etse dahi, ilgili varlığın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır olduğu anlamına gelir. Varlıkla ilgili, müşterinin veya kullanıcının talebine göre, dekorasyon ve benzeri küçük işlemlere devam edilmesi tüm işlemlerin esas itibarıyla tamamlanmadığı anlamına gelmez.(TMS 23- m.23)

---

⁴² Nazlı KEPÇE, "Finansman Harcamalarına İlişkin Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türkiye Muhasebe Uygulamalarının Karşılaştırılması", İ.Ü.S.B.E,Muhasebe Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001, s.16

⁴³Cemal İBİŞ, a.g.m., s.8.

“

Bir özellikli varlığın yapımının parçalar halinde tamamlandığı ve diğer parçaların yapımı devam ederken her bir parçanın kullanılabilirdiği durumlarda; belli bir parçanın amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma getirilmesi için gerekli tüm işlemler esas itibarıyla tamamlandığında, ilgili parçaya ilişkin borçlanma maliyetlerinin aktifleştirilmesine son verilir (TMS 23- m.24)

Her biri bağımsız olarak kullanılabilen birkaç binadan oluşan bir iş merkezi, diğer bölümlerde inşaat devam ederken her bir bölümü ayrı olarak kullanılabilen bir özellikli varlığa örnek teşkil eder. Çelik fabrikası gibi, aynı tesisin farklı bölümlerinde birbirini takip eden çeşitli süreçler içeren bir endüstriyel tesis de, herhangi bir parçasının kullanılabilmesi için bütünüyle tamamlanması gereken bir özellikli varlığa örnektir. (TMS 23- m.25)

Özetle finansman harcamaları, özellikli bir varlıkla ilgili olarak kullanılan kredilerden veya dövizli işlemlerden kaynaklanıyor ise doğrudan varlık maliyetinin bir parçası olarak, özellikli varlıklar dışındaki varlıklarla ilgili işlemlerden kaynaklanıyor ise dönem gideri olarak muhasebeleştirilir. Bu nedenle varlığın maliyetine dahil etmek yada dorudan gider olarak muhasebeleştirilmesi hususunda özellikli varlık kavramı önem arz etmektedir.⁴⁴

15.07.2007 Tarih- 26853 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve yürürlük tarihi 31.12.2008 tarihinden sonra başlayan hesap dönemlerini içeren 46. No.lu Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 23) Hakkında Tebliğ’i yayımlanmıştır. Tebliğe de yapılan açıklamaya göre, bir işletmenin “TMS 29: Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama” standardını uygulaması durumunda; borçlanma maliyetlerinin aynı dönem boyunca enflasyonun etkisine isabet eden kısmı, TMS 29 çerçevesinde gider olarak muhasebeleştirilir..

Kur farklarına ilişkin ayrıntılı bilgilerin dipnotlarda açıklanması, bu tabloların, yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli ve anlaşılır hale getirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İşletme TMS 39’a göre finansal araçların gerçeğe uygun değere göre ölçülmesinden

---

⁴⁴ Nazlı KEPÇE, Nazlı, a.g.e., s.16

kaynaklanan ve kar veya zararda muhasebeleştirilen kur farkları hariç olmak üzere, kar veya zararda muhasebeleştirilen kur farkları tutarı; ve özkaynakların bir unsuru olarak ayrıca sınıflandırılan net kur farkları ile dönem başındaki ve dönem sonundaki bu tür kur farkları tutarlarının mutabakatını dipnotlarında açıklar. (TMS 21- m.52) Ayrıca Finansal tablolarda kullanılan para biriminin geçerli para biriminden farklı olması durumunda, geçerli para biriminin ne olduğu ve neden farklı bir para birimi kullanıldığı gerekçesiyle birlikte açıklanır. (TMS 21-m.53).

2. TÜRK MEVZUATINDA KUR FARKLARINA İLİŞKİN HÜKÜMLER

2.1. KUR FARKLARININ SERMAYE PİYASASI MEVZUATI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sermaye piyasası mevzuatında dövize dayalı işlemler 29.01.1989 Tarih ve 20064 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Seri XI No.1 “Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkındaki Tebliğ” ile ortaya konulmuş, ayrıca Seri XI No:25 “Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkındaki Tebliğ⁴⁵”in 14. Kısımında “kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesi” ne ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

1 No.lu Tebliğ’in 28. maddesinde, dövize dayalı işlemlerin işlem tarihi itibariyle geçerli kurlar esas alınarak muhasebeleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Buna göre, değerlendirme gününde, işletmenin kasa ve bankalar hesabı içinde yer alan dövizleri ile dövize dayalı alacakları ve borçları; varsa oluşan borsa kur'u, borsa kur'unun bulunmaması halinde Merkez Bankası'nca ilan edilen kurlar üzerinden değerlendirilir. Söz konusu Tebliğ’de, finansal tabloların başka para birimine çevrim ilke ve esasları hakkında herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir.

25 No.lu Tebliğ’de ise yabancı para işlemlerinde kullanılacak kur ve kur değişiminin etkilerinin mali tablolara yansıtılmasına ilişkin esaslar açıklanmıştır. Tebliğ’in 360. maddesinde “yabancı para işlemleri”, yabancı para üzerinden yapılan veya ifası yabancı para üzerinden yapılacak işlemler ile;

- a) Fiyatları yabancı para üzerinden belirlenmiş mal ve hizmetlerin alınması ve satılması,

---

45 SPK, Seri:XI No:25 “Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkındaki Tebliğ”, **Resmi Gazete**, Tarih:15.11.2003, Sayı:25290 (mükerrer).

- b) Tutarları yabancı para üzerinden belirlenmiş borç alma ve verme,
- c) Yabancı para üzerinden diğer varlık alımı-satımı ve yükümlülüklerin doğması veya bunların ifası olarak tanımlanmıştır.

Yabancı para işlemleri, yabancı para ile fonksiyonel para birimi arasında işlem tarihindeki spot kur uygulanmak suretiyle bulunan tutar üzerinden fonksiyonel para birimi cinsinden kayıtlara alınır.

İşlem tarihi, bu Tebliğ'deki hükümler uyarınca ilgili kalemin mali tablolara alınmasının gerekli olduğu ilk tarihtir. Uygulamada kolaylık sağlanması açısından, işlem tarihindeki spot kura yaklaşık olarak, haftalık ya da aylık ortalama kur kullanılabilir. Ancak, kurların önemli ölçüde dalgalandığı zamanlarda, ortalama kurun kullanılması doğru sonuç vermeyebilir.

Tebliğ'de, yabancı paraya dayalı işlemlerin bilanço gününde değerlemesine ilişkin hükümler aşağıdaki gibidir⁴⁶:

- a) Yabancı para cinsinden parasal kalemler, kapanış kurları üzerinden,
- b) Yabancı para tarihi maliyeti ile kayıtlarda izlenen parasal olmayan kalemler, işlemin gerçekleştiği tarihteki kurlar üzerinden,
- c) Yabancı para makul değeri ile kayıtlarda izlenen parasal olmayan kalemler, makul değerinin belirlendiği tarihteki kurlar üzerinden, fonksiyonel para birimine çevrilir.

Makul değer (gerçeğe uygun değer) kavramı ise, “bilgili ve istekli taraflar arasında, herhangi bir ilişkiden etkilenilmeyecek şartlar altında, bir varlığın el değiştirebileceği veya bir yükümlülüğün yerine getirilmesinde esas teşkil edecek meblağ⁴⁷” olarak tanımlanmaktadır.

Tebliğ'in 359. maddesinde parasal ve parasal olmayan kalemler tanımlanmıştır. Buna göre, ertelenmiş vergi, kıdem tazminatı karşılıkları, nakdi ödeme suretiyle ifa edilecek diğer karşılıklar gibi, sabit veya belirlenebilir bir para olarak ödenecek veya alınacak tutarlar “parasal kalemler” dir.

---

46 SPK, Seri XI, No:25, m.361.

47 SPK Seri XI, No:25, m.356.

Şerefiye, belirli bir mal alımı için verilen avans, maddi olmayan varlıklar, stoklar, bina, makine ve üretim birimleri ve parasal olmayan bir kalemin teslimi suretiyle ifa edilecek karşılıklar gibi sabit veya belirlenebilir bir para olarak ödenmesi veya tahsili söz konusu olmayan kalemler ise “parasal olmayan kalemler” dir.

2.1.1. Parasal Kalemlerin Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farkları

Yabancı paraya dayalı parasal kalemlerin değerlemesi sonucu oluşan kur farkları gelir ya da gider olarak mali tablolara yansıtılır. Nitekim 25 No.lu Tebliğ’in 362. maddesi bu konuya açıklık getirmiştir.

Buna göre, parasal kalemlerin ifası veya bir işletmenin parasal kalemlerinin ilk defa kayıtlara alındığı veya önceki dönemlerde kayıtlara alınmışsa en son mali tablolardaki çevrime esas alınan kur ile mevcut kurun farklı olması sonucu oluşan yabancı para çevrim farkları gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Bu çerçevede, dönem içinde gerçekleşen bir parasal işlemin dönem içinde ifa edilmesi ve işlem tarihindeki kur ile ifa tarihindeki kurun farklı olması durumunda, arada oluşan fark doğrudan gelir tablosu ile ilişkilendirilir.

2.1.2. Mali Duran Varlıklar Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farkları

Değerleme esaslarına yer verilen Seri XI 1 No.lu Tebliğ’e göre; iştirakler, bağlı ortaklıklar ve bağlı menkul kıymetler elde etme maliyeti üzerinden değerlendirilmektedirler. Bununla birlikte borsa ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören iştirakler, bağlı ortaklıklar ve bağlı menkul kıymetler için borsa ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören hisse senetleri için geçerli olan değerlendirme esasları uygulanacaktır. Borsa ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyen iştirakler, bağlı ortaklıklar ve bağlı menkul kıymetler ise, net defter değerleri elde etme maliyetlerinden düşük olduğu takdirde, net defter değerleri üzerinden değerlendirilmektedir. İştirakler, bağlı ortaklıklar ve bağlı menkul kıymetlerin aktifleştirilmesinden sonra ortaya çıkan ve bu varlıkların iktisabında

kullanılan kredilerden kaynaklanan kur farkları elde etme maliyetine ilave edilebilmektedir⁴⁸.

25 No'lu Tebliğ'e göre⁴⁹; parasal olmayan bir kalemlle ilgili kazanç ve kayıpların, söz konusu kalemin değerlemesine ilişkin hükümler uyarınca doğrudan öz sermaye ile ilişkilendirildiği durumlarda, bu kazanç ve kaybın kur çevrim farklarından doğan kısmı da doğrudan öz sermaye ile ilişkilendirilir. Parasal olmayan bir kalemlle ilgili kazanç ve kayıpların söz konusu kalemin değerlemesine ilişkin hükümler uyarınca doğrudan gelir tablosu ile ilişkilendirildiği durumlarda ise bu kazanç ve kaybın kur çevrim farklarından doğan kısmı doğrudan gelir tablosu ile ilişkilendirilir.

2.1.3. Maddi Duran Varlık İktisabından Kaynaklanan Kur Farkları

SPK tarafından yayımlanmış olan Seri XI 1 No.lu Tebliğ'de, maddi duran varlıkların elde edilmesi için kullanılan yabancı kaynaklarla ilgili olan finansman giderlerinin (kur farkları dahil) varlığın **aktifleştirildiği döneme**⁵⁰ kadarki kısmının varlığın maliyetine dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan varlığın aktifleştirilmesinden sonra oluşan kur farklarının varlığın maliyetine dahil edilebileceği ve bu takdirde ilgili varlığın amortisman süresi içinde itfa edileceği açıklanmıştır⁵¹.

Görüldüğü gibi, sermaye piyasası mevzuatında, yabancı paraya dayalı krediler kullanılarak elde edilen maddi duran varlıklar nedeniyle oluşan kur farkları ile ilgili olarak; varlığın aktifleştirildiği ana kadarki kur farklarının varlığın maliyetine dahil edilmesi zorunlu iken, aktifleştirildiği dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının maliyete dahil edilmesi ya da giderleştirilmesi isteğe bağlı bırakılmıştır.

---

48 SPK, Seri XI No:1, m.29.

49 SPK, Seri XI No:25, m.362.

50 "Aktifleştirme ile kastedilen "bir varlığın amaçlanan nihai kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi"dir. Varlığın aktifleştirme aşamasında getirilme süresi, varlığın kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi için ihtiyaç duyulan teknik süredir. Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır hale getirilme için gerekli işlem ve prosedürlerin tabiatından kaynaklanmayan süreler için borçlanma maliyetinden ilgili varlığın maliyetine pay verilemez. "Bkz. SPK, 14.1.1999 Tarih ve 7/76 Sayılı Kurul Kararı.

51 SPK, Seri XI No.1, m.30.

2.1.4. Stokların Yabancı Kaynaklarla Finanse Edilmesi Nedeni İle Oluşan Kur Farkları

Yabancı kaynak, başka bir deyişle kredi kullanılarak elde edilen stokların, kullanıma veya satışa hazır hale gelinceye kadarki borçlanma maliyetlerinin (faiz, kur farkı) Seri XI 1 No.lu Tebliğ hükümlerince stokların maliyetine dahil edilmesi zorunlu kılınmıştır. Ancak stoklarla ilgili ortaya çıkan borçlanma maliyetlerinin, aktife girdikten sonra oluşan kısımları, maddi duran varlıklardan farklı bir uygulamaya konu olmaktadır. Şöyle ki, duran varlıkların aktife girdikten sonraki kısmına ait kur farkının duran varlığın maliyetine dahil edilmesi ya da giderleştirilmesi isteğe bağlı iken, stokların aktife alınmasından sonra oluşan kur farklarının maliyete dahil edilemeyeceği hükme bağlanmıştır⁵².

2.1.5. Yabancı İşletmede Net Yatırımla İlgili Kur Farkları

25 No.lu Tebliğ’de, “yabancı işletme”, “faaliyetleri mali raporları hazırlayan işletmenin ülkesinden farklı veya farklı para birimine sahip bir yerde konuşlandırılmış veya yürütülen ve mali raporları hazırlayan işletmenin bağlı ortaklığı, iştiraki, müşterek yönetime tabi teşebbüsü veya şubesi olan işletme” olarak; “yabancı işletmede net yatırım” ise, “yabancı işletmenin net varlıklarında mali tablo düzenleyen işletmenin payı” olarak tanımlanmaktadır⁵³.

Adı geçen Tebliğ’in 363. maddesinde yabancı işletmede net yatırımın raporlanması aşağıdaki gibi düzenlenmiştir: “Yabancı işletmede net yatırımla ilgili kur çevrim farkları mali raporları hazırlayan işletmenin veya yabancı işletmenin konsolide olmayan mali tablolarında gelir tablosu ile ilişkilendirilir. Konsolide mali tablolarda olduğu gibi, yabancı işletmenin mali tablolarının mali raporları hazırlayan işletmenin mali tablolarını içermesi durumunda bu kur çevrim farkları öz sermaye ile ilişkilendirilir ve net yatırımın elden çıkarılması durumunda gelir tablosu ile ilişkilendirilir.”

---

52 SPK, Seri XI No:1, m.33/B.

53 SPK, Seri XI No:25, m.356,

2.2.KUR FARKLARININ BANKACILIK MEVZUATI AÇISINDAN İNCELENMESİ

1999 yılında yürürlüğe giren 4389 Sayılı Bankalar Kanunu ile, bankaların faaliyetlerine ilişkin işlemlerini düzenlemek üzere Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu kurulmuştur. Kurum'un karar organı olarak belirlenen, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK), Kanun'la kendisine verilen yetkiye dayanarak, bankacılık alanında çeşitli düzenlemeler yapmaktadır. Muhasebeye yönelik düzenlemelerde, uluslararası muhasebe standartları ve AB düzenlemelerine uyumun göz önünde tutulduğu görülmektedir.

BDDK, Türkiye'de faaliyet gösteren bütün bankaların muhasebe sistemine ilişkin esas ve ilkelerin belirlenmesi amacıyla, "Muhasebe Uygulama Yönetmeliği"ni ve buna bağlı olarak uluslararası muhasebe standartlarını esas alan 19 adet muhasebe Tebliğini 2002 yılında yayınlamıştır. Bu tebliğlerden biri de, 11 Sayılı "Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı"na ilişkin Tebliğ'dir⁵⁴.

1 Kasım 2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" le, 2002 yılında yapılan düzenlemeler yürürlükten kaldırılmış ve bazı hususlar istisna olmak üzere, bankaların muhasebe işlemlerinde TMSK tarafından yayınlanan TMS' leri esas alacakları kabul edilmiştir. Kurul, bu tarihten sonra tekdüzen hesap planı, finansal tablo formatları ve konsolide finansal tablolarla ilgili yeni tebliğler yayınlamıştır. Buna göre bankalar, kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin olarak da TMSK'nın yayınladığı standartları esas alacaklardır.

---

54 BDDK, 11 Sayılı Tebliğ: "Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı", Resmi Gazete, Tarih: 22.6.2002, Sayı: 24793 (mükerrer).

2.3. KUR FARKLARININ TÜRK VERGİ MEVZUATI AÇISINDAN İNCELENMESİ

2.3.1. Kur Farklarının Vergi Usul Kanunu Açısından İncelenmesi

Değerleme ölçütleri, Vergi Usul Kanunu (VUK)'nda belirlenmiş olup, “değerleme, iktisadi kıymetin nevi ve mahiyetine göre, aşağıdaki ölçülerden biri ile yapılır” denilmektedir. Kanun'un 261. maddesine göre, değerleme ölçütleri olarak; maliyet bedeli, borsa rayici, tasarruf değeri, mukayyet değer, itibari değer, vergi değeri, rayiç bedel ve emsal bedeli ve ücreti olmak üzere sekiz ayrı ölçüt sayılmıştır.

VUK'un 280. maddesinde ise, yabancı paraların değerlemesi ile ilgili olarak “Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsada rayici yoksa değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur” hükmü vardır. Bu madde hükmü yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da uygulanacaktır.

Kasadaki efektif para mevcudu ile ilgili olarak, VUK'un 284. maddesinde, yabancı paralar hakkında 280. madde hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Yabancı paralar, senetli ve senetsiz alacaklar, stoklar, iştirakler, maddi duran varlıklar, menkul kıymetler ve avansların değerlemesine ilişkin VUK ve ilgili mevzuat hükümleri aşağıda incelenmiştir.

2.3.1.1 Kasa ve Bankaların Değerlemesi ve Kur Farkları

VUK 280. madde hükmü gereğince, yabancı paraların borsa rayici ile değerlendirileceği ve borsa rayicinin olmadığı durumlarda değerlendirilecek kurun Maliye Bakanlığı'nca belirleneceği açıklanmıştır. Türkiye'de kurulu resmi bir yabancı para borsası olmadığından, bugüne kadar Maliye Bakanlığı değerlendirme günü “TCMB efektif alış kurları” nı esas alarak, “değerleme kurları” olarak açıklamıştır.

Mevcut yabancı efektifler ve banka döviz tevdiat hesaplarındaki döviz varlıkları için değerlendirme kuru olarak TCMB efektif kuru esas alınmaktadır. Gerek kasada yer alan gerekse banka hesaplarında bulunan yabancı paralar ilgili kurlar ile

değerlendikten sonra, kur artışı nedeni ile oluşan olumlu farklar “kambiyo karı”, olumsuz farklar ise “kambiyo zararı” olarak muhasebeleştirilmektedir.

Değerleme işlemleri haricinde, yabancı paralı kasa ve banka hareketleri, işleme konu olan belirli bir kur var ise işlemin kendi kuru ile muhasebeleştirilmektedir.

Kasa ve bankadaki yabancı paralar için, VUK mevzuatı hükümleri yukarıda belirtildiği gibi, net ve anlaşılır olduğundan, uygulamada herhangi bir tartışma yaşanmamaktadır.

2.3.1.2. Dövizli Menkul Kıymetlerin Değerlemesi

VUK’ ta menkul kıymetlere ilişkin bir tanımlama bulunmamaktadır. Ancak, menkul kıymetlerin değerlemesine ilişkin hükümler 279. maddede yer almaktadır. Buna göre; *“Hisse senetleri ile fon portföyünün en az yüzde 51’i Türkiye’de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluşturduğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetler, alış bedeli ile değerlendirilir”*

Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, menkul kıymetlerin değerlendirilmesinde, alış bedeli, borsa rayici ve kıst getiri (değerleme gününe kadar olan getirisinin hesaplanarak alış bedeline ilave edilmesi) olmak üzere üç türlü değerlendirme ölçüsü benimsenmiştir.⁵⁵ Hisse senetleri ile bünyesinde belirli bir oranda hisse senedi barındıran yatırım fonları, alış bedeli ile değerlendirilecek; bunların dışında kalan ve sabit getirili her türlü menkul kıymet ise değerlendirme günündeki reel

---

55 Muhsin ÇELİK, Seçkin GÖNEN, “Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 210, Mart 2006, s.153.

değeri ile değerlendirilecektir.⁵⁶ Reel değer ise; borsa rayici ya da menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin, kur farkları dahil, iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının ilavesiyle oluşacaktır

279. maddenin yukarıda değinilen hükümleri, 31.12.1998 tarihinde yürürlüğe giren 4369 Sayılı Kanun ile değiştirilmiş hali olup, söz konusu maddenin değiştirilmeden önceki halinde; menkul kıymetler, dönem sonlarında alış bedeli ile değerlendirilmekte ve kıymetin değerinde o döneme ait olarak meydana gelmiş olan artışlar ve azalışlar (faizler ve kur farkları dahil) menkul kıymetin elden çıkarıldığı veya itfa edildiği tarihe kadar gelir ya da gider olarak dikkate alınmıyordu. Ancak 4369 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu, hisse senetleri dışındaki menkul kıymetlerin, kur farkları da dahil, alış bedelinde meydana gelen değişimler, değerlendirme günü itibariyle gelir hesaplarına intikal ettirilmeye başlanmıştır.

Söz konusu madde ile, olumlu kur değişimleri üzerinde durulmuş olmasına rağmen, olumsuz kur farklarının da değerlendirme günü itibariyle menkul kıymetin değerini azaltan ve gider olarak dikkate alınması gereken bir unsur olduğu söylenebilir.

2.3.1.3. Dövizli Borç ve Alacakların Değerlemesi

VUK'un 280. maddesinde “*Yabancı paralar borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayicinin takarrüründe muvazaa olduğu anlaşılırsa bu rayiç yerine alış bedeli esas alınır. Yabancı paranın borsada rayici yoksa, değerlemeye uygulanacak kur Maliye Bakanlığınca tespit olunur. Bu madde hükmü yabancı para ile olan senetli veya senetsiz alacaklar ve borçlar hakkında da caridir. Bunlardan vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borçlar, bu Kanununun 281 ve 285 inci maddeleri uyarınca değerlendirme günü kıymetine irca edilebilir. Ancak senette faiz oranının yazılı olmadığı durumlarda değerlendirme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı (LİBOR) esas alınır*” hükmü yer almaktadır.

---

⁵⁶ İsmail SAZAK, “Kur Farkı ve Uygulamada Özellikli Durumları”, **Vergi Sorunları Dergisi Özel Ek**, Sayı 145, Ekim 2000, s.241.

Buna göre, dövize dayalı tüm senetli veya senetsiz borç ve alacaklar, yabancı paralı işlemler kapsamına alınmış olup, değerlendirme günü itibariyle Maliye Bakanlığı'nca tespit edilecek kurlar dikkate alınarak değerlemeye tabi tutulacaktır.

Şüpheli hale gelen yabancı para ile olan alacaklar için karşılık ayrılmasına karar verilmesi halinde, bu alacaklar nedeniyle değerlendirme gününde hesaplanan kur farkları için de karşılık ayrılacaktır. Bu durumda değerlendirme yönünden yabancı para üzerinden olan alacaklar için kur farkı geliri hesaplanacak, ancak aynı tutarda karşılık ayrılmak suretiyle bu tutar gider kaydedilecektir⁵⁷.

2.3.1.4. Yabancı Para Cinsinden Senede Bağlı Alacak ve Borçlarda Reeskont Uygulaması

Reeskont işlemi bilançoda mukayyet değerler ile yer alan ve vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borç tutarının değerlendirme günü kıymetine irca edilmesidir. İşlemin amacı, vadesi gelmemiş senede bağlı alacak ve borç tutarının içinde yer alan veya aldığı varsayılan vade farkının ilgili olduğu dönemle ilişkilendirilmesini sağlamaktır. Dolayısıyla reeskont işlemi, dönemsellik ilkesinin bir gereği olarak yapılmaktadır.

Dövizli alacak ve borç senetleri reeskonta tabi tutulurken Türk Lirası değerinin tespiti gerekmemektedir. Reeskont işlemi, dövizli bedel üzerinden yapılacaktır. Dövizli alacak ve borç senetleri, reeskonta tabi tutulmamış halleri ile VUK'un 280. maddesi uyarınca, Maliye Bakanlığı'nca ilan edilecek kurlarla değerlendirilecektir. Reeskont işlemi ise ayrıca yapılması gereken bir işlemdir. Dolayısıyla örneğin, dövizli bir borç senedi, üzerinde yazılı nominal değer ilan edilmiş kurla çarpılmak sureti ile değerlendirilecek ve kur farkı gideri veya geliri oluşacak, bu nominal değer üzerinden ayrıca reeskont uygulanacak ve bulunacak döviz reeskont tutarı yine ilan edilmiş kurlarla çarpılmak sureti ile gelir yazılacaktır⁵⁸. Maliye Bakanlığı tarafından verilen 04.10.2000 Tarih ve 45179 No.lu Özelgede de, döviz cinsinden veya dövize endeksli olarak belirlenen mal ve hizmet bedellerinin,

---

57 Funda MUSAOĞLU, "Yurtdışından Olacak Alacaklarda Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılması", Vergi Sorunları Dergisi, Sayı :132, Eylül 1999, s.121-122.

58 Mehmet MAÇ, Kurumlar Vergisi, Denet Yayıncılık, İstanbul, 1999, s.244.

malın teslimi veya hizmetin ifasından sonra döviz cinsinden senede bağlı olarak taksitler halinde ödenmesi durumunda, VUK 281. ve 285. maddeleri uyarınca dövizli alacak ve borç senetlerinin reeskonta tabi tutulması gerektiği açıklanmıştır.

Vadesi gelmemiş yabancı para ile olan senede bağlı alacak ve borçların değerlendirme gününün kıymetine irca edilmesi sırasında, VUK' un 281 ve 285.maddeleri hükümleri esas alınacaktır. VUK' ta reeskont işlemi yapma konusunda mükelleflere seçimlik hak tanınmış; ancak, alacak senetlerini reeskonta tabi tutan mükelleflerin borç senetlerini de reeskonta tabi tutma zorunluluğu getirilmiştir. 238 Sayılı VUK Genel Tebliği ile, reeskont işleminde uyulması gereken esaslar belirlenmiştir. Bu hükümler, vadesi gelmemiş yabancı para ile olan senede bağlı alacak ve borçların değerlendirme gününün kıymetine irca edilmesinde de geçerlidir. Farklı olan, yalnızca senedin üzerinde faiz oranı belirlenmemişse, esas alınması gereken faiz oranına ilişkin belirlemedir.

4369 Sayılı Kanun ile VUK' un 280.maddesinde yapılan değişiklikle birlikte, yabancı para cinsinden olan alacak ve borçların değerlemesi konusuna açıklık getirilmiştir. Değişiklik öncesinde bu tür alacak ve borçların reeskonta tabi tutulmayacağına dair açık bir düzenleme olmamakla birlikte, konu, bazı yönleriyle tartışmalıydı. Yapılan değişiklikle bu tartışmalara son verilmiş ve ayrıca önemli konuya daha açıklık getirilmiştir. Vadesi gelmemiş yabancı para ile olan senede bağlı alacak ve borçların değerlendirme gününün kıymetine irca edilmesi sırasında senette faiz oranının yazılı olmaması durumunda, değerlendirme gününde geçerli olan LIBOR' un esas alınması gerektiği belirtilmiştir. Ancak senet üzerinde bir faiz oranı var ise, reeskont oranı olarak bu tutarın alınacağı tabiidir.

Burada dört nokta önem taşımaktadır⁵⁹. Bunlardan birincisi LIBOR'un nasıl bulunacağıdır. Bu oranlar Maliye Bakanlığı'nca yayınlanmamaktadır. Dolayısıyla işletmelerin, bu oranları çeşitli ekonomi gazete ve dergilerinden tespit etmesi gerekmektedir.

---

59 Fatih Kemal EBİÇLİOĞLU,, “Yabancı Paraların Değerlemesi Ve Reeskont Uygulaması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı :244, Aralık 2001, <http://www.vergidunyasi.com.tr/DergiIcerik.aspx?ID=2803>, s.2 (Erişim:11.12.2006)

İkinci önemli nokta, LIBOR' un, değerlendirme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı olduğudur. Kanun'da bu durum açıkça belirtilmekle beraber, gerçekte reeskont işleminin mantığına aykırı bir durum yaratılmaktadır. Zira senedin düzenlendiği tarihteki oran, işletmeler tarafından vade farkı hesaplamasında dikkate aldıkları orandır. Zaten senet üzerindeki oranın kabulü de bu mantığa dayanır. Oysa kanunda yapılan bu belirleme açık olduğundan, her ne kadar bu durum hatalı sonuçlar doğurabilecek olsa da, değerlendirme gününde geçerli olan LIBOR' un reeskont işlemi için esas alınması bir zorunluluktur.

Üçüncü önemli nokta, LIBOR tek bir para birimi için belirlendiğinden (ABD doları), reeskont işlemine tabi tutulan senede bağlı alacak veya borç senedi üzerinde yazan yabancı para birimi ne olursa olsun, söz konusu LIBOR' un hesaplamalarda dikkate alınması gerektirir. Bu durum, farklı yabancı para birimi içeren senede bağlı alacak ve borçlar için reeskont işleminin mantığına aykırı bir sonuç doğurmaktadır.

Dördüncü ve son nokta ise, LIBOR' un vadeye göre değişmesi nedeniyle, hangi vadeli LIBOR' un esas alınması gerektirir. Eğer düzenleme “değerleme gününde geçerli olan Londra Bankalar Arası Faiz Oranı” şeklinde yapılmamış olsaydı, daha kolaylıkla bu soruya yanıt verilebilirdi. Bu durumda “senedin düzenlendiği tarihte vade belli olduğundan o tarihte o vadeye uygun LIBOR esas alınmalıdır” yanıtı geçerli olacaktı. Ancak değerlendirme günü reeskont işleminde geçerli olacak LIBOR' un belirlenmesinde, senedin vadesine kalan sürenin mi yoksa senedin düzenlendiği tarihteki vadenin mi dikkate alınacağı konusu açık değildir. 238 sayılı VUK Genel Tebliği'nde yapılan açıklamalara göre, yıllık LIBOR' u esas alarak reeskont işlemi yapmak bir çözüm olarak görünmektedir.

2.3.1.5. Avansların Değerlemesi ve Kur Farkı

Avanslar, VUK' ta tanımlanmamakla birlikte, çeşitli özelge ve Danıştay kararlarına konu olmuştur. Genel olarak dövize dayalı avans işlemlerinin, dönem sonu itibari ile değerlemeye tabi tutulup tutulamayacağı hususunda, uygulamada farklı görüşlere rastlanmaktadır. Bu görüşleri üç grupta toplamak mümkündür:

- i) Dövizde endeksli avansların değerlemeye tabi tutulamayacağı,

ii) Dövizle endeksli avansların değerlemeye tabi tutulabileceği,

iii) Dövizle endeksli avansların değerlemeye tabi tutulabileceği ancak oluşan olumlu ya da olumsuz kur farklarının gelir ve gider hesaplarına intikal ettirilmeden, aktif ve pasifte geçici bir hesapta tutulacağı ve avansın kapandığı dönemde gelir veya gider hesaplarına intikal ettirileceği.

i) **Dövizle endeksli avansların değerlemeye tabi tutulamayacağı görüşü:** Bu görüş avansları ne bir alacak, ne de bir borç; sadece alacak ve borç ilişkisine yönelik anlaşmaya bağlı olarak bir ön ödeme niteliğinde değerlendirmekte ve Vergi İdaresi'nin avans niteliğindeki alacak senetlerinin reeskonta tutulmayacağı şeklindeki genelgesini de (26.01.1993 Tarih ve 1993/ 1 Sayılı VUK İç Genelgesi) dövizli alacakların değerlendirilemeyeceğine gerekçe olarak gösterilmektedir.

Ticari kazancın ve dolayısıyla kurum kazancının tespitinde tahakkuk esası geçerli olduğundan, alacak ve borçlarda değerlemenin temel amacı tahakkuk esasından kaynaklanan ve sonraki dönemlerde gerçekleşecek gelir veya giderin tespit edilmesi ve kayıtlara uyarlanmasıdır. Alacak ve borç değerlemesinde, bu alacak ve borca yönelik gelir ya da giderin tahakkuk edip etmediğini dikkate almadan, salt anlamda alacak ya da borcun değerlendirilmesi konusu edilerek oluşacak kur farkının gider veya gelir yazılması halinde; alacak ve borca konu asıl işlem vergilendirilmeden, asıl işleme bağlı olarak oluşan alacak ve borç bir nevi vergilendirilmektedir. Avans gibi ileride teslim edilecek bir iş veya işlem için alınan kıymetler dolayısıyla, tahakkuk esasına bağlı olarak bir gelir ya da gider oluşmadığından, alınan avansın değerlendirilmesi sonucu oluşan kur farkının doğrudan gider yazılması kanuni amaca uygun değildir. Bu nedenle avansın, kapatılma dönemine kadar yapılacak olan değerlemeden kaynaklanan kur farklarının, değerlendirilme yapıldığı dönem kâr ya da zararları ile ilişkilendirilmemesi gerekmektedir.⁶⁰

Bu görüşü savunanların diğer bir dayanak noktası da, avansların V.U.K'da değerlemeye konu iktisadi işletmeye tabi kıymetler açıkça sayılmış olmasına rağmen, avansların bu kıymetlerin hiç biri içinde yer almadığıdır. Bu nedenle de, VUK'un 289. maddesinin "bu bölümde yazılı olmayan veyahut yazılı olup da kendi

---

60 Era MERCAN, "Yabancı Para Cinsinden Alınan Sipariş Avanslarının Değerlemeye Tabi Tutulmasının Vergisel Boyutu", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 155, Ağustos 2001, s.53.

ölçüleriyle değerlendirilmesine imkan bulunmayan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi vergi değerleriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir.” hükmü gereğince, avansların mukayyet değeri ile değerlendirilmesi gerekir.

ii) **Dövizde endeksli avansların değerlemeye tabi tutulabileceği görüşü:** Dövizde endeksli avansların dönem sonlarında değerlemeye tabi tutulacağı görüşü, avansların bir borç veya alacaktan farklı olmadığı ve borç ve alacakların ise değerlemeye tabi tutulması gerektiği esasına dayanmaktadır. Nitekim Maliye Bakanlığı’nca çıkarılan muhtelif özelgelerde de bu görüş desteklenmektedir. 09.02.2005 Tarih VUK-1/280-11175 No.lu özelge’de “Avans ödemeleri, alıcı için satıcı firmadan alacağı mal karşılığında bir alacak teşkil ettiğinden, satıcı firmaya döviz cinsinden ödenen avans; hesap dönemi sonlarında Vergi Usul Kanununun 263 üncü maddesine göre borsa rayici ile yabancı paranın borsada rayici yoksa, Maliye Bakanlığınca tespit edilen kur esas alınmak suretiyle değerlendirilecek ve ortaya çıkar kur farkı dönem kazancıyla ilişkilendirilecektir.” denilmektedir.

iii) **Dövizde endeksli avansların değerlemeye tabi tutulabileceği ancak oluşan olumlu ya da olumsuz kur farklarının gelir ve gider hesaplarına intikal ettirilmeden, aktif ve pasifte geçici bir hesapta tutulacağı ve avansın kapandığı dönemde gelir veya gider hesaplarına intikal ettirileceğini öne süren görüş:** Bu görüşü benimseyenlere göre, yabancı para cinsinden alınan ve verilen avanslar, bilanço günündeki kurla değerlemeye tabi tutulabilecek ancak gelir ve gider hesaplarına intikal ettirilmeyecektir.

Muhasebenin genel kabul görmüş ilkeleri ve Tekdüzen Hesap Planı’nı açıklayan Muhasebe Sistemi Uygulama 1 Sıra No.lu Genel Tebliği’nde yer alan hususlar dikkate alındığında, döviz olarak verilen avansların dönem sonu bakiyelerini değerlemeye tabi tutulması, ancak ortaya çıkan lehte ve aleyhte kur farkları mali karın tespitinde dikkate alınmaması gerektiği ortaya çıkmaktadır.⁶¹

---

61 Gürçan GÜNESER, “Dövizde Bağlı Avanslar Değerlemeye Tabi Tutulur Mu?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:116, Ocak 1995, s.25.

Dolayısıyla bu görüşün uygulanması sonucu, dövize dayalı avans işlemlerinin değerlendirilmesi işletmelerin gelir tablosu üzerinde değil, bilançosu üzerinde etkili olacaktır.

2.3.1.6. Sabit Kıymetlerin İktisabında Ortaya Çıkan Kur Farkları

VUK'un 262. maddesi iktisadi bir kıymetin maliyet bedelini, "iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferrik bilumum giderlerin toplamı" şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca, VUK'un 269. maddesi gayrimenkullerin maliyet bedeli ile ve aşağıdaki kıymetlerin de gayrimenkuller gibi değerlendirileceğini hüküm altına almıştır:

- Gayrimenkullerin mütemmim cüzleri ve teferruatı,
- Tesisat ve makineler,
- Gemiler ve diğer taşıtlar,
- Gayri maddi haklar.

Aynı zamanda gayrimenkullerin maliyet bedeline dahil edilmesi gereken giderler Kanun'un 270. maddesinde "*Gayrimenkullerde, maliyet bedeline, satın alma bedelinden başka, aşağıda yazılı giderler girer: 1. Makine ve tesisattan gümrük vergileri, nakliye ve montaj giderleri; 2. Mevcut bir binanın satın alınarak yıkılmasından ve arsasının tesviyesinden mütevellit giderler.*" şeklinde sayılmıştır. Mükellefler noter, mahkeme, kıymet takdiri, komisyon ve tellaliye giderleri ile Emlak Alım Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi'ni maliyet bedeline dahil etmekte veya genel giderler arasında göstermekte serbest bırakılmışlardır.

Görüldüğü gibi VUK' ta, sabit kıymetlerin iktisabından kaynaklanan kur farklarına ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Ancak 163 Seri No.lu VUK Tebliği ile, kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu kılınmakta, aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması serbest bırakılmaktadır.

Adı geçen Tebliğ’de yatırımcının dövizli borçlanmalarının sonucu döviz kurundaki artışlara ilişkin bir düzenleme yapılmış olup, özellikle son yıllarda döviz kurlarında meydana gelen azalışlar başka bir ifade ile yatırımcının lehine oluşan kurlar göz ardı edilmiştir. Ancak, 334 Sıra No.lu Gelir Vergisi Tebliği⁶² ile döviz kurlarındaki azalışlar nedeni ile oluşan lehte kur farkları konusuna da aşağıdaki şekilde açıklık getirilmiştir:

“163 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yatırımların finansmanında kullanılan kredilere ilişkin faiz giderleri ile yurt dışından döviz kredisi ile sabit kıymet ithal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan kur farklarının, aktifleştirme tarihine kadar olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikal ettirmek suretiyle amortisman tabi tutulması gerektiği açıklanmış bulunmaktadır.

Lehe oluşan kur farklarının da aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar oluşan kısmının maliyetle ilişkilendirilmesi, aktifleştirildikten sonraki döneme ilişkin olanların ise kambiyo geliri olarak değerlendirilmesi veya maliyetten düşülmek suretiyle amortisman tabi tutulması gerekecektir. Ayrıca, daha sonraki dönemlerde, seçimlik olarak hangi hak kullanılmışsa o yöntemle göre işlem yapılmasına devam edilecektir.”

334 Seri No.lu Gelir Vergisi Tebliği ile, önemli bir açıklama yapılmış olup, sabit kıymetin aktife girdiği dönemdeki lehte oluşan kur farkları için seçilmiş hak, daha sonraki dönemlerde zorunluluk esasını getirmektedir. Buna göre, döviz kurlarındaki lehte değişimler nedeniyle oluşan kur farklarının, sabit kıymetin maliyetini azaltıcı yönde kullanılması durumunda yatırımcılar bu tercihlerini sonraki dönemlerde de devam ettirmek zorundadırlar.

2.3.1.7. Stokların İktisabında Ortaya Çıkan Kur Farkları

Hammadde veya ticari mal alımı nedeni ile ortaya çıkan kur farklarının, maliyete mi dahil edileceği yoksa gider olarak mı kabul edileceği 238 No.lu VUK Tebliği ile açıklanmıştır. Tebliğ’in “B- DÖNEM SONU STOKLARININ

---

62 Resmi Gazete, Tarih: 5.5.2004, Sayı: 25453.

DEĞERLEMESİ İLE İLGİLİ HUSUSLAR” kısmında emtia ve ya hammaddelere ilişkin kur farklarının durumu aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

“Yıl içinde işletme faaliyetlerinin sürdürülmesi amacıyla temin edilen krediler ve benzeri kaynaklar için ödenen faiz ve komisyon giderleri ile ithal edilen emtiaya bağlı olarak ortaya çıkan kur farklarının dönem sonundaki stok maliyetiyle ilgilendirilip ilgilendirilmeyeceği hususunda gerekli açıklamalar aşağıda yapılmıştır.

Vergi Usul Kanununun 274. maddesinde, satın alınan veya imal edilen emtianın maliyet bedeli ile değerlendirileceği hükme bağlanmıştır.

Aynı Kanun’un 262. maddesinde ise, "Maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferrik bilumum giderlerin toplamını ifade eder" hükmüne yer verilmiştir.

Bu hüküm uyarınca, giderin maliyet bedeline intikal ettirilebilmesi için iktisadi bir kıymetin edinilmesi veya değerinin artırılması için yapılan ödemeler ile bunlara benzer ek diğer giderlerden olması gerekmektedir.

Bu itibarla, emtianın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunludur. Stokta kalan emtia ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının ise, ilgili buldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmesi mümkün bulunmaktadır.”

Söz konusu Tebliğ’in son bölümünde de özetlendiği gibi, emtianın stoklara girdiği tarihe kadarki oluşan kur farklarının “maliyet” unsuru olarak kabul edilmesinde “zorunluluk” getirilirken; stoklara girdikten sonra oluşan kur farklarının “maliyet” ya da “gider” unsuru olarak kabulü “ihtiyari” bırakılmaktadır.

2.3.2.Kur Farklarının Kazanç Vergileri Açısından İncelenmesi

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)’nun “Safi Kurum Kazancı” ile ilgili 6. maddesine göre, Kurumlar Vergisi, mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanmaktadır. Aynı maddenin devamında, “safî kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanunu’nun ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanır.” ibaresi yer almaktadır. Bu anlamda net

ticari kazanç tespitinde KVK ve Gelir Vergisi Kanunu (GVK) hükümleri birbirini yakından ilgilendirmektedirler. Dövizli işlemler sonucu oluşan kur farkların maliyet unsuru mu yoksa gider unsuru mu olarak ele alınacağına ilişkin açıklamalar, VUK hükümleri çerçevesinde yer almaktadır. Ancak GVK ve KVK’ da dövizli işlemlere ilişkin başlıca hükümler aşağıdaki konularda karşımıza çıkmaktadır:

- örtülü sermaye’ye ilişkin kur farkları,
- yatırım indirimi uygulamasında kur farkları,
- götürü gider uygulamasında kur farkları.
- vergilendirilmeyecek kur farkı gelirleri

2.3.2.1. Örtülü Sermayeye İlişkin Kur Farkları

5422 Sayılı KVK’ nın 16. Maddesinde örtülü sermaye ilgili olarak; “Kurumların aralarında vasıtalı, vasıtasız bir şirket münasebeti veya devamlı ve sıkı bir iktisadi münasebet bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları istikrazlar, teşebbüste devamlı olarak kullanılır ve bu istikrazlarla kurumun öz sermayesi arasındaki nispet, emsali kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse mezkur istikrazlar örtülü sermaye sayılır.” denilmekte iken; 21.06.2006 Tarih 26205 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 5520 Sayılı KVK’ nın 12. maddesinde “Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır.” denilmektedir.

5422 Sayılı KVK’ nın 15. maddesinde örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizlerin gider olarak dikkate alınamayacağı açıklanmışken; 5520 Sayılı KVK’ nın 11. maddesine göre, örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler indirimi kabul edilmeyen giderler olarak yer almaktadır. Böylelikle, eski uygulamadan kaynaklanan, örtülü sermayeye uygulanan kur farklarının gider olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalarına son verilmiştir⁶³.

---

63 Haluk ERDEM, “Örtülü Sermaye Konusunda Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu İle Getirilen Hükümler”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76, Haziran Temmuz 2006, s.134.

Özetle, kur farkları 5520 Sayılı KVK ile açık bir şekilde, örtülü sermaye hesabında dikkate alınması gereken bir unsur olarak düzenlenmiştir.

2.3.2.2 Yatırım İndirimi Uygulamasında Kur Farkları

Yatırım indirimi uygulaması GVK düzenlemeleri ile Türk vergi mevzuatında düzenlenmekle birlikte, Kurumlar Vergisine tabi mükellefleri de kapsamaktadır.

Yatırım indirimi, yatırımlara yönelik vergisel teşviklerin başında gelmektedir. Yatırım indirimi, yatırımın belirli bir oranının vergi matrahından indirilmesi şeklinde uygulanır.⁶⁴ 24.04.2003 Tarih ve 4842 Sayılı Kanun ile daha önce GVK'nın Ek 1-6 maddelerinde düzenlenmiş olan yatırım indirimi istisnası, aynı Kanun'un 19. maddesiyle yeniden düzenlenmiş ve bu kapsamda yatırım indirimi uygulamasında, teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmış, bölge ve sektör ayırımına dayalı farklı yatırım indirimi oranı uygulamasına son verilmiş ve yatırım indirimi standart oranı % 40 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, yatırım indirimi istisnasından yararlanan kazançlar üzerinden yapılan gelir vergisi tevkifatı karın dağıtım aşamasına çekilmiş ve tevkifat oranı düşürülmüştür. Yine hangi iktisadi kıymetlere yönelik harcamaların yatırım indirimi istisnasından yararlanılamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca yeni düzenlemede, öngörülen yatırım harcamalarının yatırım indiriminden yararlanma uygulamasına yer verilmemiştir⁶⁵.

08.04.2006 Tarih ve 26133 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5479 Sayılı Kanun'un 2'nci maddesi ile GVK'nın mevcut 19. maddesinde yer alan yatırım indirimi müessesesinin kaldırılmasına karşın, mükelleflerin mağduriyetinin giderilmesi amacıyla, 2005 yılı kazancından cari dönemde indiremeyip devreden yatırım indirimi tutarı ile 31.12.2005 tarihi itibarıyla başlanmış iktisadi ve teknik bakımdan bütünlük gösteren ve 1.1.2006 sonrasında devam eden yatırımların üzerinden hesaplanan yatırım indirimlerinin 2008 yılı sonuna kadar kullanılabilmesi amacıyla bir geçiş dönemi oluşturulmuştur.⁶⁶

---

64 Filiz GİRAY, "Vergisel Teşvik Türü Olarak Yatırım İndirimi" **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 210, Mart 2006, s.117.

65 Mustafa AKIL, "Yatırım İndirimi Uygulamasına Son", **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 212, Mayıs 2006, s.43.

66 Mustafa AKIL, a.g.m., s. 44.

Yatırım indirime konu sabit kıymet yatırımları sonucu oluşan kur farklarına ilişkin düzenleme 187 No.lu GVK Tebliği'nde⁶⁷ aşağıdaki şekilde yapılmıştır:

“Yatırım indirimi konusuna giren aktif değerlerin finansmanında kullanılan krediler nedeniyle doğan kur farkları ve faizler, yatırıma konu iktisadi kıymetlerin maliyet unsuru olduğundan, yatırım indirimi kapsamına girmektedir. Buna göre, yatırım konusu iktisadi kıymetlerin aktife alındığı dönemin sonuna kadar ortaya çıkan ve maliyete intikal ettirilen kur farkları ve faizlere yatırım indirimi uygulanır.

Ancak, yatırım konusu iktisadi kıymetlerin aktifleştirilerek üzerinden amortisman ayrılabilir hale geldiği dönemi izleyen dönemden itibaren, bunlarla ilgili olarak ortaya çıkan kur farkları ve faizlere yatırım indirimi uygulanması mümkün değildir.”

Söz konusu GVK Tebliği'nde açıkça belirtildiği gibi, yatırım indirimine konu bir sabit kıymet yatırımdan kaynaklanan aleyhte kur farkları yatırım indirimi matrahına dahil edilebilecektir. Lehte oluşan kur farkları ise 334 Seri No.lu VUM Tebliği'nde göre, sabit kıymetin maliyetini azaltıcı yönde tercih kullanılması durumunda, yatırım indirimi matrahını da azaltıcı bir unsur olacaktır.

2.3.2.3 Götürü Gider Uygulamasında Kur Farkları

Götürü gider uygulaması, mükelleflerin yurt dışına ihracat, inşaat, onarım, montaj ve taşımacılık faaliyetleri ile ilgili olarak yapmış oldukları giderlerden belgesi temin edilemeyenlerin, anılan faaliyetlerden sağlanan hasılatın belli bir oranını aşmaması kaydıyla ticari kazançtan indirilmesine imkan sağlayan bir müessesedir. Dolayısıyla götürü gider hesaplanabilmesi için Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri tarafından harcamanın yapılmış ve işletmenin malvarlığında bir azalmanın meydana gelmiş olması gerekmektedir.⁶⁸

Götürü gider uygulaması GVK'nın 40.maddesinin 1 numaralı bendinde hüküm altına alınmış olup, *“ihracat, yurt dışında inşaat, onarma, montaj ve taşımacılık faaliyetlerinde bulunan mükellefler, bu bentte yazılı giderlere ilaveten bu faaliyetlerden döviz olarak elde ettikleri hasılatın binde beşini aşmamak şartıyla yurt*

⁶⁷ Resmi Gazete, Tarih: 3.8.1995, Sayı: 22363.

⁶⁸ Cem TEKİN, “Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinde Götürü Gider Uygulaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 183, Aralık 2003, s.69.

dışındaki bu işlerle ilgili giderlerine karşılık olmak üzere götürü olarak hesapladıkları giderleri de indirebilirler.” denilmektedir.

Götürü gider uygulaması ile ilgili hususlar, 194 Seri No.lu Genel Tebliğ⁶⁹ ile açıklanmış olup, uygulanacak döviz kuru ve oluşan kur farklarına ilişkin düzenlemeler aşağıdaki gibidir: *“Döviz olarak elde edilen ihracat hasılatının Türk Lirası karşılığının tespitinde, hasılatın kanuni defterlere kaydedildiği tarihte geçerli olan ve T.C. Merkez Bankasınca tespit ve ilan edilmiş döviz alış kurlarının esas alınması gerekmektedir.*

Hasılatın kanuni süreden sonra kayıtlara intikal ettirilmesi halinde, götürü gider uygulamasında dikkate alınacak hasılat, kayıtlara intikal ettirilmesi gerektiği tarihteki kur üzerinden hesaplanacaktır. Dövizlerin yurda getirilmesi gerektiği tarihe kadar doğan kur farklarının ise bu uygulamada dikkate alınamayacağı tabidir.”

Buna göre, ihracatın gerçekleşmesi ile hâsılatın yurda getirilmesi sırasında doğmuş olan kur farkları, götürü gider uygulaması dışında bırakılmıştır.

2.3.2.4. Vergilendirilmeyecek Kur Farkları

Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun ve 3996 Sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-işlet Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanun’da tanımlanan şirketlerin sermaye olarak koydukları yabancı paraların sarf edildikleri veya Türk Lirasına çevrildikleri tarihe kadar lehlerine oluşan kur farkları, pasifte özel bir karşılık hesabında gösterilerek dönem kazancına dahil edilmez. Bu karşılıklar sermayeye eklendikleri takdirde, işletmeden çekiş ve kâr dağıtımı sayılmaz. Aleyhte oluşan kur farkları ise, aktifte özel bir karşılık hesabında tutulur ve gelecek yıllarda lehlerine oluşacak kur farkları ile kapatılır. Lehte kur farkı ile kapatılamayan tutarlar işi bırakma halinde zarar addolunur. Bu hükümle, normalde vergilendirilecek veya vergi matrahından düşülecek kur farklarına istisna getirilmiştir. Bu istisnanın özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür⁷⁰:

69 Resmi Gazete, Tarih: 7.3.1996, Sayı: 22573.

70 Ömer ÇAKICI, “Yabancı Paraların Değerlemesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:256, Aralık 2002, s.3, <http://www.vergidunyasi.com.tr/DergiIcerik.aspx?ID=2952> (Erişim: 12.12.2006).

- Olumlu kur farklarını matraha dahil etmeyecek veya aleyhe kur farkını zarar yazamayacak şirket, 3096 ve 3996 Sayılı Kanunlarda tanımlanan şirketlerden olmalıdır.

- Vergiye tabi olmayan kur farkı, bu şirketlerin sadece sermaye olarak koydukları yabancı paralara ilişkindir. Dolayısıyla sermaye olarak koymadıkları yabancı paralar nedeniyle oluşan kur farkları vergiye tabidir.

- Yabancı paranın sermaye olarak konulma tarihinden sarf edilme (harcanma) veya TL'ye çevrilme tarihine kadar oluşan kur farkları vergiye tabi tutulmayacak, gerek dönem sonunda gerekse harcanma veya TL'ye çevirme tarihi itibariyle sermaye olarak konulan yabancı paradan kaynaklanan kur farkları pasifte özel bir karşılık hesabında gösterilecektir.

- Yabancı paraların dönem sonu değerlemesi, harcanması veya TL'ye çevrilmesi anına kadar aleyhe kur farkı oluşmuşsa; aleyhe oluşan bu kur farkı gider yazılamayacak, vergi matrahından düşülemeyecek; aktifte özel bir karşılık hesabında tutulacaktır. Aleyhe oluşan bu kur farkları, sonraki yıllarda oluşacak olumlu kur farklarından mahsup edilmek suretiyle yok edilecektir. İş bırakma tarihi itibariyle yok edilemeyen aleyhe kur farkı mevcutsa, bu tutar iş bırakma tarihi itibariyle zarar olarak dikkate alınacak, yani vergi matrahından indirilebilecektir

2.3.3. Kur Farklarının Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından İncelenmesi

Ticari hayatta mal ve hizmet ifasına ait bedel doğrudan ulusal para cinsinden belirlenebileceği gibi; yabancı paraya endeksli olarak da belirlenebilmektedir. Dövizle endeksli olarak yürütülen bu neviden işlemlerde işlemin doğduğu gün ile ödeme gününün farklı zamanlarda olması nedeni ile de taraflar arasında kur farkı doğabilmektedir.

25.10.1984 Tarih 18563 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak mevzuatımıza giren 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu (KVDK)'nda, dövizli işlemlere ilişkin olarak 26. maddede "*Bedelin döviz ile hesaplanması halinde döviz, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği andaki cari kur üzerinden Türk parasına çevrilir. Cari kuru belli olmayan dövizlerin Türk parasına çevrilmesine ilişkin esasları*

Maliye ve Gümrük Bakanlığı belirler.” hükmü yer almış, oluşan kur farklarının KDV’ye tabi olup olmadığı konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

KDVK’nın 20.maddesinde teslim ve hizmet işlemlerinde KDV matrahının, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedel olduğu hükme bağlanmış; bedel kavramına ise anılan maddenin 2. fıkrasında açıklık getirilmiştir. Söz konusu fıkra hükmüne göre; “bedel, malı teslim alan veya kendisine hizmet yapılan veyahut bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığında her ne suretle olursa olsun, alınan veya bunlarca borçlanılan para, mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamı” nı ifade etmektedir. Görüldüğü üzere; yasal düzenlemede bedel kavramı geniş bir çerçevede ele alınarak, teslim veya hizmet karşılığında çeşitli adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler, para ile ifade edilmek ve mal veya hizmetle doğrudan bağlantılı olmak koşuluyla bedel kavramı içerisinde mütalaa edilmiştir⁷¹.

KDVK’nın, matraha hangi unsurların dahil edileceği konusuna açıklık getirdiği 24 maddesinin c bendi ise şu şekildedir : “*Vade farkı, fiyat farkı, faiz, prim gibi çeşitli gelirler ile servis ve benzer adlar altında sağlanan her türlü menfaat, hizmet ve değerler.*” Kur farkının matraha dahil bedel olarak açıklanmaması nedeniyle konuyla ilgili görüşler iki ayrı noktada odaklanmıştır. Görüşlerden biri, vergilerin kanuniliği ilkesi gereğince, kur farkının hiçbir şekilde KDV’ye konu edilemeyeceğini savunurken; diğer bir görüş geniş bir yorum yaparak, kur farkının da vade farkı gibi değerlendirilerek KDV’ye tabi olması gerektiğini savunmaktadır. İkinci görüşü savunanlar 25 Seri No.lu Genel Tebliğ’in⁷² “ihracat bedellerine bağlı vergi iadesi, kur farkı ve kaynak kullanımı destekleme priminde ön ihracat istisnasının uygulanması”na ilişkin açıklamalarıyla ilişkin bölümde yer alan “*ihracatçıların mal satın aldığı imalatçı firmalarına ödeyeceği, kur farkı, vergi iadesi ve kaynak kullanımı destekleme primi ise, Katma Değer Vergisi Kanununun 20 nci maddesine göre malın bedeli içinde mütalaa edilmesi gerektiğinden vergiye tabi bulunmaktadır*” hükmünü, kur farklarının da KDV’ye tabi olduğu görüşlerine

---

71 Abdullah ÇELİK, “Bedelin Yabancı Para Cinsinden veya Yabancı Paraya Endekli Olarak Belirlendiği İşlemlerde Ortaya Çıkan Kur Farklarının KDV Karşısındaki Durumu”, **Vergi ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi**, Sayı: 160, Ağustos 2001, s.63.

72 **Resmi Gazete**, Tarih: 24.02.1987, Sayı: 19382.

kanuni dayanak olarak almışlardır. Aynı zamanda Maliye Bakanlığı vermiş olduğu çeşitli özelgelere de kur farklarının KDV'ye tabi olduğu görüşündedir.

Kur farklarının KDV'ye tabi olduğu görüşünde bulunları arasında; kur farkına KDV'nin dahil mi olduğu ya da haricen mi belirlenmesi gerektiği hususunda fikir ayrılığı ortaya çıkmıştır. Verdiği özelgelere Mali İdare, dövize endeksli tutarın KDV dahil bedel üzerinden belirlenmesi durumunda kur farkının iç yüzde yöntemiyle belirleneceği; borç ve alacak tutarının KDV hariç tutar üzerinden dövize endekslediği durumlarda ise, kur farkının dış yüzde yöntemiyle belirleneceğini belirtmiştir.

Kur farklarının KDV'ye tabi olduğuna dair en net açıklama ise, 05.05.2004 Tarihli 14 Seri No.lu KDV Sirküleri'nde aşağıdaki şekilde yer almıştır:

“Yurt İçi Dövize Endeksli Teslimlerde Aleyhe Oluşan Kur Farklarının Vergilendirilmesi:

Teslime konu mal yurt içinde katma değer vergisi uygulanmak suretiyle satın alınmışsa malı satın alan mükellef tarafından düzenlenecek faturada ;

Katma değer vergisi dahil toplam bedelin dövize endeksli olarak belirlenmesi durumunda vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarih ile ödeme tarihi arasında ortaya çıkan aleyhte kur farklarına ait katma değer vergisinin, kur farkı bedeline iç yüzde oranı uygulanmak suretiyle,

Dövize endeksli toplam bedele katma değer vergisinin dahil edilmemesi durumunda vergiyi doğuran olay ile ödeme tarihi arasında ortaya çıkan aleyhte kur farkları üzerinden katma değer vergisi hesaplanarak,

İlgili dönemde her iki mükellef tarafından genel usul ve esaslar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

İhraç kayıtlı Dövize Endeksli Teslimlerde Aleyhe Oluşan Kur Farklarının Vergilendirilmesi:

Kanununun 11/1-c maddesi hükmü gereğince tecil-terkin uygulanmak suretiyle satın alınan mallara ait bedelinin dövize endeksli olarak belirlenmesi durumunda, vergiyi doğuran olayın meydana geldiği tarih ile ödeme tarihi arasında ortaya çıkan

aleyhte kur farkları ihracatçı tarafından düzenlenecek fatura ile belgelendirilecek ve kur farkı üzerinden katma değer vergisi hesaplanmak suretiyle ihracatçı tarafından beyan edilerek ödenecektir. Söz konusu hesaplanan katma değer vergisi imalatçı tarafından genel hükümler çerçevesinde indirim konusu yapılacaktır.”

Böylece söz konusu KDV Sirküleri’yle, kur farklarının KDV’ye tabi olduğu ve kur farkı matrahının ne şekilde yapılacağı hususlarına açıklık getirilmiştir.

2.3.4. Kur Farklarının Damga Vergisi Kanunu Açısından İncelenmesi

Yabancı paraya dayalı Damga Vergisine tabi kâğıtların vergileme hükümleri, Damga Vergisi Kanunu (DVK)’nun 12. maddesinde şu şekilde yer almıştır: “*Damga Vergisine tabi kağıtlarda yazılı yabancı paralar Maliye Bakanlığınca tayin ve ilan edilecek fiyat üzerinden Türk parasına çevrilerek ona göre Damga Vergisi alınır.*”

15 Seri No.lu Damga Vergisi Genel Tebliğinin 1/a fıkrasında ise yabancı paraların Türk parasına çevrilmesinde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca saptanmış bulunan son satış kurunun esas alınması ve ayrıca anılan bankaca yabancı para kurlarında bir değişiklik yapıldığı takdirde Bakanlıklarınca yeniden bir tebliğ yapılması beklenmeksizin T.C Merkez Bankasınca saptanarak duyurulan döviz satış kurlarının vergilemede esas alınması gerektiği belirtilmiştir.

Kanun’un 14. maddesinde ise “Belli parayı ihtiva eden mukavelenamelerin değiştirilmesi halinde artan miktar aynı nispette vergiye tabidir. Bunların devri halinde aslından alınan verginin dörtte biri alınır.” hükmü yer almaktadır.

DVK’nın 12. maddesi hükmü gereğince, damga vergisi matrahı Merkez Bankası döviz satış kuru üzerinden belirlenmektedir. Ayrıca dövize endeksli olan kağıtlarda, Kanun’un 14. maddesi hükmü gereğince kur farkları aynı oranda vergiye tabi olacaktır. Damga Vergisi’ne tabi kağıdın devredilmesi halinde ise vergiye tabi döviz miktarı devir tarihindeki Merkez Bankası satış kuruyla değerlendirilecek ve oranın dörtte biri uygulanacaktır.

2.3.5. Kur Farklarının Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği Açısından İncelenmesi

1 Ocak 1994 tarihinden buyana yürürlükte bulunan Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması, 26.12.1992 Tarih ve mükerrer 21447 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT) ile düzenlenmiş ve açıklanmıştır.

Yabancı paralı işlemlere ilişkin genel bir hüküm içermemekle birlikte, yabancı paraya dayalı işlemler, değerlemesi ya da çevrimi nedeni ile ortaya çıkan kur farklarının hangi hesaplarda takip edileceğine dair özel tanımlar mevcuttur.

2.3.5.1. Döviz Endeksli Satışlardan Kaynaklanan Kur Farkları

Özellikle ihracat işlemleri için 1 No.lu MSUGT’ de yurtdışı satış işlemlerinin takip edileceği gelir hesabı olarak belirlenen “Yurtdışı Satışlar Hesabı”, “Yurt dışında satılan mal ve hizmetler karşılığında alınan yada alınacak olan toplam değerlerin izlendiği hesaptır.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu hesaba ilişkin olarak 16.12.1993 Tarih ve 21790 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2 No.lu MSUGT’de, ihracatla ilgili dönem içinde ortaya çıkan kur farklarının, "*Yurt Dışı Satışlar*" hesabına aktarılması gerektiği belirtilmiştir. Bu yaklaşımın sebebinin, söz konusu kur farklarının dönemin yurt dışı satış hasılatını etkileyen bir unsur olduğu söylenebilir.

İlgili Tebliğlerde yabancı paralı satışlarla ilgili sadece yurtdışı satışlara ilişkin açıklama yapılmıştır. Ancak günümüz uygulamasında yurtiçi satışların da döviz cinsinden olabileceği göz ardı edilmemelidir. Döviz cinsinden yurtiçi satışlardan kaynaklanan kur farkları ise, “Diğer Gelirler Hesabı”na kaydedilmektedir. 1 No.lu Tebliğ’de Diğer Gelirler Hesap : “İşletmenin korunması, ihracatı teşvik ya da hükümet politikasına uyma zorunluluğu karşısında oluşan işletmenin faaliyet hasılatındaki düşüklüğü veya faaliyet zararını gidermek için, sermaye katkısı niteliğinde olmayan, mali yardımlar (sübvansiyonlar), devletin bazı malları vergi, resim, harç ve benzeri yükümlülüklerden istisna etmesi yoluyla yaptığı yardımlar (vergi iadeleri) ve satış tarihindeki vade farkları, ihracatla ilgili fiyat istikrar destekleme primi vb. hasılat kalemleri bu hesapta izlenir.” şeklinde tanımlanmıştır. Hesabın işleyişi ise, “dönem içindeki faaliyetlerden doğan sübvansiyon, vergi iadesi,

vade farkları, (vb.) tutarları saptanarak ilgili hesaba borç, bu hesaba ise alacak kaydedilir.” şeklinde açıklanmıştır. Açıkça vurgulanmamasına rağmen, 2 No.lu MSUGT ile ihracatla ilgili kur farklarının yine yurt dışı satışların bir parçası olduğu ve yurt dışı satışlar hesabına aktarılması gerekliliğinin bir sonucu olarak, yurt içi satışlardan kaynaklanan kur farkı gelirlerinin de vade farklarında olduğu gibi “Diğer Gelirler Hesabı”na kaydedilmesi gerekmektedir.

2.3.5.2. Diğer Yabancı Paraya Dayalı İşlemlerden Kaynaklanan Kur Farkları

1 No.lu MSUGT’ de kambiyo kar veya zararlarının hangi hesapta izleneceğine dair herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Ancak 2 No.lu MSUGT’ de kambiyo işlemlerinden kaynaklanan kur farkı artışlarının “*Kambiyo Karları Hesabı*”nda, kur farkı zararlarının da “*Kambiyo Zararları Hesabı*”nda izlenmesi gerektiği açıklanmıştır. Ancak cari dönemde yapılan yurtdışı satışlara ilişkin çıkan olumlu kur farkları ise, Tebliğ gereğince kambiyo karları hesabında değil, yurtdışı satışlar hesabında izlenecektir. Yine dövize dayalı borçlanmalardan kaynaklanan kredi ya da cari hesaplardan kaynaklanan işlemler ve dönem sonu bakiyelerin değerlendirilmesi sonucu oluşan kur farkı zararlarının da kambiyo zararlarında değil, “*Finansman Giderleri Hesabı*”nda izlenmesi öngörülmektedir.

Yukarıda açıklamalar çerçevesinde, kambiyo işlemlerinin cari dönemde olması ya da cari dönem dışında gerçekleşmesi önem arz etmektedir. Uygulamada sıkça karşılaşılan döviz karşılığı ileri vadeli ya da taksitli satışlardan kaynaklanan kur farkı gelirlerinin cari dönemle ilgili kısımları “Brüt Satışlar” ile ilişkilendirilerek “Diğer Gelirler Hesabı”nda, cari dönemden sonraya kalan dönemlerdeki alacak ve borçların değerlendirilmesi sonucu oluşan kur farkı gelirlerinin “Kambiyo Karları Hesabı”nda izlenmesi gerekmektedir. Ancak cari dönem ayırımı yapılması, lehe kur farkları için seçenek ortaya koymuş olmasına rağmen, aleyhe kur farklarından kaynaklanan zararların Tebliğ’de açıklığa kavuşturulmadığı görülmektedir.

Dövizli çeklerin değerlendirilmesinde ise, her ne kadar bir kambiyo değerlendirilmesi olsa da, daha önce açıklandığı üzere KDVK’ na göre, çek değerlemelerinin de KDV’ye konu olması nedeniyle uygulamada bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Şöyle

ki, ara dönemlerde yapılan çek değerlemeleri bir kambiyo değerlemesi biçiminde nitelendirilerek “kambiyo karı ya da zararı” olarak izlenmekte ve aslen çeklerin vade tarihinde ödenmesi ile birlikte kur farkı faturaları ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı, ara dönem değerlemesi ile çekin ödeme tarihi arasındaki kur farkı, “KDV dahil” olarak hesaplanırken, değerlendirme günü itibariyle hesaplanan kur farkı ise KDV göz ardı edilerek hesaplanmaktadır. Bu durumda çekler önce düzenlendiği tarihle ara dönem değerlendirme tarihi arasında (KDV göz ardı edilerek) ve ardından ara dönem değerlendirme günü ile çekin ödenmesi arasında (KDV dahil olarak) olmak üzere iki ayrı değerlemeye tabi olmaktadır. Oysa Mali İdare, çekin tüm dönemleri için kur farkı hesaplanması ve KDV’ye konu edilmesini hükme bağlamıştır.

Yukarıda anlatılan durum nedeniyle, özellikle geçici vergi dönemlerinde cari dönem satışları ile ilgili bile olsa, dövizli çekler değerlemeye tabi tutularak oluşan farklar “kambiyo karı ya da zararı” olarak kaydedilmektedir. Değerleme sonrası gün itibariyle, işlem tersine çevrilerek, böylece çeklerin düzenlendiği gün ile ödendiği gün arasındaki kur farkları, KDV dahil olarak hesaplanıp “Diğer Gelirler Hesabı”na kaydedilmelidir.

2.3.5.3. Stokların Finansmanından Kaynaklanan Kur Farkları

VUK hükümleri gereğince, emtianın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunludur. Stokta kalan emtia ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının ise, ilgili buldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmesi mümkün bulunmaktadır. Bu nedenle emtianın stoklara alındığı tarihe kadar oluşan kur farkları, emtianın maliyetine intikal ettirilmesi gerektiğinden, ilgili stok hesabına ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Emtia ya da malzemenin stoklara alındıktan sonraki dönemlerine ilişkin kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi ya da gider olarak kayda alınması seçimlik bir haktır. Ancak burada göz önünde bulundurulması gereken husus, işlemin bir borçlanma işlemi olması nedeniyle oluşan kur farkı giderinin bir “Kambiyo Zararı” değil, “Finansman Gideri” olduğudur.

Sermaye Piyasası Mevzuatı stokların aktife alındıkları tarihe kadar oluşan kur farkları konusunda VUK hükümleri ile uyumlu olduğundan, işlemlerin

muhasebeleştirilmesi de aynı şekilde yapılacaktır. Ancak SPK mevzuatında stokların aktife alındıktan sonra oluşan kur farklarının maliyete dahil edilemeyeceği ve giderleştirileceği zorunlu bırakılmıştır.

Bu nedenle SPK mevzuatı gereğince aktifleştirme dönemi için oluşan kur farkları “Stoklar” hesabında izlenirken, sonraki dönemler için oluşan kur farkları “Kambiyo Karları ya da Zararları” hesabına intikal ettirilmesi zorunludur

2.3.5.4. Maddi Duran Varlık İktisabı Nedeni İle Ortaya Çıkan Kur Farkları

V.U.K mevzuatı gereğince, sabit kıymet alımından kaynaklanan aleyhe kur farklarının, sabit kıymetin alındığı dönem sonuna kadarki kısmının sabit kıymetin maliyetine intikali zorunludur. Bu nedenle dönem sonuna kadarki aleyhe kur farkları ilgili maddi duran varlık hesabına intikal ettirilir.

Cari dönemi ilgilendiren lehe kur farklarının ise maliyete intikal ettirilmesi ya da gelir olarak hesaplara alınması seçimlik hak olarak ortaya konulmuştur. Bu nedenle seçimlik hakkını, lehe kur farklarını maliyeti azaltıcı yönde kullananların ilgili maddi duran varlık hesabına alacak kaydı yapmaları gerekmektedir. Seçimlik hakkını gelir hesaplarına intikal ettirmek suretiyle kullanmak isteyenler ise, “Kambiyo Karları Hesabı”nı kullanacaklardır.

Ancak Sermaye Piyasası Mevzuatı, yabancı paraya dayalı krediler kullanılarak elde edilen maddi duran varlıklarla ilgili aktifleştirme anına kadarki kur farklarını, varlığın maliyetine dahil etmeyi zorunlu kılarken; aktifleştirildiği dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının maliyete dahil edilmesi ya da giderleştirilmesini ihtiyarı bırakılmıştır.

2.3.5.5. Dövizli Menkul Kıymetlerin Değerlemesi Nedeni İle Ortaya Çıkan Kur Farkları

VUK'ta 4369 Sayılı Kanun'la yapılan düzenlemeye göre, kur farkları da dahil menkul kıymetin alış bedelinde meydana gelen değişimlerin, değerlendirme günü itibariyle gelir hesaplarına intikal ettirileceği belirtilmiştir. Söz konusu Kanun'da sadece olumlu kur değişimleri üzerinde durulmuş olmasına rağmen, olumsuz kur

farklarının da değerleme günü itibariyle menkul kıymetin değerini azaltan ve gider olarak dikkate alınması gereken bir unsur olduğu söylenbilir.

Bu itibarla dvzili menkul kıymetlerin değerlesi soucu olumlu kur farkının çıkması durumunda, meydana gelen artış için ilgili menkul kıymet hesabı borçlandırılırken; sağlanan kazancın “Kambiyo Karları Hesabı” ile gelirlere intikal ettirilmesi gerekmektedir. Tersine durumda, meydana gelen azalış “Kambiyo Zararları Hesabı” ile giderlere intikal ettirilirse, menkul kıymetin değerinde meydana gelen azalış için ilgili menkul kıymet hesabı alacaklandırılır.

3. YABANCI PARAYA DAYALI İŞLEMLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE KUR FARKLARININ RAPORLANMASINA İLİŞKİN UYGULAMA

Merkezi Türkiye’de bulunan RTB Ltd Şti yurtdışından hammadde tedarikinde bulunmakta ve üretimini gerçekleştirdiği ürünlerin bir kısmını ihraç ederken bir kısmını da geçerli para birimi olan YTL ve ya Dövizle Endeksli olarak yurtiçinde satmaktadır. Firma yıl içinde yurtdışından ithal etmek üzere makine ve teçhizat yatırımı yapmayı planlamakta olup, yatırımı öz kaynaklarıyla değil banka kredisi kullanarak gerçekleştirebilecektir. Firma aynı zaman da Yurtdışında faaliyette bulunan ERL şirketi ile şirketin %50 hissesini satın almak üzere görüşmeler yapmaktadır.

İşlemlerini Yerli para birimi olan YTL cinsinden muhasebeleştiren ve raporlayan firma, dövizle dayalı işlemleri ve dövizle dayalı işlemler nedeni ile ortaya çıkan kur farklarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasını mevcut vergi mevzuatı çerçevesinde yerine getirmektedir. Ancak Türkiye Muhasebe Standartlarının yürürlüğe girmesi ile birlikte mevcut uygulamanın ne şekilde etkileneceğini ortaya koymaya çalışacağımız bu çalışmaya ilişkin muhasebeleştirme işlemleri aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır:

3.1.Yabancı Paraya Dayalı Satış İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması

Firma dönem içerisinde yurtdışı müşterisine 100.000 EUR değerinde ihracat gerçekleştirmiş olup satış tarihindeki kur değeri 1.80 YTL’dir İhracat bedeli müşteri firma tarafından bir sonraki dönem ödenecektir.

İlk Muhasebeleştirme :

TMS 21. Standardının öngördüğü ilkeler çerçevesinde (TMS 21 – m.21) yabancı paraya dayalı işlemler, işlemin yapıldığı tarihteki geçerli kur üzerinden değerlendirilerek muhasebeleştirileceğinden; firma bu ihracat bedelini satış günündeki kurla değerlendirilerek müşteri cari hesabına ve gelir hesaplarına yerli para birimi cinsinden 180.000 YTL olarak kaydedecektir.

Kur Değişim Etkisinin Raporlanması

Yabancı paraya dayalı işlemler değerlendirme anında, değerlemeye konu olan yabancı paraya dayalı kalemlerin parasal kalem ya da parasal olmayan kalem olması önem kazanmaktadır. Şöyle ki yabancı para cinsinden parasal kalemler kapanış kurundan çevrilirken, tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir (TMS 21-m.23). Firma dönem sonunda söz konusu ihracattan kaynaklanan dövizli alacağını kapanış kuru ile değerlemesi sonucu oluşan olumlu ya da olumsuz kur farklarını gelir veya gider hesaplarına yansıtacaktır. Örneğimizde, dönem sonu kurunun 1.94 YTL olması durumunda kur farkı geliri olarak 14.000 YTL gelir tablosunda raporlanacaktır.

Firma yurtdışından olan 100.000 EUR alacağı bir sonraki dönemde tahsil etmiştir. Alacağın tahsil ettiği günkü kur değerinden değerlendirilmesi sonucu oluşan kur farkı dönemin gelir ya da gideri olarak muhasebeleştirilecektir. Alacağın tahsil edildiği tarihte döviz kurunun 1.98 olması durumunda kur farkı, dönem sonu kuru ile tahsil tarihindeki kur arasındaki değişim göz önüne alınarak hesaplanacağından 4.000 YTL kur farkı tahsilatın yapıldığı dönemin kur farkı geliri olarak raporlanacaktır.

Firmanın Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Muhasebe Uygulaması:

Satış işlemlerinden kaynaklanan kur farklarının muhasebeleştirilmesi açısından TMS 21 Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı ile mevcut mevzuat hükümleri paralellik göstermektedir. Bu nedenle firma Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardının yürürlüğe girmesi

durumunda yukarıdaki satış işleminin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması açısından mevcut uygulamasını değiştirmeyecektir.

3.2.Yabancı Paraya Dayalı Mal Alım İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması

Firma yurtdışından 40.000 EUR tutarında ticari mal siparişinde bulunulmuştur. Sipariş bedelinin tamamı A Bankası'ndaki döviz hesabından transfer edilmiş olup, işlem tarihindeki kur 1,90 YTL'dir

Bir ay sonra ithalat işlemi fiilen gerçekleşmiş olup, mallar firma stoklarına dahil edilmiştir. Söz konusu tarihteki kur 1,85 YTL'dir.

İlk Muhasebeleştirme

Firma mal siparişine karşılık yapmış olduğu transfer bedelini, işlem günündeki kurla değerleyerek verilen sipariş avansları ve banka hesaplarına yerli para birimi cinsinden 76.000 YTL olarak kaydedecektir.

Kur Değişim Etkisinin Raporlanması

TMS 23 Borçlanma Maliyetleri Standardı, borçlanma maliyetlerinin stokların maliyetine dahil edildiği sınırlı koşulları belirlemiştir. Buna göre özellikli varlık niteliğinde olan ve satılabilir duruma getirilmesi uzun bir süreyi gerektiren stoklar için katlanılan borçlanma maliyetleri istenirse stok maliyetine verilebilir. (TMS 2-m.17). Söz konusu ticari mallar özellikli varlık olarak nitelendirilemeyeceğinden; yurtdışına mal bedelinin transfer edildiği tarih ile ithalatın fiilen gerçekleştirilip malın stoklara alındığı tarihe kadar oluşan 2.000 YTL tutarındaki kur farkı, doğrudan gider olarak raporlanacaktır.

Firmanın Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Muhasebe Uygulaması:

Vergi Usul Kanunu 238 No.lu Genel Tebliğinde açıklandığı üzere, emtiaın satın alınıp işletme stoklarına girdiği tarihe kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunludur. Stokta kalan emtia ile ilgili olarak daha sonra ortaya çıkacak kur farklarının ise, ilgili buldukları yıllarda gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmesi mümkün bulunmaktadır. Firma 2.000 YTL Kur farkının ticari

malların stoklarına girdiği tarihe kadar oluşması nedeni ile stok maliyetine dahil edecektir.

3.3.Yabancı Paraya Dayalı Duran Varlık Yatırım İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması:

Yıl içinde imalata geçmeyi planlayan firma, fabrika yatırımına karar vermiştir. Bedeli 300.000 EUR olan fabrika binası X Bankası'ndan kredi kullanılarak satın alınmıştır. Transfer tarihindeki kur 1.90 YTL'dir. X Bankası'na olan kredi borcuna ait anapara ve 6.000 EUR tutarındaki faiz 3 aylık vade sonunda defaten ödenmiştir. Kredi ödeme tarihindeki kur ise 1,95 YTL'dir.

İlk Muhasebeleştirme

Firma 300.000 EUR tutarındaki fabrika binası bedelini, işlem tarihindeki kur ile değerleyerek 570.000 YTL üzerinden Binalar Hesabı ve Banka Kredileri Hesabı'na kaydedecektir.

Kur Değişim Etkisinin Raporlanması

Borçlanma Maliyetlerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 23) 46 seri no.lu Tebliğinde Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller özellikli mal olarak sayılmıştır. Bir özellikli varlığın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri ilgili varlığın maliyetine dahil edilir.(TMS 23- m.9)

Firma kredi vadesine kadar oluşan 15.000 YTL tutarındaki kur farkı ile 6.000 EUR tutarındaki kredi faizinin ödeme tarihindeki kurla değerlemesi ile oluşan 11.700 YTL tutarındaki kredi faizini, "Özellikli Mallar" kapsamında değerlendirildiğinden, sonuç hesaplarıyla ilişkilendirmeden yatırım maliyetine dahil edecektir.

Firmanın Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Muhasebe Uygulaması:

Mevcut vergi mevzuatı açısından bakıldığında ise, 163 Seri No.lu VUK Tebliği ile, kur farklarından, sabit kıymetin iktisap edildiği dönem sonuna kadar olanların, kıymetin maliyetine eklenmesi zorunlu kılınmakta, aynı kıymetlerle ilgili söz konusu dönemden sonra ortaya çıkan kur farklarının ise, ait oldukları yıllarda

doğrudan gider yazılması ya da maliyete intikal ettirilerek amortisman konusu yapılması serbest bırakılmaktadır.

Böylece gayrimenkulün iktisap edildiği yılın sonuna kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi gerektiği ve bu yönüyle TMS uygulaması ile paralellik gösterdiği, ancak sonraki dönemde oluşan kur farklarının maliyete veya gider hesaplarına kaydedilmesinin ihtiyari olduğu görülmektedir.

Ayrıca firma ticari işlemlerinde kullanmak üzere döviz kredisıyla 20.000 EUR değerinde bir taşıt satın almıştır. Satın alma tarihindeki kur 1,92 YTL'dir. Kredi bir sonraki dönemde ödenmiştir. Kredinin geri ödeme tarihindeki kur ise 1,97 YTL'dir.

İlk Muhasebeleştirme

Firma taşıt bedeli olan 20.000 EUR' yu satın alma tarihindeki kurla değerleyerek 38.400 YTL üzerinden Taşıtlar Hesabı ve Banka Kredileri hesabına kaydetmiştir.

Kur Değişim Etkisinin Raporlanması

Firma, taşıt kredisinden kaynaklanan 20.000 EUR tutarındaki borcunun dönem sonu kuru olan 1,94 YTL ile değerlemesi sonucu oluşan 400 YTL kur farkını, taşıt araçları TMS' ye göre özellikli mal kapsamında sayılmadığından, taşıt maliyetine dahil etmemiş doğrudan gider kaydetmiştir. Taşıtların kredi borcu ödendiğinde ise dönem başı ile kredi geri ödeme tarihi arasında oluşan 600 YTL tutarındaki kur farkını da doğrudan sonuç hesaplarında muhasebeleştirmiştir.

Firmanın Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Muhasebe Uygulaması:

Mevcut vergi uygulamaları incelendiğinde, dönem sonunda oluşan kur farkının sabit kıymetin maliyetine intikal ettirilmesinin zorunlu olduğu, sonraki dönemlerde oluşan kur farklarının ise maliyete ya da sonuç hesaplarına intikal ettirilmesinin ihtiyari olduğu görülmektedir. Bu nedenle firma oluşan dönem sonunda oluşan 400 YTL kur farkını taşıtlar maliyetine dahil ederken, bir sonraki döneme sarkan kredinin ödenme tarihi ile dönem başı değeri arasında oluşan 600 YTL kur farkını ise sonuç hesaplarında muhasebeleştirmiştir.

3.4.Yurt Dışındaki Bir İşletmeye Yatırıma İlişkin Parasal Kalemlerden Doğan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi Ve Raporlanması

Firma, yurt dışında faaliyet gösteren ERL şirketine %50 sermaye payı için 100.000 EUR bedel ödeyerek ortak olmuştur. Ortak olduğu tarihteki kur değeri 1,75 YTL'dir. Ayrıca firma dönem içinde söz konusu ortaklığa çalışma sermayesinde kullanmak üzere 20.000 EUR kaynak kullandırmıştır. Alacağın olduğu tarihteki kur 1.80 YTL'dir.

TMS 21'e göre, yatırımcı firma, yurt dışı yatırım bedeli olan 100.000 EUR'yu yatırım tarihindeki kur ile değerleyerek 175.000 YTL üzerinden Bağlı Ortaklıklar Hesabı ve Banka Hesabı'na kaydetmiştir. Öte yandan, firmanın bağlı ortaklığından olan 20.000 EUR değerindeki alacağı, işlem tarihindeki kurla değerlendirilerek 36.000 YTL üzerinden Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar ve Banka Hesabı'na kaydedilmiştir.

Firma dönem sonunda bağlı ortaklıktan olan 20.000 EUR alacağını dönem sonu kuru olan 1.94 YTL ile değerlemiş ve 2.800 YTL tutarında kur farkı hesaplamıştır. TMS'ye göre söz konusu kur farkı Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar Hesabı'na karşılık doğrudan sonuç hesaplarına intikal ettirilmeyerek yatırımın elden çıkarılmasına kadar öz kaynaklar grubunda ayrı bir hesapta muhasebeleştirilmiştir.

Firma bu yabancı ülkedeki yatırımını elden çıkartması halinde, öz kaynaklar grubunda ayrı bir hesapta muhasebeleştirdiği bağlı ortaklığından olan alacağından kaynaklanan birikmiş kur farklarını, elden çıkarma döneminde kar ya da zarar olarak sonuç hesaplarına aktaracaktır.

Mevcut vergi mevzuatı uygulamalarına göre ise, yurtdışında yabancı bir işletmeye yapılan yatırım, yatırımın yapıldığı tarihteki kur ile değerlendirilerek kayıtlara alınmaktadır. Bağlı ortaklıktan doğan alacak ise dönem sonlarında Vergi Usul Kanunu değerlendirme hükümlerince değerlemeye tabi tutulmakta ve oluşan olumlu veya olumsuz kur farkları dönemin kambiyo karı veya zararı olarak sonuç hesaplarına yansıtılmaktadır.

3.5.Firmanın Döviz Cinsinden Olan Diğer Varlık ve Borçlarının

Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

Firmanın dönem sonunda döviz cinsinden aşağıdaki tutarlarda varlık ve borçlarının olduğu tespit edilmiştir. Firma söz konusu varlıklarını ve borçlarını dönem sonu kuru olan 1,94 YTL ile değerlemesi sonucu aşağıdaki sonuçları elde etmiştir:

Hesaplar	Döviz Değeri (EUR)	Defter Değeri (YTL)	Dönem Sonu Değerlenmiş Değeri	Oluşan Kur Farkı
Kasa (EUR)	15.000	27.000	29.100	+ 2.100
Banka (EUR)	30.000	59.100	58.200	- 900
Borç Çekleri (EUR)	40.000	74.000	77.600	-3.600

Yabancı para cinsinden işlemler sonucunda oluşan kur farkları genel kural olarak kazanç ya da zarar olarak dönemin gelir tablosunda raporlanır. İşlem gerçekleştiği hesap döneminde sonuçlanıyor ise, tüm kur farkı aynı dönemde muhasebeleştirilir.(Gelir tablosuna dahil edilir). Fakat işlem izleyen bir muhasebe döneminde kapanıyorsa, kapanma tarihine kadar her bir dönemde oluşan kur farkı ilgili olduğu dönemde tahakkuk ettirilir.⁷³ (TMS 21- m.29) Firma, izleyen muhasebe dönemine devreden elindeki varlıkları değerlendirerek oluşan kur farklarını dönemin kar veya zararı olarak sonuç hesaplarında raporlamıştır.

Firmanın Mevcut Mevzuat Çerçevesinde Muhasebe Uygulaması:

VUK 280. madde hükmü gereğince, yabancı paraların borsa rayici ile değerlendirileceği ve borsa rayicinin olmadığı durumlarda değerlendirme uygulanacak kurun Maliye Bakanlığı'nca belirleneceği açıklanmıştır. Türkiye'de kurulu resmi bir yabancı para borsası olmadığından, bugüne kadar Maliye Bakanlığı değerlendirme günü "TCMB efektif alış kurlarını esas alarak, "değerleme kurları" olarak açıklamıştır.

Mevcut yabancı efektifler için değerlendirme kuru olarak TCMB efektif kuru esas alınmaktadır. Gerek kasada yer alan gerekse banka hesaplarında bulunan

73 Gürbüz GÖKÇEN, Başak ATAMAN AKGÜL, Cemal ÇAKICI, a.g.e., s.193

yabancı paralar ilgili kurlar ile değerlendikten sonra, kur artışı nedeni ile oluşan olumlu farklar “kambiyo karı”, olumsuz farklar ise “kambiyo zararı” olarak muhasebeleştirilmektedir.

Firma yukarıdaki varlık ve borçların dönem sonunda değerlemesinden oluşan kur farklarının dönemin sonuç hesaplarıyla ilişkilendirilmesini öngörmesi bakımından TMS ile paralellik arz ettiği görülmektedir. Ancak dövizli borç çeklerinin değerlemesi sonucu oluşan olumsuz kur farkları sonuç hesaplarına intikal etmekle birlikte, mevcut uygulamada kambiyo zararı olarak değil finansman gideri olarak raporlanmaktadır. Diğer bir farklılık arz eden nokta ise Kasa ve Bankadaki efektifler için TCMB tarafından belirlenen efektif kurların kullanılmasında ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda örnekleri verilen yabancı paraya dayalı işlemlerden kaynaklanan kur farklarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanması ilkeleri, TMS ve mevcut vergi mevzuatı uygulamaları açısından aşağıdaki şekilde özetlenmiştir:

Satış İşlemlerinden Kaynaklanan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

TMS Uygulaması	Vergi Mevzuatı Uygulaması
Sonuç hesaplarında muhasebeleştirilir.	TMS ile uyumludur

Mal Alım İşlemlerden Kaynaklanan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi

TMS Uygulaması	Vergi Mevzuatı Uygulaması
Sonuç hesaplarında muhasebeleştirilir.	Stoklara alındığı tarihe kadar oluşan kur farkının malın maliyetine dahil edilmesi zorunludur. Daha sonra oluşan kur farklarının maliyete dahil edilmesi ya da gider olarak kaydedilmesi ihtiyari bırakılmıştır.

Yabancı Paraya Dayalı Duran Varlık Yatırım İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Kur Farklarının Raporlanması

TMS Uygulaması	Vergi Mevzuatı Uygulaması
<i>Varlığın Özellikli Mal Kapsamında Olması Durumu:</i> Yatırım maliyetine dahil edilir	Varlığın iktisap edildiği yılın sonuna kadar oluşan kur farklarının maliyete intikal ettirilmesi zorunludur. Sonraki dönemlerde oluşan kur farklarının ise maliyete ya da sonuç hesaplarına intikal ettirilmesi ihtiyaridir.
<i>Varlığın Özellikli Mal Kapsamında Olmaması Durumu:</i> Sonuç hesaplarında muhasebeleştirilir.	

Yabancı İşletmelerdeki Net Yatırımlara İlişkin Parasal Kalemlerden Kaynaklanan Kur Farklarının Raporlanması

TMS Uygulaması	Vergi Mevzuatı Uygulaması
Yatırımlar elden çıkarılıncaya kadar finansal tablolarda gelir veya gider olarak tahakkuk ettirilmeden “Birikmiş Kur Farkları” başlığı altında öz kaynaklar kapsamı içinde raporlanır. Yabancı işletmelerdeki net yatırımların satışı yapıldığında, ilgili kur farkları gelir tablosuna yansıtılır.	Dönem sonlarında Vergi Usul Kanunu değerlendirme hükümlerince değerlemeye tabi tutularak oluşan farkları dönemin kambiyo karı veya zararı olarak sonuç hesaplarına yansıtılmaktadır.

Diğer Varlık ve Borçlarının Değerlemesi Sonucu Oluşan Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması

TMS Uygulaması	Vergi Mevzuatı Uygulaması
Sonuç hesaplarında muhasebeleştirilir.	TMS ile uyumludur

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Firmaların gerek yurt dışındaki işletmelerle olan ticari ilişkileri gerekse yurtiçinde dövize dayalı işlemlerinin artmasının doğal bir sonucu olarak dövize dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve ortaya çıkan kur farklarının raporlanması hususunda uluslararası ve ulusal düzeyde çeşitli düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

Kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesine ilişkin ilk çalışmalar, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee - IASC) tarafından 1977 yılında başlatılmış, bu çalışmaların sonucunda IAS 21 1.1.1985'ten itibaren uygulanmak üzere 1983 yılında yayımlanmıştır. Adı geçen standart önce 1993 yılında ve ardından 2003 yılında yeniden düzenlenerek (revize edilerek) 1.1.2005'ten itibaren yürürlüğe konulmuştur.

Ülkemizde ise, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) tarafından kur değişim etkilerinin muhasebeleştirilmesine yönelik 12 No'lu TMS (Türkiye Muhasebe Standardı) yayımlanmıştır. Ancak yasal düzenlemelerle desteklenmediğinden TMUDESK'in yaptığı çalışmalar, tavsiye niteliğinde değerlendirilmektedir. TMUDESK tarafından yayınlanan bu standartlar, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) tarafından birinci taslak metin olarak kabul edilerek, kamuoyunun görüşüne sunulmuştur. TMSK daha sonra, uluslararası muhasebe standartlarının Türkçeye aynen çevrilmesine karar vermiş ve 31.12.2005'te aynı tarihte yürürlüğe girmek üzere "TMS 21 Kur Değişim Etkileri" standardını Resmi Gazete'de yayımlamıştır.

BDDK'nın, TMSK tarafından yayınlanan TMS'leri esas aldığı ve bu konuyla ilgili yasal düzenlemeyi 1 Kasım 2006 Tarih ve 26333 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Bankaların Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"le sağladığı görülmektedir. SPK muhasebe standartlarını 2005 yılından itibaren uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olarak hazırlamış ve kendisine tabi şirketlerde uygulamaya başlamıştır. Maliye Bakanlığı'nın uygulamaları ise genel olarak mevcut vergi yasaları çerçevesinde gerçekleşmekte olup, TMS'lere ilişkin herhangi bir çalışması bulunmamaktadır. Halen bankalarda ve SPK'ya tabi şirketlerde uygulanan muhasebe

standartlarının, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda yer alan ve firmaların muhasebe işlemlerinde TMSK'nın yayınladığı standartları uygulamak zorunda olduklarını ortaya koyan hükümlerin yasalaşması ile birlikte, daha geniş bir uygulama alanı bulacağı beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve kur farklarının raporlanmasına ilişkin 21 no.lu Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'nı incelemek, mevcut muhasebe uygulamaları üzerindeki etkisini ortaya koymak, kur farklarının Türk mevzuatı içindeki yerini araştırmak ve uygulama sürecinde etkinliğin artırılması için öneriler sunmaktır.

TMS 21 Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı'na göre, işletmelerin yabancı para birimine dayalı faaliyetleri; yabancı para birimine dayalı olarak gerçekleştirilen işlemler ve yabancı ülkedeki faaliyetleri olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır.

Standart, bu başlıklar altındaki işlemlerde iki noktaya açıklık getirmek amacındadır. Bunlar, sırasıyla “hangi kurun esas alınması gerektiği” ve “kur değişim etkilerinin finansal tablolara nasıl yansıtılacağı” konularıdır⁷⁴.

Standartta göre yabancı paraya dayalı işlemler, parasal kalem, parasal olmayan kalem ayırımına bakılmaksızın işlem tarihindeki geçerli kur (spot kur) üzerinden muhasebeleştirilir. Uygulama kolaylığı nedeniyle, işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun, örneğin, haftanın ya da ayın ortalama kurunun, o dönem içinde her bir yabancı para biriminde gerçekleşen işlemlerin tümü için kullanılması mümkündür. Bununla birlikte, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda dönem için ortalama kur kullanılamamaktadır (TMS 21- m.22).

Standart, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda işlem tarihindeki kurun kullanılacağını bir kurala bağlamış ancak “önemli ölçüde” tanımına açıklık getirmemiştir. Döviz kurunun önemli ölçüde ve sıklıkla değişime uğradığı ülkemizde, işletmelerin keyfi uygulamalarına sebebiyet verilmemesi açısından önemli ölçü tanımının yapılması büyük önem taşımaktadır.

---

⁷⁴ Göksel YÜCEL; “Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı”, **V. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu**, İzmir, 1-5 Kasım 2001, İzmir SMMM Odası Yayınları, s.95.

Bilanço tarihinde ise yabancı paraya dayalı işlemlerin finansal tablolara alınmasında, parasal kalemler için kapanış kurunun; parasal olmayan kalemler için işlem tarihindeki döviz kurunun kullanılacağı belirtilmiştir. Halen geçerli olan ülkemiz uygulamasında döviz mevcudu, dövizli alacaklar ve dövizli borçlar gibi parasal kalemler bilanço günü kuruyla değerlendirilerek raporlanmaktadır. Önemli olan nokta, burada ortaya çıkan kur farklarının muhasebeleştirme biçimi olmaktadır.⁷⁵

Standarda göre genel kural, yabancı para birimine dayalı işlemlerden kaynaklanan kur farklarının gelir ya da gider olarak raporlanmasıdır. İşlem, gerçekleştiği muhasebe döneminde kapanıyorsa, tüm kur farkı aynı dönemde finansal tablolara yansıtılır. Ancak, işlem izleyen bir muhasebe döneminde kapanıyorsa, kapanma tarihine kadar her bir dönemde muhasebeleştirilecek kur farkları her dönemde döviz kurlarında meydana gelen değişime göre belirlenir.

Kur farklarının gelir tablosunda raporlanmasına ilişkin genel kuralın bir istisnası, yabancı işletmelere yapılan net yatırımlara ilişkin parasal kalemlerden kaynaklanan kur farklarının muhasebeleştirilmesi hususunda söz konusudur. İşletme, yabancı ülkedeki faaliyetleri sonucunda yurtdışındaki işletmeden alacak ya da borç niteliğinde parasal bir kaleme sahip olabilir. İşletmenin yabancı işletmelerdeki net yatırımlarına ilişkin parasal kalemlerden kaynaklanan kur farkları, bu yatırımlar elden çıkarılıncaya kadar finansal tablolarda gelir veya gider olarak tahakkuk ettirilmeden, “Birikmiş Kur Farkları” başlığı altında öz kaynaklar kapsamı içinde gösterilir. Yabancı işletmelerdeki net yatırımlar elden çıkarıldığında, ilgili kur farkları gelir tablosuna yansıtılmaktadır.

Kur farklarının ilgili dönem gelir tablosuna yansıtılıp yansıtılmayacağı hususunda diğer bir etken ise, diğer standartlarda bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesinin öngörülmesidir. Borçlanma maliyetleriyle ilgili 23 no.lu Türkiye Muhasebe Standardı'na göre; işletmelerce, bir “özellikli varlık”ın elde edilmesi, inşası veya üretimi ile doğrudan ilişkilendirilebilen borçlanma maliyetleri, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir parçası olarak maliyete eklenir. Diğer borçlanma maliyetleri ise oluştukları dönemde gider olarak muhasebeleştirir (TMS 23 - m.8). Amaçlanan kullanıma veya satışa hazır duruma

---

⁷⁵ Göksel YÜCEL, a.g.m., s.98.

getirilebilmesi, zorunlu olarak uzun bir süreyi gerektiren varlıklar ise özellikli mal olarak tanımlanmıştır.

TMS 21’de finansal tablolara ilişkin dipnotlarda; gelir tablosunda yer alan kur farkları ile öz sermaye içinde ayrı bir kalem olarak sınıflandırılan net kur farkı tutarı ve bu tutarda dönem içinde meydana gelen değişikliklerin ve dönem içerisinde aktifleştirilmiş kur farkı tutarının dipnotlarda açıklanması gerektiği belirtilmiştir. Kur farklarına ilişkin ayrıntılı bilgilerin dipnotlarda açıklanması, bu tabloların, yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli ve anlaşılır hale getirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Ülkemiz muhasebe uygulamaları uzun yıllardır vergi hukukuna bağlı olarak yönlendirilmiş olduğundan, halen uluslararası standartlara ve dolayısı ile TMS’ye göre bazı uygulama farklılıkları vardır⁷⁶. Yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi açısından Türkiye Muhasebe Standardı ile mevcut uygulama arasında herhangi bir fark olmadığı; ancak, ortaya çıkan kur farklarının raporlanması konusunda bazı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Ülkemiz vergi uygulamalarında stoklarla ilgili oluşan kur farklarının, stokların işletme aktifine dahil edildiği tarihe kadar oluşan kısmının stok maliyetine dahil edilmesi zorunlu bir uygulama iken; bu tarihten sonra oluşan kur farklarının stok maliyetine dahil edilmesi ya da gider olarak kaydedilmesi seçimlik hak olarak bırakılmıştır. SPK uygulamasında, stokların kullanıma veya satışa hazır hale gelmesine kadar oluşan kur farklarının maliyete dahil edilmesi gerekirken, aktife alındıktan sonra oluşan kur farklarının maliyete dahil edilemeyeceği hükme bağlanmıştır. TMS uygulaması ise, stok kaleminin özellikli mal olması durumunda kur farkının maliyetin bir unsuru, aksi durumda ise giderleştirilmesi gereğini ortaya koymuştur.

Kur farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin farklılık arz eden diğer bir husus ise, duran varlık yatırımlarında ortaya çıkmaktadır. Duran varlık yatırımları sonucu ortaya çıkan kur farklarının raporlanması, TMS’de stoklardaki uygulamaya

---

⁷⁶ Fahir BİLGİNOĞLU, “Muhasebe Hukukumuzun Uluslar arası Muhasebe Standartları’na Uyumunda Ulaşılan Düzey ve Ertelemiş Vergiler”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fak. Dergisi**, Cilt:23, Sayı:2 , Kasım 1994, s.14.

paralel bir şekilde özellikli varlık olup olmamasına göre şekillenirken; ülkemiz vergi uygulamasına göre, varlığın iktisap edildiği yılın sonuna kadar oluşan kur farklarının maliyete dahil edilmesi zorunludur. Sonraki dönemlerde oluşan kur farklarının varlığın maliyetine dahil edilmesi ya da gider olarak kaydedilmesi seçimlik hak olarak bırakılmıştır. SPK mevzuatına göre ise varlığın aktifleştirme dönemine kadarki kısmının varlığın maliyetine dahil edilmesi zorunlu, aktifleştirme sonrası oluşan kur farklarının maliyete dahil edilmesi ya da gider olarak kaydedilmesi seçimlik hak olarak bırakılmıştır.

Kur farklarının raporlanması hususunda; TMS uygulaması ile mevcut uygulamalar arasında görülen bu farkların yanı sıra, ülkemiz uygulaması içinde SPK ve vergi uygulamalarının da kendi içinde uyumlu olmadığı ve aynı zamanda terim birliğinden yoksun olduğu ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki, stoklar nedeni ile ortaya çıkan kur farkları için vergi mevzuatında “aktife alınmak” terimi kullanılırken, SPK mevzuatında “kullanıma ve satışa hazır hale gelmek” terimi kullanılmaktadır. Aktife alınmak ile satışa hazır hale gelme durumunun eş zamanlı gerçekleşmesi her zaman mümkün değildir. Benzer bir terim farklılığı maddi duran varlık yatırımlarına ilişkin kur farklarının raporlanması hususunda da söz konusudur. Vergi uygulamalarında “varlığın iktisap edildiği yılın sonu” maliyet ya da gider ayırımında baz olarak alınırken, SPK mevzuatında “aktifleştirme” terimi kullanılmıştır. Aktifleştirme ile kastedilen “bir varlığın amaçlanan nihai kullanıma veya satışa hazır hale getirilmesi” dir. Varlığın iktisap edildiği yılsonu ile aktifleştirildiği dönemin eş zamanlı dönemler olmadığı açıktır.

Ülkemiz uygulaması açısından mevzuat ve terim birliğinin sağlanmadığı, kurumlar arasında uygulama birliğinin olmadığı, hatta vergi açısından aynı kurum içinde farklı ve yasal dayanaktan yoksun vergi uygulamalarının söz konusu olduğu görülmektedir. Mevcut muhasebe uygulamalarının daha çok vergi uygulamalarına paralel olarak geliştiği bir gerçektir. İstanbul Sanayi Odası tarafından belirlenen Türkiye'nin 500 büyük sanayi işletmesinde Uluslararası Muhasebe Standartlarının uygulama etkinliğini tespit edilmesine ilişkin yapılan bir araştırmaya göre, ülkenin 500 büyük sanayi kuruluşu içinde dahi Kur Değişim Etkilerinin

Muhasebeleştirilmesine ilişkin standardı uygulayan firma oranı %19,3'tür⁷⁷.

Kur farklarının muhasebeleştirilmesi ve raporlanması hususunda ülkemiz uygulamasında ve mevzuatında farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Özellikle kur farklarının maliyete dahil edileceği ya da giderleştirileceği hususunun seçimlik hak olarak tanınması, mali tabloların güvenilirliği ve yeknesaklığı açısından olumsuzluklara neden olmaktadır. Standartta bu konuda somut belirlemeler yapıldığından, daha güvenilir ve yeknesak mali tabloların hazırlanması ve sunulması da mümkün olacaktır. Ancak kur farklarının muhasebeleştirilmesine ilişkin standardın, yabancı paraya dayalı işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve raporlanması açısından tek başına yeterli bir standart olmadığı, diğer standartlarla birlikte uygulama alanı bulması gerektiği bir gerçektir. Bu açıdan bakıldığında yayımlanmış tüm TMS'lerin etkin ve geniş bir uygulama alanı bulması gerekmektedir. Ancak standartların, alışlagelmiş uygulamalar karşısında daha soyut ve anlaşılması güç ifadeler içerdiği, mevcut uygulamalar göz önüne alınmadan, uluslararası standartlardan bire bir çeviri şeklinde yayımlandığı görülmüştür. Bu durum özellikle KOBİ niteliğinde olan işletmelerin standartlara uyumlu muhasebe organizasyonlarını da zorlaştırmaktadır. Uygulamanın daha geniş alanlara yayılabilmesi için standartların KOBİ niteliğindeki firmalar için de uygulanabilirliğini artırıcı şekilde düzenlemesi gerekliliği mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Muhasebe standartlarıyla uygulama birliğinin sağlanması, TMSK tarafından yayımlanan TMS'lerin ilgili tüm kurum ve kuruluşlar tarafından benimsenmesi ile sağlanabilecektir. Uygulama sürecinde etkinliği artırmak için, öncelikle TÜRMOB, SPK, BDDK, Maliye Bakanlığı gibi ilgili otoritelerin TMS'leri benimsemeleri, uygulama konusunda talimat ve destek vermeleri gerekmektedir. Ayrıca TMS'lerle birlikte, bu uygulamanın denetlenmesini sağlayacak uluslararası denetim standartları ile uyumlu Türkiye Denetim Standartları'nın da gündeme gelmesi kaçınılmazdır. Bunların yanı sıra gözetim ve disiplin kurulları belirlenmeli ve sürekli eğitim çalışmaları yapılmalıdır⁷⁸.

---

⁷⁷ Başak ATAMAN AKGÜL, Hüseyin AKAY, **Uluslararası Muhasebe Standartları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004, s.214.

⁷⁸ Nalan AKDOĞAN, "Türkiye Muhasebe Standartları", **MODAV** Web Sayfası, www.modav.org

Standartların etkinliğini artırmak için kredi kuruluşlarının yaptırımları da göz ardı edilmemelidir. Özellikle Basel II kriterlerinin de önümüzdeki dönemlerde yürürlüğe gireceği düşünüldüğünde, finansal raporların Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde hazırlanması şartının getirilmesi standartları daha önemli ve etkin hale getirecektir.

Standartlar muhasebe meslek örgütlerinin de katılımıyla Maliye Bakanlığı, SPK, BDDK ve TMSK'nın mevzuat ve terim birliği içinde daha net ve uygulanabilir şekilde kamuya açıklanmalıdır. Böylece ulusal düzeyde muhasebe yeknesaklığının sağlanması yanında uluslararası muhasebe uygulamalarına da uyum sağlanmış olacak; ulusal yatırımcılar yanında uluslararası yatırımcılar ve çıkar gruplarına daha güvenilir ve gerçekçi finansal tablolar sunulabilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ATAMAN AKGÜL, Başak, AKAY, Hüseyin, **Uluslararası Muhasebe Standartları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004

ÇELİK, Orhan, **Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi**, Turhan Yayınevi, Ankara, 2002.

ÇOLAK, Ö Faruk, **Para-Banka Sözlüğü**, İmge Kitabevi, Ankara, 1987

GÖKÇEN, Gürbüz, ATAMAN AKGÜL, Başak, ÇAKICI Cemal, **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006.

GÜCENME GENÇOĞLU, Ümit, **Türkiye Muhasebe Standartları ve Uygulamaları**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2007.

GÜCENME, Ümit, **Uluslararası Muhasebede Teknik Sorunlar**, Marmara Yayınları, Bursa, 1998.

MAÇ, Mehmet, **Kurumlar Vergisi**, Denet Yayıncılık, İstanbul SEYİDOĞLU, Halil, **Uluslararası İktisat**, Güzen Yayınları, İstanbul, 1991.

ÖRTEN, Remzi, KAVAL, Hasan, KARAPINAR Aydın, **Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları**, Gazi Kitabevi, Mart, 2007.

SAĞLAM, Necdet, SAĞLAM Osman, "TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri" **Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması**, Ed. SAĞLAM, Necdet, ŞENGEL, Salim, ÖZTÜRK, Bünyamin, Maliye ve Hukuk Yayınları, Mart, 2007

SEYİDOĞLU, Halil **Uluslararası İktisat**, Güzen Yayınları, İstanbul, 1991,s.115

ŞENSOY, Necdet, **Yabancı Paralı İşlemler Muhasebesi**, Marmara Üniv İİBF Muhasebe Finansman A.B.D Yayın No 1994-2, İstanbul, 1994.

TMUDESK, **Türkiye Muhasebe Standartları 2001**, TÜRMOB Yayınları No:166, Ankara, 2001.

ÜNAY, Vecdi, **Bankalarca Dış Ticaretin Finanse Edilme Usulleri**, Es Yayınları, 1989

Makaleler

AKDOĞAN, Nalan (2004), “Uluslar arası Finansal Raporlama Standartlarının Türkiye Muhasebe Uygulamalarına Getireceği Değişiklikler ve Vergi İlişkisi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, C.6, S.3, Eylül 2004.

AKDOĞAN, Nalan, "Türkiye Muhasebe Standartları", **MODAV Web Sayfası**, www.modav.org.

AKIL, Mustafa, “Yatırım İndirimi Uygulamasına Son”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 212, Mayıs 2006.

AYIKOĞLU ZAFİF, Figen, “Finansman Giderleri İle İlgili Yasal Düzenlemeler ve Uluslararası Muhasebe Standartları ile Muhasebe Temel Kavramları Açısından İncelenmesi” **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Haziran 1999.

BAYAZITLI, Ercan. “ TMS-12 Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardına Göre Yabancı Para Birimine Dayalı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Ocak 2003.

BİLGİNOĞLU, Fahir, “Muhasebe Hukukumuzun Uluslar arası Muhasebe Standartları’na Uyumunda Ulaşılan Düzey ve Ertelenmiş Vergiler”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fak. Dergisi**, Cilt:23, Sayı:2 , Kasım 1994

CAN, Ahmet Vecdi, BENGÜ, Haluk, “Kambiyo Kar ve Zararının Saptanmasında Stok Değerleme Yöntemlerinden Faydalanılması”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Sayı:2, Haziran-2006.

ÇELİK, Abdullah, “Bedelin Yabancı Para Cinsinden veya Yabancı Paraya Endeksli Olarak Belirlendiği İşlemlerde Ortaya Çıkan Kur Farklarının KDV Karşısındaki Durumu”, **Vergi ve Muhasebeciyle Diyalog Dergisi**, Sayı: 160, Ağustos 2001.

ÇELİK, Muhsin-GÖNEN, Seçkin, “Sermaye Piyasası Kanunu ve Vergi Usul Kanunu Açısından Menkul Kıymetlerin İncelenmesi”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 210, Mart 2006.

ÇAKICI, Ömer, “ Yabancı Paraların Değerlemesi”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı:256, Aralık 2002, <http://www.vergidunyasi.com.tr/DergiIcerik.aspx?ID=2952> (Erişim: 12.12.2006).

ÇİFTÇİ Yavuz, “Türk Muhasebe Hukukunda İştiraklerdeki Yatırımların Değerlemesiyle İlgili Düzenlemelerin Uluslar arası Düzenlemelerle Karşılaştırılması”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı:3, Ocak 2001.

DOĞAN, Zeki, “Kur Farklarının Vergi Kanunlarımız Karşısındaki Durumu”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı:58, Ekim 1997

EBİÇLİOĞLU, Fatih Kemal, “Yabancı Paraların Değerlemesi Ve Reeskont Uygulaması”, **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı :244, Aralık 2001, <http://www.vergidunyasi.com.tr/DergiIcerik.aspx?ID=2803>, (Erişim:11.12.2006)

ERDEM, Haluk, “Örtülü Sermaye Konusunda Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu İle Getirilen Hükümler”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı:76, Haziran Temmuz 2006.

GİRAY, Filiz, “Vergisel Teşvik Türü Olarak Yatırım İndirimi” **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 210, Mart 2006.

GÖLGE, Celal, “Ticari İşletmenin Merkez ve Şubesinin Tayini Sorunu”, <http://adliyam.sitemynet.com/merkezsube.htm> (Erişim: 12.01.2006)

GÜNESER, Gürcan, “Dövizle Bağlı Avanslar Değerlemeye Tabi Tutulur Mu?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı:116, Ocak 1995.

İBİŞ, Cemal, “Borçlanma Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt :3 , Sayı:4, Aralık 2001.

MERCAN, Eray, “Yabancı Para Cinsinden Alınan Sipariş Avanslarının Değerlemeye Tabi Tutulmasının Vergisel Boyutu”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 155, Ağustos 2001,

MUSAOĞLU, Funda, “Yurtdışından Olacak Alacaklarda Şüpheli Alacak Karşılığı Ayrılması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı :132, Eylül 1999.

ÖZULUCAN, Abitter, “Yabancı Paralı Ticari İşlemlerde Kur Farklarının KDV Kanununa Göre İncelenmesi, ve Dönem İçi, Dönem Sonu Muhasebe Kayıtları,” **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı:15, Temmuz 2002.

SAZAK, İsmail, “Kur Farkı ve Uygulamada Özellikli Durumları”, **Vergi Sorunları Dergisi Özel Ek**, Sayı 145, Ekim.2000

SÖNMEZ, Feriştah, , “12 No'lu Türkiye Muhasebe Standardı – Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi” **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl:13, Sayı:64, Temmuz-Ağustos-Eylül, 2003.

YÜCEL; Göksel, “Kur Değişim Etkilerinin Muhasebeleştirilmesi Standardı”, **V. Türkiye Muhasebe Standartları Sempozyumu**, İzmir, 1-5 Kasım 2001, İzmir SMMM Odası Yayınları

TEKİN, Cem, “Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinde Götürü Gider Uygulaması”, **Vergi Sorunları Dergisi**, Sayı 183, Aralık 2003.

Tezler:

KEPÇE, Nazlı, “Finansman Harcamalarına İlişkin Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türkiye Muhasebe Uygulamalarının Karşılaştırılması”, İ.Ü.S.B.E,Muhasebe Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.

Diğer Yayınlar:

Damga Vergisi Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Katma Değer Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Kanunu

Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği

Sermaye Piyasası Kanunu

Vergi Usul Kanunu

<http://www.bddk.org.tr>

<http://www.gib.gov.tr>

<http://www.iasplus.com>

<http://www.iasb.co.uk>

<http://www.modav.org>

<http://www.spk.gov.tr>

<http://www.tmsk.org.tr>

<http://www.turmob.org.tr>

Resmi Gazete, Tarih: 24.2.1987, Sayı: 19382.

Resmi Gazete, Tarih: 3.8.1995, Sayı: 22363.

Resmi Gazete, Tarih: 7.3.1996, Sayı: 22573.

Resmi Gazete, Tarih: 22.6.2002, Sayı: 24793 (mükerrer).

Resmi Gazete, Tarih:15.11.2003, Sayı:25290 (mükerrer).

Resmi Gazete, Tarih: 05.5.2004, Sayı: 25453.

EK-I: TMS 21- KUR DEĞİŞİM ETKİLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

31 Aralık 2005 Tarih,

Sayı: 26040

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulundan:

Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21) Hakkında Tebliğ Sıra No: 13

Amaç

Madde 1- Bu Tebliğin amacı; kur değişiminin etkilerine ilişkin 21 no. lu Türkiye Muhasebe Standardının yürürlüğe konulmasıdır.

Adı geçen Türkiye Muhasebe Standardı bu Tebliğ ekinde yer almıştır.

Kapsam

Madde 2- Kur değişiminin etkilerine ilişkin Türkiye Muhasebe Standardının kapsamı ekli TMS 21 metninde yer almaktadır.

Hukuki Dayanak

Madde 3- Bu Tebliğ, 28/07/1981 tarih ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun Ek-1 inci maddesi ile 24/02/2004 tarihli ve 2004/6924 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 9 uncu maddesinin (b) bendine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Tebliğde geçen;

TMSK ve Kurul: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunu,

TMS: Türkiye Muhasebe Standartlarını,

TFRS: Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını,

ifade eder.

Yürürlük

Madde 5- Bu Tebliğ 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerli olmak üzere yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 6- Bu Tebliğ hükümlerini Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu yürütür.

EK

Türkiye Muhasebe Standardı

(TMS 21)

Kur Değişiminin Etkileri

Amaç

1. Bir işletme; yabancı para birimlerinde işlemler yapmak ya da yurtdışında işletmeye sahip olmak suretiyle yabancı faaliyetlerde bulunabilir. Ayrıca, bir işletme finansal tablolarını bir yabancı para biriminde sunabilir. Bu Standardın amacı, yabancı para işlemlerin ve yurtdışındaki işletmelerin finansal tablolara nasıl dahil edileceğini ve finansal tablolarda kullanılan para birimine nasıl çevrileceğini düzenlemektir.
2. Hangi döviz kuru/kurlarının kullanılacağı ve döviz kurlarındaki değişimin finansal tablolar üzerindeki etkilerinin nasıl raporlanacağı bu standardın temel konularıdır.

Kapsam

3. Bu Standart aşağıdaki durumlarda uygulanır:
  - (a) “TMS 39, Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme” Standardının kapsamında olan türev işlemler ve bakiyeler hariç; yabancı para işlemlerin ve yabancı para cinsinden bakiyelerin muhasebeleştirilmesinde;
  - (b) İşletmenin finansal tablolarına konsolidasyon, oransal konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi uygulanarak dahil edilen yurtdışındaki işletmelerin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun raporlama para birimine çevrilmesinde; ve
  - (c) İşletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesinde.

4. TMS 39 bir çok yabancı para türev araçlarına uygulandığından, bu türev araçlar bu Standart kapsamı dışındadır. Bununla birlikte; TMS 39'un kapsamında olmayan yabancı para türev araçlar (örneğin diğer sözleşmelerde saklı yabancı para türev araçlar) bu Standart kapsamındadır. Ayrıca bu Standart, bir işletmenin türev araçlarına ilişkin tutarları geçerli para biriminden finansal tablolarda kullanılan para birimine çevirirken de uygulanır.
5. Bu Standart, yurtdışındaki işletmedeki net yatırım da dahil olmak üzere, yabancı para kalemler için yapılan finansal riskten korunma muhasebesinde uygulanmaz. Finansal riskten korunma muhasebesinde TMS 39 hükümleri uygulanır.
6. Bu Standart, bir işletmenin finansal tablolarının bir yabancı para biriminde sunulmasında uygulanır ve sonucunda ortaya çıkan finansal tabloların Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na uygunluğuna yönelik gerekli koşulları belirler. Finansal bilgilerin yabancı paraya çevrimlerinde bu koşulların sağlanmadığı durumlara ilişkin olarak açıklanacak hususlar bu Standartta düzenlenmiştir.
7. Bu Standart, yabancı para işlemlerden kaynaklanan nakit akışlarının Nakit Akış Tablosundaki sunumunda ya da yurtdışındaki işletmenin nakit akışlarının çevriminde uygulanmaz (bakınız: TMS 7 "Nakit Akış Tabloları").

Tanımlar

8. Bu Standart'ta geçen terimlerin anlamı aşağıdaki gibidir:

Kapanış kuru: Bilanço tarihinde geçerli kurdur.

Kur farkı: Bir para birimindeki belirli bir tutarın diğer bir para birimine farklı kurlardan çevrilmesinden kaynaklanan farktır.

Döviz kuru: İki para biriminin değişim oranıdır.

Gerçeğe uygun değer: Karşılıklı pazarlık ortamında, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın el değiştirmesi ya da bir borcun ödenmesi durumunda ortaya çıkması gereken tutardır.

Yabancı para: İşletmenin geçerli para biriminden farklı para birimidir.

Yurtdışındaki işletme: Raporlayan işletmenin, kendisinininkinden farklı bir ülke ya da para biriminde faaliyette bulunan, bir bağlı ortaklığı, iştiraki, iş ortaklığı ya da şubesidir.

Geçerli para birimi: İşletmenin faaliyet gösterdiği temel ekonomik çevrenin para birimidir.

Grup: Bir ana ortaklık ve onun tüm bağlı ortaklıklarıdır.

Parasal kalemler: Elde tutulan para ile sabit veya belirlenebilir bir tutarda para olarak alınacak veya ödenecek varlık ve borçlardır.

Yurtdışındaki işletmede bulunan net yatırım: Yurtdışındaki işletmenin net aktiflerinde raporlayan işletmenin payıdır.

Finansal tablolarda kullanılan para birimi: Finansal tabloların sunulduğu para birimidir.

Geçerli (spot) kur: Hemen teslim halindeki geçerli olan döviz kurudur.

Tanımlarla ilgili ayrıntılar

Geçerli para birimi

9. Bir işletmenin faaliyette bulunduğu temel ekonomik çevre, genel olarak nakit yarattığı ve harcadığı çevredir. Bir işletme, geçerli para biriminin tespitinde aşağıdaki faktörleri dikkate alır:

(a) Geçerli para birimi:

(i) Mal ve hizmetlerin satış fiyatlarını en çok etkileyen para birimidir (mal ve hizmetlerin satış fiyatlarının çoğunlukla bağlı olduğu ve gerçekleştiği para birimidir); ve

(ii) Rekabet unsurları ve yasal düzenlemeleriyle mal ve hizmetlerin satış fiyatlarını en çok etkileyen ülkenin para birimidir.

(b) Mal ve hizmetlere ilişkin işçilik, ham madde ve diğer maliyetleri en çok etkileyen para birimidir (sıklıkla, bu tür maliyetlerin olduğu ve ödendiği para birimidir).

10. Aşağıdaki faktörler de bir işletmenin geçerli para birimine ilişkin kanıt sağlar:

(a) Finansman faaliyetlerinden (borçlanma aracı ya da özkaynağa dayalı finansal araçlar gibi) yaratılan fonların para birimi.

(b) İşletme faaliyetlerine ilişkin tahsilatların tutulduğu para birimi,

11. Yurtdışındaki işletmenin geçerli para biriminin ve bu geçerli para biriminin raporlayan işletmeninki ile aynı olup olmadığının belirlenmesinde, aşağıdaki ek faktörler dikkate alınır: (Bu kapsamda raporlayan işletme, yurtdışındaki işletmeye; bağlı ortaklık, iştirak, şube ya da iş ortaklığı olarak sahip olan işletmedir.)
- (a) Yurtdışındaki işletmenin faaliyetlerinin önemli derecede özerk olarak veya raporlayan işletmenin bir uzantısı şeklinde yürütülüp yürütülmediği. Faaliyetlerin raporlayan işletmenin uzantısı olarak yürütülmesine; yurtdışındaki işletmenin sadece raporlayan işletmeden ithal edilen malları satması ve hasılatları ona göndermesi örnek olarak gösterilebilir. Önemli derecede özerklik durumunda ise; yurtdışındaki işletme önemli ölçüde yerel para biriminde nakit ve diğer parasal kalemleri biriktirir, giderlerini karşılar, gelir yaratır ve borçlanır.
  - (b) Raporlayan işletme ile yapılan işlemlerin, yurtdışındaki işletmenin toplam faaliyetlerinin yüksek ya da düşük bir oranını oluşturması .
  - (c) Yurtdışındaki işletmenin faaliyetlerinden elde edilen nakit akışlarının raporlayan işletmenin nakit akışlarını doğrudan etkileyip etkilemediği ve istenildiği an kendisine aktarılmasının mümkün olup olmadığı.
  - (d) Raporlayan işletmeden fon desteği gerektirmeden, yurtdışındaki işletmenin kendi faaliyetlerinden sağladığı nakit akışlarının mevcut ve normal koşullarda beklenen borç yükümlülüklerini karşılamaya yeterli olup olmaması.
12. Yukarıdaki göstergelerin karışık ve geçerli para biriminin açık olmadığı durumlarda yönetim; temel işlemlerin, olayların ve koşulların ekonomik etkilerini en iyi yansıtan para biriminin belirlenmesinde kendi takdirini kullanır. Bu yaklaşımın bir parçası olarak yönetim, işletmenin geçerli para biriminin tespitinde destekleyici bilgileri içeren 10 uncu ve 11 inci paragraflardaki göstergeleri dikkate almadan önce, 9 uncu paragraftaki göstergelere öncelik verir.
13. Bir işletmenin geçerli para birimi işletme ile ilgili temel işlemleri, olayları ve koşulları yansıtır. Dolayısıyla, bir kere belirlendikten sonra, işletmeyi

etkileyen temel işlemler, olaylar ve koşullar değişmediği sürece geçerli para birimi değişmez.

14. Eğer geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi ise, işletmenin finansal tabloları “TMS 29 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama” Standardına göre yeniden düzenlenir. Bir işletme, bu Standarda göre belirlenen geçerli para biriminden farklı bir para birimini (ana şirketin geçerli para birimi gibi) geçerli para birimi olarak benimseyerek TMS 29’a göre finansal tablolarını yeniden düzenlemekten kaçınma yoluna gidemez.

Yurtdışındaki işletmeye yapılan net yatırım

15. Bir işletme, yurtdışındaki işletmeden alacak ya da borç niteliğinde parasal bir kaleme sahip olabilir. Öngörülebilir bir gelecekte gerçekleşmesi planlanmayan ya da beklenmeyen bir kalem, özünde, işletmenin yurtdışındaki işletmedeki net yatırımının bir parçasıdır ve bu Standardın 32 nci ve 33 üncü paragraflarına göre muhasebeleştirilir. Bu tür parasal kalemler uzun vadeli alacakları ya da kredileri içerebilir. Ticari alacak ya da borçları içermez.

Parasal kalemler

16. Parasal bir kalemin temel niteliği, sabit ya da belirlenebilir tutarda para biriminin alınması hakkıdır ya da ödenmesi yükümlülüğüdür. Örnek olarak; nakit ödenecek emeklilik tazminatları ve çalışanlara sağlanan diğer haklar; nakit olarak ödenecek karşılıklar; yükümlülük olarak muhasebeleştirilen temettüler gösterilebilir. Benzer şekilde, işletmenin değişen sayıdaki kendi özkaynak araçlarının alınması (ya da verilmesi) ya da gerçeğe uygun değerine eşdeğer olarak sabit ya da belirlenebilir tutardaki para biriminin alınmasıyla (ya da verilmesiyle) sonuçlanacak değişken tutarda varlıkların alınması ya da verilmesi parasal bir kalemdir. Tersine, parasal olmayan bir kalemin temel niteliği, sabit ya da belirlenebilir tutarda para biriminin alınması hakkının (ya da ödenmesi yükümlülüğünün) mevcut olmamasıdır. Örnek olarak; mal ve hizmetler için önceden ödenen tutarlar (örneğin peşin ödenmiş kira); şerefiye; maddi olmayan duran varlıklar; stoklar; maddi duran varlıklar ve parasal olmayan bir varlığın teslimatıyla sonuçlanacak karşılıklar verilebilir.

Standardın gerektirdiği yaklaşımın özeti

17. Finansal tabloların hazırlanmasında, her işletme - ister bireysel raporlayan bir işletme olsun, ister yurtdışında işletmeleri olan bir işletme olsun (ana ortaklık gibi), isterse de yurtdışındaki işletme olsun (bağlı ortaklık ya da şube gibi) – geçerli para birimini 9-14 no.lu paragraflara göre belirler. İşletme, yabancı para kalemleri kendi geçerli para birimine çevirir ve böyle bir çevrimin etkilerini 20-37 ve 50 no.lu paragraflara uygun olarak raporlar.
18. Raporlayan işletmelerin çoğu, birden çok bireysel şirketlerden oluşur. (Örneğin bir grup, bir ana ortaklık ve onun bir ya da daha fazla bağlı ortaklıklarından oluşur.) Bir grubun üyesi olsun ya da olmasın, çeşitli türdeki işletmelerin iştirak ya da iş ortaklıklarında yatırımı olabilir. Ayrıca, şubelere sahip olabilirler. Raporlayan işletmeye dahil edilen her bir bireysel işletmenin, faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun raporlayan işletmenin finansal tablolarını sunduğu para birimine çevrilmesi gerekir. Bu Standart, raporlayan işletmenin finansal tablolarında kullanılan para biriminin herhangi bir para birimi (ya da para birimleri) olmasına izin verir. Geçerli para birimi finansal tablolarda kullanılan para biriminden farklı olan raporlayan işletmeye dahil herhangi bir bireysel işletmenin faaliyet sonuçları ve finansal durumu 38-50 no.lu paragraflara uygun olarak çevrilir.
19. Bu Standart ayrıca, finansal tablolarını hazırlayan bireysel raporlama yapan bir işletmenin ya da “TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” Standardına göre bireysel finansal tablolar hazırlayan bir işletmenin finansal tablolarını herhangi bir para biriminde (ya da para birimlerinde) sunmasına izin verir. Eğer işletmenin finansal tablolarda kullanılan para birimi geçerli para biriminden farklı ise, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumunu da 38-50 nolu paragraflara uygun olarak çevirir.

Yabancı para işlemlerin geçerli para biriminde raporlanması

İlk muhasebeleştirme

20. Yabancı para bir işlem, yabancı para biriminde gerçekleştirilmiş ya da ödemenin yabancı para biriminde gerçekleştirilmesini gerektiren bir işlem olup, aşağıdakileri de kapsar:

- (a) İşletmenin, fiyatları yabancı bir para biriminde belirlenen mal ve hizmetleri alıp satması;
  - (b) İşletmenin, borç ya da alacak tutarları yabancı bir para biriminde belirlenen kredi alması ya da borç vermesi; veya
  - (c) İşletmenin, yabancı bir para birimi cinsinden varlık iktisap etmesi ya da elden çıkarması ile bu tür yükümlülüklerin doğması veya ifa edilmesi.
21. Bir yabancı para işlemi ilk muhasebeleştirme sırasında; yabancı para birimindeki tutara, geçerli para birimi ile işlem tarihindeki yabancı para birimi arasındaki geçerli kur uygulanarak, geçerli para biriminden kaydedilir.
22. İşlem tarihi, işlemin Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na göre ilk defa kaydedilmesi gerektiği tarihtir. Uygulama kolaylığı nedeniyle, işlem tarihindeki gerçek kura yaklaşan bir kurun, örneğin, haftanın ya da ayın ortalama kurunun, o dönem içinde her bir yabancı para biriminde gerçekleşen işlemlerin tümü için kullanılması mümkündür. Bununla birlikte, döviz kurunun önemli ölçüde dalgalanması durumunda dönem için ortalama kur kullanılmaz.

İzleyen bilanço tarihlerinde raporlama

23. Her bilanço tarihinde aşağıdaki çevrim işlemleri gerçekleştirilir:
- (a) Yabancı para parasal kalemler kapanış kurundan çevrilir;
  - (b) Tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler işlem tarihindeki döviz kuru kullanılarak çevrilir; ve
  - (c) Gerçeğe uygun değerden ölçülen yabancı para birimindeki parasal olmayan kalemler gerçeğe uygun değer belirlendiği tarihteki döviz kurları kullanılarak çevrilir.
24. Bir kalemin defter değeri, ilgili diğer Standartlar ile birlikte belirlenir. Örneğin, maddi duran varlıklar "TMS 16, Maddi Duran Varlıklar" Standardı uyarınca gerçeğe uygun değer ya da tarihi maliyete göre değerlendirilebilir. Defter değerinin tarihi maliyet veya gerçeğe uygun değer esasına göre belirlenmesine bakılmaksızın; tutarının bir yabancı para biriminde

belirlenmesi durumunda, ilgili tutar bu Standart uyarınca geçerli para birimine çevrilir.

25. Bazı kalemlerin defter değeri iki ya da daha fazla tutar karşılaştırılarak belirlenir. Örneğin, stokların defter değeri “TMS 2, Stoklar” Standardına göre maliyet ya da net gerçekleşebilir değerden düşük olanıdır. Benzer şekilde, “TMS 36, Varlıklarda Değer Düşüklüğü” Standardına göre, değer düşüklüğü göstergesi olan bir varlığın defter değeri, muhtemel değer düşüklüğü dikkate alınmadan önceki defter değeri ile geri kazanılabilir tutarından düşük olanıdır. Böyle bir aktif, parasal değilse ve bir yabancı para biriminden ölçülüyorsa, defter değeri aşağıdakiler karşılaştırarak belirlenir:
- (a) Tutarın belirlendiği tarihteki döviz kurundan çevrilen maliyet ya da defter değerinden uygun olanı (tarihi maliyet cinsinden ölçülen bir kalem için işlem tarihindeki kur); ve
  - (b) Değerin belirlendiği tarihteki döviz kurundan çevrilen net gerçekleşebilir değer ya da geri kazanılabilir tutardan, uygun olanı (bilanço tarihindeki kapanış kuru).

Bu karşılaştırmanın; geçerli para biriminde bir değer düşüklüğü ortaya çıkması, yabancı para biriminde ise değer düşüklüğünün söz konusu olmaması ya da bu durumun tam tersi bir etkisi olabilir.

26. Muhtelif döviz kurları mevcutsa, kullanılan kur; ilgili nakit akışlarının ölçüm tarihinde gerçekleşmiş olması durumunda işlemten kaynaklanan gelecekteki nakit akışları veya bakiyenin ifa edileceği kurdur.

Kur farklarının muhasebeleştirilmesi

27. 3 üncü paragrafta açıklandığı üzere, yabancı para kalemler için finansal riskten korunma muhasebesi TMS 39 ile düzenlenmiştir. Finansal riskten korunma muhasebesi bazı kur farklarının, bir işletmenin kur farkları için bu Standardın gerektirdiği yaklaşımdan farklı bir muhasebeleştirme uygulamasını gerektirir. Örneğin, TMS 39 nakit akışına ilişkin finansal riskten korunma aracı olarak nitelendirilen parasal kalemler üzerindeki kur farklarının, korunmanın etkinliği ölçüsünde başlangıçta özkaynaklarda gösterilmesini öngörmektedir.

28. Parasal kalemlerin ödenmesinden ya da dönem içinde veya önceki finansal tablolarda ilk muhasebeleştirme sırasında çevrildiklerinden farklı kurlardan çevrilmelerinden kaynaklanan kur farkları, 32 nci paragrafta belirtilenler hariç olmak üzere, oluştukları dönemde kar veya zararda muhasebeleştirilir.
29. Yabancı para bir işlemde parasal kalemler oluştuğunda ve işlem tarihi ile ödeme tarihi arasında döviz kurunda değişim olduğunda, kur farkı oluşur. İşlem, gerçekleştiği muhasebe döneminde kapanıyorsa, tüm kur farkı aynı dönemde finansal tablolara yansıtılır. Ancak, işlem izleyen bir muhasebe döneminde kapanıyorsa, kapanma tarihine kadar her bir dönemde muhasebeleştirilecek kur farkları her dönemde döviz kurlarında meydana gelen değişime göre belirlenir.
30. Parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da özkaynaklarda muhasebeleştirilir. Buna karşın, parasal olmayan bir kalemden kaynaklanan kazanç ya da zarar, kar ya da zararda muhasebeleştirilirse, bu kazanç ya da zararın kurdan kaynaklanan kısmı da kar ya da zararda muhasebeleştirilir.
31. Diğer Standartlar bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. Örneğin TMS 16, maddi duran varlıkların yeniden değerlendirilmesinden kaynaklanan bazı kazanç ve zararların doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilmesini gerektirir. Böyle bir aktifin yabancı para cinsinden olması durumunda, bu Standardın 23(c) nolu paragrafı uyarınca, yeniden değerlendirilmiş tutar değerlemenin yapıldığı tarihteki kurdan çevrilir ve oluşan kur farkı özkaynaklarda muhasebeleştirilir.
32. Raporlayan işletmenin yurtdışındaki işletmesindeki net yatırımının bir parçasını oluşturan (bakınız:15 inci paragraf) parasal bir kalemden kaynaklanan kur farkları, raporlayan işletmenin bireysel finansal tablolarında ve yurtdışındaki işletmenin kendi finansal tablolarında kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilir. Yurtdışındaki işletmeyi ve raporlayan işletmeyi içeren finansal tablolarda (örneğin yurtdışındaki işletme bir bağlı ortaklık ise konsolide finansal tablolar), bu tür kur farkları başlangıçta özkaynakların ayrı bir unsuru olarak muhasebeleştirilir ve net yatırımın elden çıkarılması

durumunda 48 inci paragraf uyarınca kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilir.

33. Parasal bir kalem raporlayan işletmenin yurtdışındaki işletmesine yaptığı net yatırımın bir parçasını oluşturuyorsa ve raporlayan işletmenin geçerli para birimindeyse, 28 inci paragraf uyarınca yurtdışındaki işletmenin kendi finansal tablolarında kur farkı ortaya çıkar. Benzer şekilde, eğer bu kalem yurtdışındaki işletmesinin geçerli para birimindeyse 28 inci paragraf uyarınca raporlayan işletmenin bireysel finansal tablolarında kur farkı ortaya çıkar. Bu tür kur farkları yurtdışındaki işletmeyi ve raporlayan işletmeyi içeren finansal tablolarda (yani yurtdışındaki işletmenin konsolidasyon, oransal konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi ile dahil edildiği finansal tabloda) ayrı bir özkaynak unsuru olarak tekrar sınıflandırılır. Ancak, raporlayan işletmenin yurtdışındaki işletmeye yaptığı net yatırımın bir parçasını oluşturan parasal bir kalem raporlayan işletmenin ya da yurtdışındaki işletmenin geçerli para biriminden farklı bir para birimde olabilir. Bu durumda parasal kalemi raporlayan işletmenin ya da yurtdışındaki işletmenin geçerli para birimine çevirirken oluşan kur farkları, yurtdışındaki işletmeyi ve raporlayan işletmeyi içeren finansal tablolarda ayrı bir özkaynak unsuru olarak tekrar sınıflandırılmaz (yani kar veya zararda kalır).
34. Bir işletmenin kayıtlarını geçerli para biriminden farklı bir para biriminde tutması durumunda, finansal tablolarını hazırlarken tüm tutarlar 20-26 nolu paragraflar uyarınca geçerli para birimine çevrilir. Bu uygulama, ilgili kalemlerin başlangıçta geçerli para biriminde kaydedilmiş olmasıyla oluşacak tutarlarla aynı sonucu verir. Örneğin, parasal kalemler geçerli para birimine kapanış kurundan çevrilir, tarihi maliyet esasına göre ölçülen parasal olmayan kalemlerin muhasebeleştirilmesine dayanak olan işlem tarihindeki döviz kurundan çevrilir.

Geçerli para biriminde değişiklik

35. İşletmenin geçerli para biriminde değişiklik olması durumunda işletme, değişim tarihinden itibaren ileriye dönük olarak yeni geçerli para birimi için geçerli çevrim işlemlerini uygular.

36. 13 üncü paragrafta belirtildiği üzere, bir işletmenin geçerli para birimi, işletme için temel oluşturan işlemleri, olayları ve koşulları yansıtır. Dolayısıyla, geçerli para birimi belirlendikten sonra sadece bu işlemler, olaylar ve koşullarda değişiklik olması durumunda değiştirilebilir. Örneğin, mal ve hizmetlerin satış fiyatını en çok etkileyen para birimindeki bir değişiklik işletmenin geçerli para birimini değiştirmeye sebep olabilir.
37. Geçerli para birimindeki değişikliğin etkisi ileriye dönük olarak muhasebeleştirilir. Diğer bir deyişle, işletme tüm kalemleri yeni geçerli para birimine değişim tarihindeki döviz kurunu kullanarak çevirir. Çevrim sonrası oluşan tutarlar parasal olmayan kalemler için tarihi maliyet olarak dikkate alınır. Yurtdışındaki işletmenin çevriminden doğan ve daha önce 32 ve 39(c) nolu paragraflar uyarınca özkaynaklarda sınıflandırılan kur farkları, faaliyetin elden çıkarıldığı tarihe kadar kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilmez.

Finansal tablolarda geçerli para biriminden farklı bir para biriminin kullanılması

Finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrim

38. İşletme, finansal tablolarını herhangi bir para biriminde (ya da para birimlerinde) sunabilir. Finansal tablolarda kullanılan para biriminin işletmenin geçerli para biriminden farklı olması durumunda işletme, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumunu finansal tablolarda kullanılan para birimine çevirir. Örneğin bir grup, farklı geçerli para birimleri olan işletmelerden oluşuyorsa, konsolide finansal tabloların sunulabilmesi için her bir işletmenin faaliyet sonuçları ve finansal durumu ortak bir para biriminden ifade edilir.
39. Geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olmayan bir işletmenin faaliyet sonuçları ve finansal durumu, finansal tablolarda kullanılan farklı para birimine aşağıdaki işlemler uygulanarak çevrilir:
- Sunulan her bilançonun aktif ve yabancı kaynakları (karşılaştırmalı olanlar dahil olmak üzere) bilanço tarihindeki kapanış kurundan çevrilir;
  - Her gelir tablosunun gelir ve giderleri (karşılaştırmalı olanlar dahil olmak üzere) işlem tarihlerindeki döviz kurlarından çevrilir; ve

- (c) Ortaya çıkan tüm kur farkları, özkaynakların ayrı bir unsuru olarak muhasebeleştirilir.
40. Uygulama kolaylığı nedeniyle, gelir ve gider kalemleri için işlemlerin yapıldığı tarihlerdeki döviz kurlarına yaklaşık bir kurun, örneğin dönemin ortalama kurunun kullanılması mümkündür. Ancak, döviz kurlarının önemli ölçüde dalgalanması durumunda dönem için ortalama kur kullanılmaz.
41. 39(c) no.lu paragrafta düzenlenen kur farkları aşağıdakilerden kaynaklanır:
- (a) Gelir ve giderlerin işlem tarihindeki döviz kurlarından ve aktif ve yabancı kaynakların kapanış kurundan çevrilmesi.
Gelir ve gider kalemlerine ilişkin bu tür kur farkları, kar veya zararda ya da doğrudan özkaynaklarda muhasebeleştirilen gelir ve gider kalemlerinden kaynaklanır.
- (b) Dönem başı net aktiflerin öncekinden farklı bir kapanış kurundan çevrilmesi.
Bu kur farkları kar veya zararda muhasebeleştirilmez, çünkü döviz kurlarındaki değişim faaliyetin şimdiki ve gelecekteki nakit akışlarını ya hiç etkilemez ya da çok az etkiler. Kur farkları, konsolide edilen ancak tamamen sahip olunmayan yurtdışındaki bir işletme ile ilgili ise, çevrimden kaynaklanan ve azınlık paylarına isabet eden kümülatif kur farkları, konsolide bilançoda azınlık paylarının bir parçası olarak muhasebeleştirilir.
42. Geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olan bir işletmenin faaliyet sonuçları ve finansal durumu, finansal tablolarda kullanılan farklı para birimine aşağıdaki işlemlere göre çevrilir:
- (a) (b) fıkrasında belirtilen husus hariç olmak üzere tüm tutarlar, en son bilanço tarihindeki kapanış kurundan çevrilir (karşılaştırmalı olanlar dahil olmak üzere aktifler, pasifler, özkaynak kalemleri, gelir ve giderler),
- (b) Tutarların yüksek enflasyonlu olmayan bir ekonominin para birimine çevrilmesi durumunda, karşılaştırmalı tutarlar önceki yılın finansal tablolarında cari yıl tutarları olarak sunulan tutarlar olacaktır (fiyat

seviyelerinde ya da döviz kurlarındaki müteakip değişimler nedeniyle düzeltme yapılmaz).

43. Yüksek enflasyonlu olmayan bir ekonominin para birimine çevrilen karşılaştırmalı tutarlar hariç (bakınız: 42/b nolu paragraf), işletmenin geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi ise, işletme 42 nci paragrafta belirtilen çevirme yöntemini kullanmadan önce, finansal tablolarını TMS 29 Standardına göre düzeltir. Ekonomi yüksek enflasyonlu olma özelliğini yitirdiğinde ve işletme finansal tablolarını TMS 29'a göre düzeltme uygulamasına son verdiğinde; finansal tablolarını düzeltmeyi bıraktığı tarihteki fiyat seviyelerine göre düzeltilmiş tutarları tarihi maliyet olarak kabul ederek finansal tablolarda kullanılan para birimine çevirir.

Yurtdışındaki işletmenin çevrimi

44. 38-43 nolu paragraflara ek olarak, 45-47 nolu paragraflar; yurtdışındaki işletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun, raporlayan işletmenin finansal tablolarına konsolidasyon, oransal konsolidasyon ya da özkaynak yöntemi ile dahil olabilmesi için, finansal tablolarda kullanılan para birimine çevrilmesinde uygulanır.
45. Yurtdışındaki işletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun raporlayan işletmeninkiler ile birleştirilmesinde, grup içi bakiyelerin ve işlemlerin eliminasyonu gibi normal konsolidasyon işlemleri (bakınız: “TMS 27 Konsolide ve Bireysel ve Finansal Tablolar” ve “TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar”) uygulanır. Ancak, grup içi parasal bir aktif (ya da pasif), kısa veya uzun vadeli olmasına bakılmaksızın, yabancı para dalgalanmalarının sonuçlarını konsolide finansal tablolarda göstermeden, ilgili grup içi borçla (ya da aktif kalemlerle) elimine edilemez. Çünkü parasal kalem, bir para birimini diğerine çevirme yükümlülüğü taşır ve raporlayan işletmeyi yabancı para dalgalanmalarında kazanç ya da kayba açık hale getirir. Dolayısıyla, raporlayan işletmenin konsolide finansal tablolarında bu tür kur farklarının kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilmesine devam edilir veya 32 nci paragrafta belirtilen durumlardan kaynaklanması durumunda yurtdışındaki işletmenin elden çıkarılmasına kadar özkaynak olarak sınıflandırılır.

46. Yurtdışındaki işletmenin finansal tablolarının raporlayan işletmeninkinden farklı bir tarih itibarıyla olması durumunda, yurtdışındaki işletme raporlayan işletmenin finansal tablolarının tarihiyle aynı tarihli ilave tablolar hazırlar. Bu yapılmadığında, TMS 27 farkın üç ayı geçmemesi ve farklı tarihler arasında gerçekleşen önemli işlem ya da olayların etkilerini yansıtacak şekilde düzeltmeler yapılması koşuluyla, farklı bir raporlama tarihi kullanılmasına izin verir. Böyle bir durumda, yurtdışındaki işletmenin aktifleri ve pasifleri kendi bilanço tarihindeki döviz kurundan çevrilir. Raporlayan işletmenin bilanço tarihine kadar olan önemli döviz kuru değişimleri için TMS 27'ye uygun olarak düzeltmeler yapılır. Aynı yaklaşım, “TMS 28, İştiraklerdeki Yatırımlar” ve TMS 31 Standartlarına göre iştirak ve iş ortaklıklarına özkaynak yönteminin uygulanması ile iş ortaklıklarına oransal konsolidasyon uygulanmasında da kullanılır.
47. Yurtdışındaki işletmenin iktisabında ortaya çıkan şerefiye ve yine bu iktisap sırasında aktif ve pasiflerin defter değerlerine yapılan gerçeğe uygun değer düzeltmeleri, yurtdışındaki işletmenin aktif ve pasifleri olarak dikkate alınır. Bundan dolayı, yurtdışındaki işletmenin geçerli para birimi cinsinden ifade edilirler ve 39 uncu ve 42 nci paragraflara göre kapanış kurundan çevrilirler.

Yurtdışındaki işletmenin elden çıkarılması

48. Yurtdışındaki işletmenin elden çıkarılmasında, özkaynakların ayrı bir unsuru olarak kaydedilmiş olan bu işletmeye ait birikmiş kur farkları, elden çıkarılma kazancı ya da kaybı muhasebeleştirildiğinde kar ya da zararı olarak finansal tablolara yansıtılır.
49. Bir işletme, yurtdışındaki işletmesini satış, tasfiye, sermaye payının geri ödenmesi ya da işletmenin bir kısmından ya da tamamından vazgeçme şeklinde elden çıkarabilir. Temettü ödemesi, iktisap öncesi karlardan ödenmesi durumunda olduğu gibi, sadece yatırımın geri dönüşünün bir parçası ise elden çıkarmanın bir unsuru olarak değerlendirilir. Kısmi elden çıkarma durumunda, kümülatif kur farklarının sadece ilgili kısma isabet eden bölümü kazanç ya da zarara dahil edilir. Yurtdışındaki işletmenin defter değerindeki düşüşler kısmi elden çıkarma olarak değerlendirilmez.

Dolayısıyla, ertelenen kur farkı kazanç ya da kaybının herhangi bir kısmı değer düşüklüğünün yansıtılması sırasında kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilmez.

Tüm kur farklarının vergi etkileri

50. Yabancı para işlemlerden doğan kazanç ve kayıpları ile işletmenin (yurtdışındaki işletme dahil) faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun farklı bir para birimine çevrilmesinden doğan kur farklarından kaynaklanabilecek vergi etkilerinin muhasebeleştirilmesinde TMS 12 Standardı hükümleri uygulanır.

Açıklamalar

51. 53 ve 55-57 no.lu paragraflarda düzenlenen ‘geçerli para birimi’ grup söz konusu olduğunda ana şirketin geçerli para birimine uygulanır.
52. İşletme aşağıdakileri kamuya açıklar:
- (a) TMS 39’a göre finansal araçların gerçeğe uygun değere göre ölçülmesinden kaynaklanan ve kar veya zararda muhasebeleştirilen kur farkları hariç olmak üzere, kar veya zararda muhasebeleştirilen kur farkları tutarı; ve
- (b) Özkaynakların bir unsuru olarak ayrıca sınıflandırılan net kur farkları ile dönem başındaki ve dönem sonundaki bu tür kur farkları tutarlarının mutabakatı.
53. Finansal tablolarda kullanılan para biriminin geçerli para biriminden farklı olması durumunda, geçerli para biriminin ne olduğu ve neden farklı bir para birimi kullanıldığı gerekçesiyle birlikte açıklanır.
54. Raporlayan işletmenin ya da yurtdışındaki önemli bir işletmenin geçerli para birimi değiştiğinde, bu durum ve değişimin nedeni açıklanmalıdır.
55. İşletmenin finansal tablolarını geçerli para biriminden farklı bir para biriminde sunması durumunda, finansal tablolarının Türkiye Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu kabul edilebilmesi için ilgili her Standardın gerekleriyle ve 39 uncu ve 42 nci paragraflarda açıklanan çevirme yöntemi dahil olmak üzere bu Standartların ilgili tüm yorumlarıyla uyumlu olması gerekir.

56. Bazı durumlarda işletme, finansal tablolarını ve diğer finansal bilgilerini 55 inci paragraftaki gerekleri yerine getirmeden, geçerli para birimi olmayan bir para biriminde sunar. Örneğin, bir işletme sadece finansal tablolarından seçilmiş bazı kalemleri başka bir para birimine çevirir. Ya da, geçerli para birimi yüksek enflasyonlu bir ekonominin para birimi olmayan bir işletme, finansal tablolarını tüm kalemleri kapanış kurundan başka bir para birimine çevirir. Bu tür çevrimler Türkiye Finansal Raporlama Standartları'na uygun olmayıp, 57 nci paragrafta belirtilen açıklamaların yapılması gerekir.
57. Bir işletme finansal tablolarını ve diğer finansal bilgilerini geçerli para biriminden ya da finansal tablolarda kullanılan para biriminden farklı bir para biriminde gösterirse ve 55 inci paragraftaki gerekler yerine getirilmezse:
- (a) Bu bilgileri, Türkiye Finansal Raporlama Standartlarıyla uyumlu bilgilerden açık bir şekilde ayırt etmek için ek bilgiler olarak tanımlar;
  - (b) Ek bilgilerin hazırlandığı para birimini açıklar; ve
  - (c) İşletmenin geçerli para birimini ve ek bilgilerin çevrim yöntemini açıklar.

Geçiş hükümleri

58. “-“
59. İşletme bu Standart'ın ilk defa uygulandığı finansal raporlama döneminin başından itibaren gerçekleşen tüm iktisaplar için 47 nci paragraf hükümlerini ileriye dönük olarak uygular. Ayrıca önceki iktisaplara 47 nci paragrafın geriye dönük olarak uygulanması da mümkündür. İleriye dönük olarak değerlendirilen ancak bu Standardın ilk defa uygulanma tarihinden önce gerçekleşen bir yurtdışındaki işletmenin iktisabında, işletme önceki yılları yeniden düzeltmeyecek ve dolayısıyla da, uygun olduğunda, iktisaptan kaynaklanan şerefiye ve gerçeğe uygun değer düzeltmelerini yurtdışındaki işletmesinin aktif ve pasiflerinden ziyade, işletmenin aktifleri ve pasifleriymiş gibi dikkate alacaktır. Bu nedenle, bu şerefiye ve gerçeğe uygun değer düzeltmeleri ya halihazırda işletmenin geçerli para biriminden ifade edilmişlerdir ya da iktisap tarihindeki döviz kuru kullanılarak raporlanan parasal olmayan yabancı para kalemlerdir.

60. Bu Standardın uygulanmasından kaynaklanan diğer tüm değişiklikler “TMS 8, Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar” Standardına göre muhasebeleştirilir.

**EK- II: KUR DEĞİŞİMİNİN ETKİLERİNE İLİŞKİN TÜRKİYE MUHASEBE
STANDARDI (TMS 21) HAKKINDA TEBLİĞDE DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA İLİŞKİN TEBLİĞ SIRA NO: 55**

15 Temmuz 2007 Tarih,

Sayı: 26583

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulundan:

MADDE 1 – 31/12/2005 tarih ve 26040 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 13 Sıra Nolu Kur Değişiminin Etkilerine İlişkin Türkiye Muhasebe Standardı (TMS 21) Hakkında Tebliğin ekinde yer alan "TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri" Standardının 15 inci Paragrafından sonra gelmek üzere 15A Paragrafı eklenmiştir.

“15A. 15 inci Paragrafta tanımlandığı şekliyle yurtdışındaki bir işletmeden parasal kalem alacağı veya söz konusu işletmeye parasal borcu olan bir işletme, bir grubun bağlı ortaklığı olabilir. Örneğin bir işletmenin A ve B olmak üzere iki bağlı ortaklığı vardır. B bağlı ortaklığı yurtdışındaki bir işletmedir. A bağlı ortaklığı, B bağlı ortaklığına kredi vermektedir. Kredi ödemesi bir plana bağlanmamışsa veya öngörülebilir bir gelecekte gerçekleşmesi beklenmiyorsa A bağlı ortaklığının, B bağlı ortaklığından olan söz konusu alacağı, işletmenin B bağlı ortaklığındaki net yatırımının bir parçası niteliğinde olacaktır. Bu durum; A bağlı ortaklığının kendisinin de yurtdışındaki bir işletme olması durumunda da geçerlidir.”

MADDE 2 – Aynı Standardın 45 inci Paragrafı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“45. Yurtdışındaki işletmenin faaliyet sonuçlarının ve finansal durumunun raporlayan işletmeninkiler ile birleştirilmesinde, grup içi bakiyelerin ve işlemlerin eliminasyonu gibi normal konsolidasyon işlemleri (bakınız: “TMS 27 Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar” ve “TMS 31 İş Ortaklıklarındaki Paylar”) uygulanır. Ancak, grup içi parasal bir aktif (ya da pasif), kısa veya uzun vadeli olmasına bakılmaksızın, yabancı para dalgalanmalarının sonuçlarını konsolide finansal tablolarda göstermeden, ilgili grup içi borçla (ya da aktif kalemlerle) elimine edilemez. Çünkü parasal kalem, bir para birimini diğerine çevirme yükümlülüğü taşır ve raporlayan işletmeyi yabancı para dalgalanmalarında kazanç ya da kayba açık hale getirir. Dolayısıyla, raporlayan işletmenin konsolide finansal tablolarında bu tür kur farklarının kar ya da zarar olarak muhasebeleştirilmesine devam edilir veya 32 nci Paragrafta belirtilen durumlardan kaynaklanması durumunda yurtdışındaki işletmenin elden çıkarılmasına kadar özkaynak

olarak sınıflandırılır.”

Yürürlük

MADDE 3 – Bu Tebliğ 31/12/2006 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için geçerli olmak üzere, yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 4 – Bu Tebliğ hükümlerini Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu yürütür.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Abdülkadir ŞAHİN
Doğum Tarihi ve Yeri : 23.09.1970- Karaman
Medeni Hali : Evli-2 Çocuk

EĞİTİM DURUMU

Mezun Olduğu Lise : Kocasinan Lisesi
Lisans : İstanbul Ü. İşletme Fakültesi (1992)
Yüksek Lisans : İ.Ü.S.B.E. Para Banka Ana Bilim Dalı (1995)
Tez Konusu : Yatırım Malı Finansmanında Finansal Kiralamanın
Rolü ve Banka Kredisi Yöntemi İle Karşılaştırılması
Yabancı Dil :İngilizce

İş Tecrübeleri

Çeşitli SMMM ve YMM Şirketleri (1993-2000)
Serbest Muhasebe Mali Müşavirlik (2000-)

Üye Kuruluşlar

İstanbul S.M.M.M Odası

Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD)

İrtibat Bilgileri

Adres : Maltepe Caddesi 52/17 Bayrampaşa/İstanbul
Telefon : 0212 565 05 31
Faks : 0212 565 05 62
GSM : 0533 242 22 90
Email : abdulcadir_sahin@ismmmo.org.tr